GILES MILTON

CÂND HITLER ALUAT COCAINĂ şi LENIN ŞI-A PIERDUT CREIERUL

DIN CULISELE ISTORIEI

Traducere din limba engleză de Alina Popescu
Prefaţă de Fior ian Saiu

Corint
B O O K S — 2019

GILES MILTON (n. 1966) este specialist în istorie narativă. A absolvit cursurile Universităţii din Bristol. Dintre operele sale cu caracter istoric, traduse în peste douăzeci de limbi, amintim: *The Riddle and the Knight* (1996), *Big Chief Elizabeth* (2000), *White Gold* (2005), *Paradise Lost* (2008), *Wolfram* (2011), *Russian Roulette* (2013), *Churchills Ministry of Ungentlemanly Warfare* (2016) şi *D-Day: The Soldiers' Story* (2018). Cea mai cunoscută, *Nathaniel's Nutmeg* (1999), a fost prezentată în mai multe episoade de BBC Radio 4. În româneşte, i-a apărut la Editura Humanitas lucrarea *William Samuraiul. Aventurierul care a deschis porţile Japoniei* (2013). A scris de asemenea trei romane şi trei cărţi pentru copii, dintre care două au fost ilustrate de soţia sa, Alexandra.

Redactare: Dan Criste
Tehnoredactare: Lorena Ionică, Mihaela Ciufu
Design copertă: Dan Mihalache
Ilustraţie copertă: cartoonstock/ Brown, Gary
GILES MILTON
Fascinating Footnotes From History. When Hitler Took Cocaine. When Lenin Lost His Brain
Copyright © Giles Milton, 2015
This collected edition first published in Great Britain

în 2015 by John Murray, an Hachette UK Company.
All rights reserved.
Toate drepturile asupra ediţiei în limba română aparţin EDITURII CORINT BOOKS.
ISBN: 978 – 606 – 793 – 566 – 0
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MILTON, GILES
Când Hitler a luat cocainã şi Lenin şi-a pierdut creierul: din culisele istoriei / Giles Milton; trad. din lb. engleză de Alina Popescu; pref. de Florian Saiu.
— Bucureşti: Corint Books, 2019 Conţine bibliografie
ISBN 978 – 606 – 793 – 566 – 0
I. Popescu, Alina (trad.)
II. Saiu, Florian (pref.)

Prefaţă

9

Un caleidoscop de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea

Când Hitlera luat cocainã şi Lenin şi-a pierdut creierul, volum semnat de jurnalistul şi scriitorul britanic Giles Milton, împleteşte, în chintesenţe accesibile şi surprinzător de tonice, crâmpeie de viaţă de la cumpăna veacurilor al XIX-lea şi al XX-lea. Sunt scene memorabile – cele mai multe desprinse din tumultul Marelui Război, care a pulverizat Europa în milioane de destine frânte sau nenorocite (doar pentru a-i recompune altfel periferiile, graniţele, teritoriile, ambiţiile şi orgoliile) – ale căror personaje, în mare parte necunoscute celei mai mari părţi a publicului românesc, trăiesc şi mor sub imperiul unor aventuri cu adevărat senzaţionale.

O femeie-soldat în tranşeele morţii

Pregătiţi-vă aşadar să faceţi cunoştinţă cu englezoaica Dorothy Lawrence, singura femeie (recunoscută) care, în 1914, a ajuns în linia întâi, pe Frontul de Vest, în timpul Primului Război Mondial. Sprijinită de câţiva ofiţeri britanici pe care i-a cunoscut la

Paris, tânăra, care dorea cu orice preţ să privească moartea în faţă, s-o înfrunte şi s-o învingă, s-a înrolat sub numele de Denis Smith, a participat la sute de misiuni ale geniştilor însărcinaţi să sape tuneluri şi să arunce în aer poziţiile germane, pentru a ceda fizic în cele din urmă, răpusă de mizeria din tranşee, de hrana insuficientă şi de apa contaminată.

Când s-a predat autorităţilor militare, dezvăluindu-şi identitatea, Dorothy a fost considerată spioană. Interogată săptămâni în şir, curajoasa englezoaică i-a convins pe anchetatori că nu minte. A fost trimisă acasă, cu ordinul strict să nu scrie niciodată despre cele întâmplate. Femeia n-a ţinut cont de această interdicţie şi, în 1919, vedea lumina tiparului volumul autobiografic intitulat *Sapper Dorothy Lawrence: The Only English Woman Soldier,* cenzurat masiv de Ministerul britanic de Război. Dorothy n-a fost crezută de nimeni la vremea respectivă, în ciuda faptului că odiseea ei pe front fusese la fel de reală ca prima conflagraţie mondială.

Călăul-şef şi doctorul român care a trimis la moarte 300 de oameni deodată

O altă legendă desprinsă din absurdele încleştări omeneşti îl are ca personaj principal pe Albert Pierrepoint, cel mai experimentat călău din Marea Britanie (1905 – 1992) – a executat în carieră între 435 şi 600 de persoane. În 1974, şi-a publicat memoriile sub titlul *Executioner: Pierrepoint.* Viaţa lui a fost inclusă în câteva opere de ficţiune, inclusiv filme, cel mai recent datând din 2006. Călău din tată-n fiu, Pierrepoint era apreciat pentru eficienţa şi metodele inovatoare, fiind capabil să spânzure doi oameni în acelaşi timp, legându-i cu precizie unul de altul.

Astfel, nimeni nu a fost surprins când, în decembrie 1945, i s-a cerut să trimită pe lumea cealaltă mai mulţi acuzaţi condamnaţi pentru crime de război. A devenit celebru după executarea lotului supranumit „Bestiile de la Belsen”, un grup alcătuit din treisprezece persoane, zece bărbaţi şi trei femei, printre care se număra şi o lăptăreasă

blondă de doar 21 de ani. Albert i-a omorât pe toţi fără să clipească, convins şi mulţumit că-şi face datoria. Grea datorie!

În legătură cu acest episod pe cât de interesant, pe atât de terifiant, trebuie remarcat faptul că, printre cei spânzuraţi de Pierrepoint, s-a numărat şi un român, dr. Fritz Klein, acuzat de a fi trimis la camera de gazare şi câte 300 de evrei deodată! Dar cum a ajuns el în armata germană?

Doctorul Klein se născuse la 24 noiembrie 1888, la Feketehalom, în Imperiul Austro-ungar, astăzi Codlea, judeţul Braşov. Studiase medicina la Budapesta, îşi făcuse stagiul militar în România şi profesase ca medic în Transilvania. În 1939, fusese recrutat în armata română şi luptase pe Frontul de Est. În mai 1943 însă, mareşalul Ion Antonescu, la cererea lui Hitler, i-a eliberat pe toţi soldaţii de etnie germană din armata română. Astfel, Klein a ajuns să facă parte din Waffen – SS. Înainte de Bergen-Belsen, unde a ajuns în ianuarie 1945, Klein a fost medic la Auschwitz-Birkenau şi la Neuengamme.

Venus Hotentotă şi pigmeul Ota Benga

Altoite pe tulpina viguroasă a poveştilor cu personaje celebre, gen Hitler, Lenin sau Rasputin, astfel de istorioare, mai puţin ştiute, fac, de fapt, deliciul lecturii. Nu poţi rămâne indiferent la dereglările morale de la sfârşitul secolului al XIX-lea, când Europa Occidentală – a cărei elită ţinea (încă) în mână biciul cu care mâna carul lumii – şi noua putere mondială, Statele Unite ale Americii, se minunau, într-un mod cu totul de neînţeles, în faţa formelor unei femei de culoare din Africa de

Sud, poreclită Venus Hotentotă şi expusă (a se citi exploatată) în public. Aceeaşi atitudine surprinzătoare au avut-o occidentalii în faţa unui pigmeu adus la New York din Congo Belgian în schimbul unei livre de sare şi al unui cupon de pânză. Ota Benga, cum se numea acesta, era ţinut în cuşca maimuţelor de la Grădina Zoologică din Bronx pentru ca „albii” să se distreze privindu-l, insensibili la suferinţele unui omuleţ care a avut, până la urmă,

demnitatea să se sinucidă.

Este, în aceste secvenţe tulburătoare, în ciuda tonului când ironic, când jucăuş, o încărcătură emoţională sufocantă, cu toate tuşele, apăsate sau line, prinse într-un portret deloc flatant al omului-stăpân al acelor vremuri. Mai este, dacă vreţi, şi o lecţie de istorie spusă altfel, pe care n-o s-o învăţăm niciodată la şcoală.

Izbânzile şi trădările omului în faţa omului

Să mai spunem însă că lucrarea de faţă glisează, în siajul pasiunii autorului pentru călătorii, de-a lungul şi de-a latul Globului, depunând mărturie despre nemaipomenite întâmplări. Povestea „doamnei Robinson Crusoe”, în fapt, o tânără eschimosă (Ada Blackjack) care a acceptat (în schimbul unor bani cu care avea să încerce să-şi vindece fiul de tuberculoză) să participe la o tentativă de colonizare, alături de alţi patru temerari, a asprei Insule Vranghel, este fascinantă în acest sens. Şi nu doar pentru adrenalina pură care dinamitează frântura de viaţă dusă la extrem, ci, mai ales, pentru caracterele, izbânzile, trădările şi înfrângerile omului în faţa omului conturate de narator.

Mărturiile strânse în acest volum de Giles Milton au darul dea în tine cu sufletul la gură doar atât timp cât îţi ţii ochii IU.i (l în luga literelor pe pagini. Când cartea scapă strânsorii palmelor, pusă deoparte, cu faţa în jos, devine gravă, aproape tragică. Cum altfel se poate explica delirul soldatului japonez Hiroo Onada, care, la 29 de ani de la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial, lupta încă în jungla filipineză, purtând propria luptă cu civilii, fără să ştie (şi să creadă) că acesta se încheiase de atâta amar de vreme? Sau cum am putea înţelege nedumerirea colosală a pilotului kamikaze Shigeyoshi Hamazono, care, în primăvara anului 1945, ratează două misiuni consecutive, trăind, apoi, cu stigmatul că nu şi-a dat viaţa pentru împărat? Dar destinul lui Tsutomu Yamaguchi, inginerul care a supravieţuit bombelor nucleare aruncate de americani peste Hiroshima şi Nagasaki?

Relatările lui Milton – în esenţă un caleidoscop de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea

– multe concretizate în semne de întrebare sortite să ne suscite curiozitatea („a avut Hitler un copil din flori născut în Anglia?” sau „de ce au tăiat sovieticii creierul lui Lenin în 30.000 de bucăţele?”), nasc, la rândul lor, mirări esenţiale pentru umanitate. Vă invit să le descoperiţi printre rândurile care urmează. Cu menţiunea că n-ar strica să reflectăm, la sfârşit, asupra unei chestiuni niciodată epuizate: este mai bun omul zilelor noastre decât omul de acum o sută de ani? Suntem noi mai buni?

Florian Saiu

Lui Joseph

Capitolul 1

Nu ştiam asta despre Hitler

„Göring nu are două ouţe.

Ale lui Hitler sunt tare micuţe.

Ale lui Himmler sunt două la fel.

Iar Goebbels nu are defel”.

Versurile originale ale cântecului *Hitler Has Only Got One Ball,* compus în august 1939, atribuite lui Toby O’Brien, ofiţer de presă la British Council

Iubita lui Hitler din Anglia

Unity Mitford[1] era o femeie banală, cu dinţi stricaţi şi o talie nu tocmai subţire. Înfăţişarea neatrăgătoare nu o deranjase însă niciodată, deoarece ştia că are mai multe şanse să pună mâna pe bărbatul visurilor ei spunând răspicat ce gândeşte decât etalându-şi nurii.

În vara lui 1934, Unity a plecat la München cu speranţa că îşi va întâlni idolul, pe Adolf Hitler. Acesta, deşi conducător al

Germaniei, era văzut destul de des în public, deoarece petrecea foarte mult timp în oraş şi mânca zilnic la aceleaşi bufete şi restaurante.

1 Unity Valkyrie Freeman-Mitford (1914-1948) era al cincilea dintre cei şapte copii (şase fete şi un băiat) pe care David Freeman-Mitford, al doilea baron de Redesdale, îi avea cu soţia lui, Sydney. Familia deţinea bogate mine de aur în Canada. Interesant este faptul că una dintre cele două surori mai mici ale lui Unity, Jessica, era comunistă convinsă (n. tr).

Aflând că Hitler lua adesea prânzul la Osteria Bavaria, Unity a început şi ea să frecventeze localul. Deşi a făcut tot ce i-a stat în putere ca să-i atragă atenţia, au trecut zece luni până ce Hitler a invitat-o pe tenacea englezoaică la masa lui. După numai o jumătate de oră de conversaţie, cei doi şi-au dat seama că se potrivesc. „A fost cea mai frumoasă, cea mai minunată [zi] din viaţa mea”, îi scria Unity tatălui ei. „Sunt aşa de fericită, că nu m-aş supăra deloc dacă aş muri. Mi-aş spune că sunt cea mai norocoasă fată din lume. Pentru mine, el e cel mai mare bărbat al tuturor timpurilor”.

Sentimentele tinerei nu au rămas neîmpărtăşite. Hitler era mai cu seamă intrigat de al doilea ei nume, Valkyrie. În plus, a fost fascinat să afle că bunicul lui Unity tradusese din germană scrierile antisemite ale lui Houston Stewart Chamberlain[2], unul dintre autorii lui preferaţi.

Hitler a început să se întâlnească tot mai des cu blonda englezoaică, spre marea iritare a iubitei lui „oficiale”, Eva Braun. „I se spune Valkiria, şi pe bună dreptate, fiindcă aşa arată, din cap până în picioare”, scria Braun, dispreţuitoare, în jurnalul ei. „Eu, amanta celui mai puternic om din Germania şi din lumea întreagă, stau aici şi aştept, în vreme ce soarele îşi trimite, batjocoritor, razele prin geamul ferestrei mele”.

Apoi, Unity a fost prezentată apropiaţilor lui Hitler. S-a înţeles foarte bine cu brutalul Julius Streicher, directorul virulentului ziar antisemit *Der Stürmer.* Când Unity a ţinut o diatribă rasistă la adresa evreilor, Streicher a întrebat-o dacă poate să o publice în ziarul lui. Articolul începea astfel: „Englezii nu ştiu nimic despre pericolul evreiesc. Cei mai ticăloşi dintre evreii noştri lucrează doar în culise. Ne gândim cu bucurie la ziua în care vom putea spune «Anglia pentru englezi! Afară cu evreii! Heil Hider!»”, şi se încheia cu următoarele cuvinte: „Vă rog să-mi publicaţi

2 Houston Stewart Chamberlain (1855-1927), filosof de origine britanică, stabilit în Austria, care, în scrierile sale, a propovăduit superioritatea rasei ariene, exercitând astfel o influenţă hotărâtoare asupra mişcării naziste (n. red.).

numele întreg, vreau să afle toată lumea că îi urăsc pe evrei”.

Hitler a fost aşa de încântat de articolul ei, că a recompensat-o cu o svastică de aur şi o lojă privată la Olimpiada din 1936, desfăşurată la Berlin.

Unity se număra deja printre intimii Führerului, vizitându-l adesea şi exprimându-şi în mod constant admiraţia faţă de el. La rândul său, Hitler era amorezat de tânăra englezoaică, în 1938, i-a oferit acesteia un apartament în München. Unity spera să ia locul Evei Braun în inima lui.

Purtarea ei a trezit însă bănuielile serviciilor secrete britanice. Guy Liddell, şeful MI5, era îngrijorat mai cu seamă de relaţiile ei apropiate cu Hitler. Dacă tânăra se întorcea în Marea Britanie, prietenia lor i-ar fi putut aduce acuzaţia de înaltă trădare.

Unity a refuzat să părăsească Germania, chiar şi după ce Marea Britanie a declarat război acestei ţări, la 3 septembrie 1939. A fost însă foarte afectată de cele întâmplate, mai ales din cauza implicaţiilor pe care declaraţia de război le avea asupra relaţiei cu Hitler.

Tânăra s-a dus în Grădina Englezească din München, şi-a pus la tâmplă pistolul cu pat de sidef, dăruit de Hider, şi a apăsat pe trăgaci. A fost grav rănită, dar, ca prin minune, nu a murit. Spitalizată întâi la München (pe cheltuiala lui Hider), a fost mai târziu mutată în Elveţia. După ce şi-a mai revenit, sora ei, Deborah, a mers la Berna cu avionul să o ia acasă, în Anglia. „Nu eram deloc pregătiţi pentru ce aveam să găsim acolo: persoana care zăcea în pat era grav bolnavă. Slăbise 13 kg, avea nişte ochi enormi şi părul încâlcit, nepieptănat din ziua în care glonţul îi străpunsese craniul”.

Ce s-a întâmplat apoi rămâne învăluit în mister. Potrivit relatării oficiale, Unity a fost dusă la casa părintească din Swinbrook, în comitatul Oxfordshire. Acolo a învăţat din nou să meargă, dar nu s-a însănătoşit niciodată pe deplin. A murit în 1948, în urma unei meningite cauzate de glonţul aflat încă în creier.

Povestea întoarcerii ei în Anglia are însă şi o versiune mai puţin obişnuită. Unele zvonuri, niciodată adeverite, spun că ar fi fost dusă la o maternitate privată din Oxford, unde, în cea mai mare taină, ar fi dat naştere copilului din flori al lui Adolf Hitler. Femeia care susţinea asta, pe nume Val Hann, era nepoata lui Betty Norton, fosta directoare a spitalului. Betty i-a spus povestea surorii ei, care, la rândul său, i-a spus-o fiicei ei, Val. Dacă este adevărat, atunci e foarte posibil ca acest copil al lui Hitler să fie încă în viaţă şi să locuiască undeva în Anglia. Nu se va şti însă niciodată cu siguranţă cum au stat lucrurile în realitate, căci Betty Norton a murit de mult, iar maternitatea nu i-a înregistrat pe copiii născuţi în anii războiului.

Nepotul american al lui Hitler

Bărbatul şi-a ţinut secretă identitatea până în ziua morţii. Niciunul dintre vecinii lui din Patchogue, statul Long Island, nu a bănuit măcar că William Stuart Houston era, în realitate, William Hitler şi nici că unchiul lui fusese conducătorul Germaniei naziste. Adevărul a ieşit la iveală doar la mult timp după moartea lui William, survenită în 1987. Au rămas însă multe enigme nerezolvate, taine pe care fiii acestuia, dintre care trei sunt încă în viaţă şi locuiesc în America, nu au reuşit să le elucideze niciodată.

Povestea lui William începe în Liverpool-ul epocii eduardiene, unde fratele vitreg al lui Hitler, Alois, se mutase în anul 1911. Alois Hitler s-a căsătorit cu Bridgit Dowling, iubita lui de origine irlandeză, care, în scurtă vreme, a rămas însărcinată. Când a venit pe lume micuţul William, vecinii i-au zis Paddy[3] Hider.

Alois şi-a abandonat soţia şi copilul în 1914 şi s-a întors în Germania. Avea să treacă un deceniu până să reia legătura cu Bridgit, moment în care o roagă să-i îngăduie lui William să vină în Germania. William i-a făcut o scurtă vizită tatălui său în 1929, după care, patru ani mai târziu, s-a întors şi a rămas cu el o perioadă mai lungă. Unchiul lui era deja cancelar al Germaniei, lucru de care William spera să poată profita.

3 *Paddy* este porecla dată de englezi irlandezilor (n. red.).

La început, Hider i-a făcut rost de o slujbă temporară la o bancă. Curând după aceea, l-a ajutat să se angajeze la o fabrică de automobile, dar William a urât din tot sufletul noua sa muncă. Şi-a implorat în repetate rânduri unchiul să-i găsească un post mai bun, însă Hider a refuzat să-i mai acorde vreun sprijin. Mai mult chiar, din ordinul său, William şi-a pierdut locul de muncă, fiind acuzat că încercase să vândă maşini în beneficiu personal.

William a continuat să se întâlnească ocazional cu Hider, însă acesta nu mai era unchiul binevoitor de altă dată. „Nu voi uita niciodată când a trimis ultima oară după mine”, scria el. „Când am ajuns, a fost cuprins de o furie turbată. Umbla de colo, colo, fluturând biciuşca din piele de cal, […] mi-a azvârlit tot soiul de insulte, de parcă ţinea un discurs politic.

Brutalitatea pe care mi-a arătat-o în ziua aceea m-a făcut să mă tem pentru integritatea mea fizică”.

Tânărul şi-a dat seama că venise vremea să părăsească Germania. În februarie 1939, s-a îmbarcat pe un vapor care l-a dus în Statele Unite ale Americii.

Când a izbucnit războiul, William a ţinut o serie de prelegeri în care denunţa stilul de viaţă extravagant al unchiului-Führer. „Departe de a dispreţui risipa”, le spunea el ascultătorilor, „s-a înconjurat de un lux cum nu au visat nici împăraţii Germaniei. Ca să-şi decoreze noua cancelarie de la Berlin, niciun muzeu nu a scăpat nejefuit de covoare, tapiserii şi tablouri de inestimabilă valoare”.

Când America a intrat în război, William i-a scris preşedintelui Roosevelt, cu rugămintea de a-i permite să se înroleze în armata SUA. Scrisoarea a fost trimisă celor de la FBI, care i-au dat undă verde. Potrivit unui ziar, ofiţerul de la centrul de recrutare i-ar fi spus: „Mă bucur să te văd, Hitler. Numele meu e Hess.”[4]

---

4 Rudolf Hess (1894-1987) a fost mâna dreaptă a lui Adolf Hitler din 1933 până în 1941, când a plecat într-o misterioasă misiune solitară în Marea Britanie, pare-se ca să le facă englezilor o ofertă de pace. Ce s-a întâmplat apoi cu el este un mister încă şi mai mare, fiul acestuia, Wolf Riidiger Hess, fiind convins că omul care a murit în 1987 în închisoarea Spandau nu era tatăl lui (n. tr.).

După război, William a deschis un laborator medical care făcea analize de sânge pentru spitale. Când au început procesele de la Nürnberg, a făcut tot ce i-a stat în putinţă să o rupă cu trecutul. Şi-a schimbat numele din William Hitler în William Stuart Houston şi s-a stabilit împreună cu soţia în Long Island. Cei doi au avut împreună patru fii.

William a murit în 1987 şi a fost pus în acelaşi mormânt cu mama lui. Povestea s-ar fi putut încheia aici dacă nu ar fi existat un ziarist american pe nume David Gardner, care s-a apucat să facă cercetări asupra familiei Führerului. Gardner a aflat în cele din urmă strania poveste a lui William Hitler şi a descoperit că membri ai clanului Hider o duceau foarte bine în America. Familia pretinde că William l-a urât toată viaţa pe Hider, invocând cu mândrie atitudinea ireproşabilă adoptată de acesta în timpul războiului, când a luptat contra Germaniei naziste.

Persistă totuşi două enigme. Prima: de ce şi-a ales William Hitler tocmai numele de Stuart Houston, unul izbitor de apropiat de cel al lui Houston Stewart Chamberlain, scriitorul antisemit atât de iubit de Adolf Hitler? A doua: de ce i-a dat celui mai mare dintre fii lui, Alexander, şi numele de Adolf?

Când Hitler a luat cocaină

Injecţiile îi erau administrate la scurt timp după micul dejun. De îndată ce îşi termina porţia de fulgi de ovăz şi ulei de in Adolf Hitler trimitea după medicul său personal, Theodor Morell[5]. Doctorul sufleca mâneca pacientului ca să-i injecteze un nemaipomenit cocktail de droguri, multe dintre ele creând dependenţă şi fiind astăzi considerate periculoase şi ilegale.

Zi de zi, timp de nouă ani, dr. Morell i-a administrat lui Hitler amfetamine, barbiturice şi opiacee în asemenea cantităţi, încât şi-a atras porecla de Stăpânul Injecţiilor. Unii dintre apropiaţii lui Hitler se întrebau dacă nu cumva

---

5 Theodor Gilbert Morell (1886-1948) s-a născut într-un sătuc din Germania, în familia unui învăţător. Potrivit unui articol apărut în *The Guardian* în 1945, Morell era pe jumătate evreu (n. tr.).

încearcă să-l omoare pe Führer.

Theodor Morell îi era însă mult prea devotat ca să-l ucidă. Şarlatanul acesta obez, cu o halitoză oribilă şi un miros corporal respingător, îl cunoscuse pe Führer la o petrecere dată la Berghof. Hitler avea de multă vreme probleme de sănătate, suferind printre altele de crampe, diaree şi o flatulenţă cronică atât de severă, încât, după fiecare masă, trebuia să se retragă ca să elimine cantităţi uriaşe de gaze.

Dieta neconvenţională nu făcuse decât să agraveze aceste probleme. Renunţase la carne în 1931, după ce făcuse o comparaţie între consumul de şuncă şi cel de carne umană. Din acel moment, mâncase cantităţi uriaşe de legume bogate în apă, sub formă de piure sau zdrobite. Dr. Morell l-a urmărit pe Hitler în timpul unei mese cu astfel de preparate, după care a studiat consecinţele. „S-au produs constipaţie şi o colosală flatulenţă, cum rareori am întâlnit”, scria el. Morell l-a asigurat pe Führer că are nişte medicamente miraculoase, care îl pot scăpa de toate necazurile.

A început prin a-i administra nişte tablete mici şi negre, numite „pilulele antigaz ale doctorului Kuster”. Hider lua 16 pe zi, aparent fără să-şi dea seama că ele conţineau stricnină. Cu toate că îi uşurau – temporar – flatulenţa, aceste pastile au fost, aproape sigur, cauza tulburărilor de atenţie şi a culorii pământii pe care a căpătat-o pielea lui în ultimii ani de viaţă.

Morell i-a prescris apoi un tip de bacterii coli hidrolizate, numit Mutaflor, care a părut să ajute la rezolvarea într-o oarecare măsură a problemelor intestinale ale Führerului. Hitler a fost aşa de încântat de rezultate, că l-a invitat pe doctor să facă parte din cercul restrâns al elitei naziste. Din acea clipă, Morell i-a fost mereu în preajmă.

Pe lângă crampe abdominale, Hider suferea şi de ameţeli matinale. Ca tratament, Morell îi injecta un preparat diluat, pregătit de el dintr-un praf pe care îl ţinea împachetat în foiţă de aur. Acesta nu a dezvăluit niciodată

ingredientul activ al respectivului medicament, numit Vitamultin, dar, orice ar fi fost, avea efecte miraculoase ori de câte ori era administrat. În doar câteva minute, Hitler se ridica de pe canapea, înviorat şi plin de energie.

Ernst-Giinther Schenck, medic SS, intrând la bănuieli în legătură cu aceste doctorii miraculoase, a reuşit să pună mâna pe unul dintre pachetele lui Morell. Analizându-i conţinutul în laborator, a descoperit că era vorba de amfetamină.

Pe Hitler nu-l interesa ce anume i se administra câtă vreme substanţele respective aveau efect. În scurt timp, a ajuns să depindă atât de mult de „leacurile" lui Morell, încât şi-a pus sănătatea exclusiv în mâinile lui, cu urmări dezastruoase pe termen lung. A ordonat invazia URSS pe când se afla sub influenţa a 80 de substanţe diferite, între care ţestosteron, opiacee, sedative şi laxative. Din însemnările doctorului Morell reiese că-i administra şi barbiturice, morfină, spermă de taur şi probiotice.

Cea mai surprinzătoare substanţă prescrisă de acesta Führerului rămâne însă cocaina. În Germania anilor 1930, ea era utilizată ocazional ca medicament, însă totdeauna în doze mici şi în concentraţii de sub 1%. Morell a început să-i administreze lui Hitler cocaină sub formă de picături oftalmice. Conştient de faptul că Führerul se aştepta să se simtă mai bine după ce lua medicamentele, el îi punea în picături de zece ori mai multă cocaină. Doza respectivă ar putea fi cauza psihozei manifestate de Hitler în ultimii ani de viaţă.

Führerul considera cocaina extrem de eficace. Potrivit unor documente medicale descoperite în SUA în 2012 (printre care şi un raport de 47 de pagini scris de Morell şi de alţi doctori care s-au ocupat de Hitler), Führerul a început curând să „tânjească" după drog, semn clar că era pe cale să dezvolte o dependenţă severă. Pe lângă picăturile de ochi, a început să tragă

WANTED
HAS. A. LINDBERGH, JR.
Of HOP rivCU, N. J.

SON CF COL CHAS. A. UNDBtRGH
WniW<X-mo<K A%totnr
Ofcăcftl PTIOrt.
Axu. io rmailliii H-ar. Lland, «t «iy
WtffcJ.I. 27 1 r». TO» ia. Ky. Mi*
Heiglil. Imbih Gviiqsica lui». Ilp-l
D «ar> <Umplu 4 n KMilrr *o4* râbn mea» /MI În w «rjil

AlmJMkaa ML LVSMU» r. AllOlli au
CM. M. H.» X: MWmr».0*>, n I ar
CL 1. L'H – ZS-UL*Cxjk» Kjn. MV-LV IU. X. J.
<. MIA K untKC M COTIOCAC*
COL n. RPMVy/, **» «KD4CT
H*S! l hi-n TkiriniHI.

Ibis cli UIJ wai krdnaped from McIwnw H> Hopawen, N. J tactwccn B and IO p.tn. an TuuhdMVI «de 1, 1932.

Sir Osman Ali Khan (I o6-iy67) (centru), împreună cu prim-ministrul indian Jawaharlal Nehru (stânga). Şi comandantul armatei indiene, Jayanto Nath Chaudhuri (dreapta), după alipirea statului Hyderabad la India, în septembrie 1SJ4S. Sir Osman este considerat unul dintre cei mai bogaţi oameni din epoca modernă.

pe nas praf de cocainã „ca să îşi elibereze sinusurile şi să-şi calmeze durerea de gât".

Cocaina se poate să-i fi creat Führerului o stare de bine, însă nu a avut niciun efect asupra apetitului său sexual. Ca să rezolve această jenantă problemă, Morell a început să-i facă injecţii menite să-i sporească virilitatea. Substanţele astfel administrate conţineau extracte din lichidul prostatic al taurilor tineri. Morell i-a mai prescris şi Testoviron, un medicament derivat din ţestosteron. Hitler punea să i se facă o injecţie cu Testoviron înainte să petreacă noaptea cu Eva Braun.

Administrarea pe termen lung a acestor substanţe, în special a amfetaminelor, a dus la apariţia unui comportament tot mai ciudat. Cea mai vizibilă manifestare

a acestui comportament s-a produs în timpul unei întâlniri între Hitler şi Mussolini, petrecută în nordul Italiei. În timp ce se străduia să-şi convingă omologul să nu treacă de partea inamicului, Hitler şi-a pierdut cumpătul şi a devenit de-a dreptul isteric. Iată ce scrie istoricul Richard Evans, specializat în problemele celui de-al Treilea Reich: „Putem afirma cu destulă certitudine că Morell i-a dat nişte pastile lui Hitler înainte ca acesta să se întâlnească cu Mussolini… [era] de-a dreptul surescitat, vorbind, mormăind, evident sub influenţa amfetaminei".

Către finalul războiului, starea sănătăţii lui Hitler s-a înrăutăţit considerabil. Dependent de droguri, braţele lui erau atât de pline de înţepături, încât Eva Braun l-a acuzat pe doctor că e „obsedat de injecţii". Morell îl transformase pe Hitler într-un dependent de droguri. Cu toate acestea, a continuat să-l venereze pe iubitul său Führer ca pe un erou şi i-a rămas alături în buncărul din Berlin până aproape în ultima clipă.

Morell a fost prins de americani curând după prăbuşirea celui de-al Treilea Reich şi interogat vreme de peste doi ani.

Unul dintre ofiţerii care s-au ocupat de el a fost dezgustat de lipsa de igienă personală a medicului.

Theodor Morell nu a fost niciodată acuzat de crime de război. A murit în 1948, din cauza unui atac cerebral survenit la scurtă vreme după eliberarea lui din închisoare, lăsând în urmă o mulţime de documente medicale ce dezvăluie extraordinara dependenţă de droguri a pacientului său preferat. Ca o ironie a sorţii, omul însărcinat să-i redea lui Hitler sănătatea a contribuit mai mult decât oricine la distrugerea ei.

Capitolul 2
Măiculiţă, ce frig e aici!

Pretenţii de despăgubire pentru animalele de companie de la bordul Titanicului care s-au înecat în apele îngheţate ale oceanului:

Robert W. Daniel

„Un buldog francez cu pedigree, pe nume Gamin de Pycombe: 750 $”.

William Carter

„Un câine King Charles Spaniei şi un câine Airedale Terrier: 300 $”.

Ella Holmes White

„Patru cocoşi şi găini: 207, 87 $”.

Harry Anderson

„Un câine Chow-Chow: 50 $”.

Un cadavru pe Everest

Cadavrul era îngheţat şi albit de soare. Zăcea cu faţa în jos în zăpadă, perfect întins şi cu capul spre vârful muntelui. Partea superioară a corpului era lipită de pietriş datorită unui strat de gheaţă. Braţele, încă musculoase, era ridicate deasupra capului.

Alpinistul George Mallory[6] fusese văzut ultima oară în ziua de 8 iunie 1924, când, împreună cu Andrew Irvine, a dispărut în încercarea de a deveni primul om care ajunge pe vârful Everest. Dacă şi-au atins sau nu obiectivul nu se ştie nici astăzi, după mai bine de 90 de ani.

În primăvara lui 1999, un american pe nume Eric Simonson a organizat expediţia de căutare a lui Mallory şi Irvine. Cinci alpinişti experimentaţi au fost trimişi pe Everest cu misiunea de a găsi măcar cadavrul unuia dintre cei doi.

Cei cinci au pornit de la o serie de indicii. În 1975, un alpinist chinez, pe nume Wang Hung-bao, dăduse, la o altitudine de 8 100 m, peste „un englez mort”. Wang i-a spus despre cele descoperite partenerului său, cu puţin înainte ca amândoi să fie măturaţi de o avalanşă. Locul în care fusese zărit „englezul mort” nu a putut fi stabilit cu certitudine.

Echipa lui Eric Simonson, compusă din cinci alpinişti

---

6 George Herbert Leigh Mallory (1886-1924) a condus primele trei expediţii britanice de cucerire a Everestului la începutul anilor 1920. întrebat de un ziarist american de ce a vrut să escaladeze cel mai înalt munte de pe Pământ, Mallory i-a răspuns: „Pentru că există” (n. tr.).

experimentaţi, nu s-a lăsat însă descurajată. Conrad Anker, Dave Hahn, Jake Norton, Andy Politz şi Tap Richards erau hotărâţi să-şi ducă la îndeplinire misiunea, chiar dacă sorţii le erau potrivnici.

Căutarea s-a desfăşurat cu precădere pe o vastă terasă acoperită cu zăpadă, de dimensiunea a 12 terenuri de fotbal. Terasa, puternic înclinată, este situată la altitudinea de 7 920 m. Cei cinci ştiau că, dacă-şi pierdeau echilibrul, panta cu o înclinaţie de 30 de grade i-ar fi trimis la vale 2 100 m, până la gheţarul Ronghuk.

În ziua de 1 mai, pe când examina cu atenţie povârnişul, Conrad Anker a dat alarma. Zărise un cadavru, alb ca alabastrul, ieşind din stratul de gheaţă. Ceilalţi din echipă şi-au croit drum până la el şi s-au apucat să scoată cadavrul din glacialul loc de veci, timp în care l-au studiat cu atenţie. Tibia şi peroneul piciorului stâng erau rupte, cotul drept era dislocat, iar partea dreaptă suferise vătămări grave. Coarda era strâns înfăşurată în jurul cutiei toracice.

În scurt timp, au reuşit să identifice cadavrul. Verificând interiorul îmbrăcămintei, Tap Richards a dat peste o plăcuţă care avea pe ea numele G *Mallory.* „Poate că de vină a fost altitudinea sau faptul că ne scoseserăm cu toţii măştile de oxigen”, avea să spună Dave Hahn, „însă ne-a luat ceva timp să ne dezmeticim. Eram în prezenţa lui George Mallory însuşi”.

O întrebare îşi aşteaptă încă răspunsul: au reuşit oare Mallory şi Irvine să ajungă în vârf?[7] Au pierit în timp ce urcau sau în timp ce coborau?

Echipa spera să găsească aparatul de fotografiat al lui Mallory. Experţii firmei Kodak îi asiguraseră că, deşi vechi, filmul putea fi developat. Când însă au desfăcut

---

7 Reinhold Messner, o legendă a alpinismului mondial, care, alături de Peter Habeler, a escaladat pentru prima oară Everestul fără oxigen suplimentar, afirmă, într-un documentar despre ascensiunea lui Mallory (avându-1 ca protagonist pe Conrad Anker, care a încercat să refacă traseul cu echipamentul din 1924), că, după părerea lui, Mallory şi Irvine nu ar fi putut să ajungă în vârf deoarece echipamentul rudimentar nu le-ar fi permis să parcurgă o secţiune de traseu dificilă din punct de vedere tehnic (n. tr.).

săculeţul care atârna la gâtul lui Mallory, alpiniştii nu au găsit decât o cutie de metal în care erau câteva cuburi de supă deshidratată şi pe care scria: „Brand & Co. Savoury Meat Lozenges”.

Asupra cadavrului s-au mai găsit şi alte obiecte: un altimetru de alamă, un briceag, o batistă cu monogramă şi, într-un buzunar interior, intactă, o pereche de ochelari de soare. Ochelarii lui Mallory puteau fi un important indiciu despre cele petrecute în acea zi a anului 1924. Cu doar câteva zile înainte de ultima tentativă, cel de-al doilea partener al lui Mallory, Edward Norton, nu şi-a pus ochelarii de protecţie şi, în consecinţă, vederea i-a fost grav afectată de strălucirea zăpezii. Mallory nu s-ar fi descurcat fără ochelari dacă s-ar fi căţărat pe lumină. Faptul că aceştia se aflau în buzunar indica faptul că Mallory şi Irvine îşi încheiaseră tentativa de escaladare la lumina zilei şi începuseră să coboare după lăsarea întunericului.

Nu mai puţin interesant s-a dovedit a fi un plic găsit asupra lui Mallory, plin de o mulţime de cifre – nivelurile de presiune din tuburile de oxigen pe care le aveau cu ei. Mult timp se crezuse că insuficienţa oxigenului nu le-a permis să ajungă în vârf. Numerele respective indicau însă faptul că avuseseră cu ei cinci, poate chiar şase tuburi, adică mai mult decât suficient ca să ajungă în vârful muntelui.

Mai interesant era un obiect pe care membrii echipei se aşteptaseră să-l găsească asupra lui Mallory. Se ştia că acesta purta întotdeauna la el o fotografie a soţiei lui, Ruth, pe care jurase să o ducă pe Everest. Ei bine, fotografia a fost de negăsit, deşi portofelul şi alte hârtii erau intacte.

Cei care l-au găsit pe Mallory au reuşit să reconstituie într-o manieră plauzibilă cele petrecute în fatidica zi a morţii acestuia. Este povestea unei aventuri şi a unei tragice erori, care, până la urmă, i-a pecetluit soarta.

Este 8 iunie, seara, mult după asfinţit, iar cei doi

alpinişti sunt încă sus pe munte. Cu forţele şi rezervele de oxigen pe sfârşite, încearcă, disperaţi, să se adăpostească undeva. În timp ce traversează aşa-numita „bandă galbenă”, o secţiune de marmură şi filit deosebit de înşelătoare, unul dintre ei, poate Mallory, alunecă. În acest caz, alunecarea îi e oprită de coardă. Se izbeşte de un colţ de stâncă. Coastele i se rup instantaneu, iar cotul îi este dislocat. Rămâne atârnat de coardă, pendulând deasupra hăului.

Apoi, pe neaşteptate, coarda se rupe, iar Mallory se prăbuşeşte în întuneric. Aterizează pe o stâncă abruptă, acoperită de zăpadă, rupându-şi tibia şi peroneul. Dar nu se opreşte acolo. Forţa de gravitaţie îl trage în jos pe versantul nordic cu o viteză teribilă.

Este înspăimântat şi are dureri groaznice, dar încă nu şi-a pierdut cunoştinţa şi încearcă să se salveze. Disperat, se agaţă de pietrişul îngheţat, înfigându-şi degetele în gheaţă. Alunecă însă tot mai repede şi se izbeşte cu fruntea de colţul crestat al unei stânci, care îi face o gaură în craniu. Se opreşte în acelaşi moment în care îşi pierde cunoştinţa. Trupul îi este repede cotropit de durere şi de hipotermie. În doar câteva minute, George Mallory moare.

Între timp, e foarte posibil ca şi Irvine să fi avut aceeaşi soartă. Cade, este grav rănit şi suferă de hipotermie. La câteva minute de la moartea lui Mallory, cade şi el victimă frigului.

Dar au ajuns oare în vârf? Au fost ei primii oameni care au urcat pe Everest? La aceste întrebări, echipa lui Eric Simonson nu a reuşit să dea un răspuns cert. Descoperirea cadavrului lui Mallory a fost un fapt extraordinar, însă enigma nu va fi rezolvată probabil decât atunci când se va găsi – dacă se va găsi – şi aparatul lui de fotografiat.

O singură persoană s-a simţit în măsură să spună dacă Mallory şi Irvine merită sau nu titlul de „cuceritori ai Everestului”. John Mallory avea doar trei ani în momentul dispariţiei tatălui său. Eşecul lui George Mallory, faptul că

nu s-a întors acasă, este răspunsul la toate întrebările lui. „Pentru mine, să cucereşti un vârf înseamnă să te întorci viu. Dacă nu mai cobori, treaba e doar pe jumătate făcută”.

Salvatorul beat

Este 14 aprilie 1912. Charles Joughin a adormit în sfârşit după o zi de muncă grea în bucătăria vaporului. Brusc, e trezit de o zgâlţâitură foarte puternică. Simte cum se cutremură nava sub el. Apoi, după o scurtă oprire, aceasta îşi continuă drumul.

Deşi nedumerit, Joughin nu a considerat că trebuia să se neliniştească. Ştia că pe întinderea oceanului fuseseră zăriţi gheţari; ştia de asemenea că Edward Smith, căpitanul *Titanicului,* ordonase schimbarea direcţiei şi deplasarea pe o rută mai sudică, spre a evita o eventuală catastrofe. Crezând că primejdia trecuse, Joughin a încercat să adoarmă la loc. Pe la ora 23.35 însă, la doar câteva minute după zgâlţâitură, a fost chemat pe punte, unde i s-au dat cele mai neplăcute informaţii.

Căpitanul Smith trimisese sub punte o echipă însărcinată să verifice existenţa unor stricăciuni. Oamenii se întorseseră cu o veste cumplită: nava lovise un aisberg şi, sub forţa impactului, carena se îndoise îngrijorător de mult. Niturile de pe o porţiune de aproximativ 90 m ieşiseră din locaşurile lor, iar acum apa oceanului năvălea în vapor cu o viteză colosală.

Astfel de informaţii ar fi trebuit să provoace panică. Nu şi în acest caz. Cei mai mulţi erau convinşi că *Titanicul* nu putea fi scufundat. Vaporul avea compartimente ce se puteau închide etanş în caz de dezastru. Asta însemna că până şi cea mai gravă avarie la coca navei putea fi ţinută sub control.

Tocmai atunci însă, în acele momente de criză, s-a descoperit că aceste compartimente aveau un catastrofal defect de proiectare. Pe măsură ce se umpleau cu apă, vaporul se înclina spre prora, permiţând apei să inunde şi alte segmente ale navei avariate. Rând pe rând, s-au umplut patru, cinci, apoi şase compartimente. Căpitanului Smith îi era limpede că soarta *Titanicului* era pecetluită.

Joughin, brutarul-şef de pe *Titanic,* nu a stat pe gânduri. Şi-a trezit din somn colegii şi, împreună, s-au apucat să strângă toată pâinea pe care au reuşit s-o găsească. Apoi au dat fuga pe punte, la bărcile de salvare, şi au pus în fiecare câte patru pâini. Ştiau că bărcile erau insuficiente – la bordul *Titanicului* se aflau 2 223 de persoane, iar în bărcile de salvare era loc pentru numai 1 178.

Charles Joughin şi-a dat seama că, fiind membru al echipajului, nu va primi un loc în aceste bărci. Când unghiul de înclinare a vaporului a devenit îngrijorător, Joughin a hotărât să se îmbete până îşi va pierde cunoştinţa. A coborât în cabina lui, a dat pe gât o cantitate uriaşă de whisky (potrivit unei relatări, două sticle), după care s-a întors pe punte şi, cu energia pe care ţi-o dă băutura, a început să împingă femeile în bărcile de salvare. Odată terminată treaba, a străbătut cu paşi nesiguri puntea de promenadă, acum mult înclinată, întrebându-se cât va dura până ce vaporul se va scufunda complet. A aruncat peste bord în jur de 50 de şezlonguri, dimpreună cu alte scaune şi perne, în speranţa că oamenii din apă le vor putea folosi drept plute.

Nu peste multă vreme, s-a trezit şi el în apele îngheţate ale Atlanticului. „Eram pe partea dreaptă a dunetei”, avea să-şi amintească el mai târziu, „când m-am trezit în apă. Nu cred că mi-a trecut vreodată de nivelul capului. Mi s-a părut că văd nişte rămăşiţe ale navei”. A pornit înot către acele resturi plutitoare, whisky-ul băut împiedicându-l să simtă frigul, şi a dat peste „o barcă pliabilă B, în care se găseau Lightoller[8] şi în jur de douăzeci şi cinci de marinari”. Nu mai era loc şi pentru el. „Am încercat să mă urc”, spunea Joughin, „am fost împins, dar eu nu m-am lăsat. M-am dus pe partea cealaltă, unde bucătarul Maynard, care m-a recunoscut, m-a ajutat şi nu

8 Charles Herbert Lightoller (1874-1952) a fost ofiţer secund pe Titanic şi, dintre membrii echipajului, supravieţuitorul cu cel mai înalt grad. A fost decorat după al Doilea Război Mondial pentru contribuţia lui la evacuarea trupelor britanice de la Dunkerque (n. tr.).

mi-a dat drumul”.

În acest moment, era deja o minune că Joughin mai trăia. Temperatura apei era cu două grade sub zero. Cei mai mulţi dintre pasagerii şi membrii echipajului care săriseră peste bord căzuseră pradă hipotermiei într-un sfert de oră. Şi totuşi Joughin avea să rămână în apă alte patru ore, până să fie, în sfârşit, tras într-o barcă de salvare ce venise lângă barca pliabilă B. împreună cu restul supravieţuitorilor, a fost în cele din urmă pescuit de vasul *RMS Carpathia,* care a sosit la locul dezastrului la ora 4.10.

Joughin a pus miraculoasa lui supravieţuire pe seama cantităţii enorme de whisky pe care o băuse. Alţi pasageri şi membri ai echipajului, în număr de 1 517, au fost mai puţin norocoşi, murind în apele Atlanticului, treji şi îngheţaţi.

Pentru Joughin, catastrofa scufundării Titanicului nu a fost însă şi ultima. Era la bordul vasului SS *Oregon* când acesta s-a scufundat în portul Boston. Ce se ştie este că omul nostru a scăpat şi de data aceasta. Ce nu se ştie este dacă nu cumva s-a întărit şi acum cu o sticlă, două de whisky.

Îngropat de viu

Augustine Courtauld, un tânăr agent de bursă londonez, se plictisise de slujba lui. Se plictisise de hârţogărie. Se plictisise de colegi. Voia cu disperare să facă ceva mai interesant în viaţă.

În 1930, a aflat că se recrutau voluntari pentru o expediţie[9] care urma să facă observaţii meteorologice la staţia anume construită pe calota de gheaţă a Groenlandei. Icecap Station, cum se numea aceasta, se afla la 2 600 m deasupra nivelului mării şi la 180 km vest de baza principală a expediţiei, într-o zonă în care era un frig cumplit.

Era mare nevoie de date meteo despre zona arctică a

9 Este vorba despre British Arctic Air Route Expedition, o expediţie condusă de Gino Watkins, ai cărei membri au explorat zona de est a Groenlandei în 1930-1931 (n. tr.).

Groenlandei. Cea mai scurtă rută aeriană care lega Europa de America de Nord trecea pe deasupra calotei glaciare, însă nimeni nu ştia cum e vremea acolo, mai ales în lunile de iarnă. Augustine Courtauld a plecat să afle.

Courtauld a părăsit regiunea de coastă împreună cu o echipă însărcinată să aprovizioneze staţia meteo cu alimente şi combustibil pentru două persoane. „Vremea crâncenă a încetinit însă în asemenea măsură deplasarea, încât bună parte din alimentele ce trebuiau duse la staţie au fost consumate pe drum. Se părea că aceasta trebuia închisă”, scria unul dintre însoţitorii echipei de aprovizionare. Courtauld a considerat însă că ar fi fost păcat să se abandoneze expediţia doar fiindcă nu mai era destulă hrană. „M-am gândit că aş putea să rezist de unul singur vreme de cinci luni”, scria el mai târziu. „Cum îmi degeraseră degetele de la picioare, nu voiam să fac cale întoarsă. Aşa că m-am hotărât să rămân acolo singur şi să ţin staţia în funcţiune”.

Degerăturile sunt un motiv cel puţin ciudat să rămâi pe calota glaciară a Groenlandei în toiul iernii, dar, pentru Courtauld, acesta avea o oarecare logică. Cel puţin putea să se odihnească vreme de câteva luni.

Curând după ce s-a instalat în noua lui casă, a început să ningă. Zdravăn. Micul său cort a fost îngropat sub troienele de zăpadă, astfel că din el nu se mai vedea decât vârful ţevii de aerisire. Courtauld era practic îngropat de viu.

Rezervele de hrană şi combustibil s-au epuizat repede. Cât despre mijloacele de comunicare cu exteriorul, acestea lipseau cu desăvârşire. Courtauld a rămas totuşi încrezător că, până la urmă, va fi găsit de o echipă de salvare. „Pe măsură ce treceau lunile, eram tot mai sigur de venirea ei”, scria el mai târziu. „Când m-a acoperit zăpada, nu mai aveam nicio îndoială, iar, pentru mine, asta a fost o mare consolare. Nu voi încerca să găsesc explicaţii, ci voi spune un singur lucru, unul foarte limpede pentru mine la vremea aceea, şi anume că, deşi nu puteam face nimic, o forţă exterioară acţiona în beneficiul meu,

astfel că nu eram sortit să-mi las oasele pe gheţurile Groenlandei”.

Courtauld nu s-a lăsat nicio clipă cuprins de disperare. Visa la un foc bun şi la soţia lui, Mollie, care îi cânta. Se ruga apoi ca Gino Watkins, pe care îl însoţise până la bază, să vină cât mai curând să-l salveze. „Am început să fiu foarte încrezător”, va scrie el. „Ştiam că Gino nu mă va dezamăgi, chiar dacă, pe moment, trebuia, poate, să aştepte să se îndrepte vremea. Mi-am dat seama că nu voi fi lăsat pradă morţii. Am înţeles că sunt susţinut de braţele Celui Veşnic”.

La 5 mai, când se împlineau exact cinci luni de când Courtauld fusese lăsat singur, primusul şi-a dat ultima suflare. „Foarte curând, am auzit deasupra mea o zarvă ca de meci de fotbal. Ei erau! în acoperiş s-a făcut o gaură prin care pătrundea lumina zilei. Am auzit vocea lui Gino, care mi-a spus: «Pune-ţi-i.» Mi-a întins nişte ochelari de soare. Ce schimbată îmi părea lumea de afară! Eram în mai şi lumina soarelui mă năucea. Nu mă gândisem că va fi aşa.

N-au pierdut vremea, m-au scos imediat afară, unde am descoperit că nu aveam mai nimic. Doar picioarele mi-erau puţin slăbite. Am plecat spre casă a doua zi. Am făcut tot drumul într-o sanie, citind *Contele de Monte Cristo.* Vremea era bună, aşa că am încheiat călătoria în cinci zile. Drumul până acolo ne luase şase săptămâni”.

După experienţa groenlandeză, Courtauld a refuzat să se mai întoarcă la viaţa de agent de bursă. A pornit în schimb într-o extraordinară călătorie de aproape 1.000 km de-a lungul coastei necartografiate a Groenlandei, deplasându-se cu o ambarcaţiune lungă de 6 m, folosită de vânătorii de balene. Era mult mai interesant decât să stai la un birou în Londra.[10]

---

10 Contribuţia lui Augustine (August) Courtauld (1904-1959) la explorarea zonelor arctice a primit o recunoaştere simbolică în 2011, când o echipă de alpinişti britanici şi ruşi a escaladat ultimul vârf necucerit din Groenlanda, hotărând să-l numească, în onoarea acestuia, Muntele Augustine Courtauld (n. tr.).

Capitolul 3
Iad în Japonia

„Înainte de coliziune, este esenţial să nu închizi ochii, ca să nu ratezi ţinta. Mulţi s-au ciocnit de ţintele lor cu ochii larg deschişi. Ei vă pot confirma ce mult s-au distrat”.

Instrucţiuni date piloţilor kamikaze din al Doilea Război Mondial. *Kamikaze*, de Albert Axell şi Hideaki Kase

Lungul război al lui Hiroo Onoda

Trăia într-o regiune cu păduri tropicale dese şi se hrănea cu nucile de cocos care se găseau acolo din belşug. Principalul său duşman era armata de ţânţari care năvălea după fiecare ploaie. Hiroo Onoda mai avea însă un inamic, unul care refuza să se arate la faţă. Fără să ştie că al Doilea Război Mondial se terminase de 29 de ani, Onoda purta încă, de unul singur, un război de gherilă în junglele filipineze.

Americanii debarcaseră pe Insula Lubang în februarie 1945. După şase luni, războiul lua sfârşit. Cu toate acestea, Hiroo Onoda şi micul lui grup de soldaţi nu au primit, nici atunci, nici mai târziu, ordin să depună armele. Dimpotrivă, li se ordonase să lupte până la moarte. Ordin pe care locotenentul japonez încă îl îndeplinea în 1974. Povestea lui e una despre curaj, farsă şi loialitate duse la paroxism.[11]

Hiroo Onoda s-a născut pentru a fi soldat. Se înrolase în Armata Imperială Japoneză la vârsta de 20 de ani, fiind instruit pentru culegerea de informaţii despre inamic şi pentru războiul de gherilă. În decembrie 1944 a fost trimis, împreună cu un grup de soldaţi de elită, pe insula filipineză Lubang. Misiunea lor era să distrugă mica pistă de aterizare şi amenajările portuare de aici.

Li se interzisese cu desăvârşire să se predea ori să se sinucidă. „Vi se interzice la modul absolut să muriţi de mâna voastră”, scria în ordinul primit de Onoda. „Câtă

11 Hiroo Onoda (1922-2014) a publicat, în 1999, o carte despre experienţa care face subiectul acestui subcapitol, tradusă în engleză cu titlul *No Surrender: My Thirty-Year War* (n. tr.).

vreme mai este în viaţă un singur soldat, trebuie să continui să-l conduci. Dacă va fi nevoie să vă hrăniţi cu nuci de cocos, hrăniţi-vă cu nuci de cocos! În nicio împrejurare nu vă este permis să renunţaţi la viaţă de bunăvoie”.

Onoda nu a reuşit să distrugă obiectivele militare de pe Lubang, permiţând astfel trupelor americane şi filipineze să ocupe insula în februarie 1945. Majoritatea soldaţilor japonezi au fost luaţi prizonieri sau ucişi. Onoda şi alţi trei camarazi au fugit însă pe dealurile de pe insulă, unde au jurat că vor continua să lupte.

Insula Lubang este mică: are 26 km lungime şi doar 10 km lăţime. Este însă acoperită de o pădure deasă, cei patru soldaţi japonezi putând cu uşurinţă să rămână ascunşi. Timpul şi-l petreceau desfăşurând acţiuni de gherilă, într-un astfel de atac ucigând cel puţin 30 de filipinezi, iar în alte ocazii, ciocnindu-se cu forţele de poliţie.

În octombrie 1945, cei patru au găsit din întâmplare un manifest pe care scria: „Războiul s-a încheiat pe 15 august. Coborâţi din munţi”. Onoda nu i-a dat crezare, fiind convins că e opera propagandei aliate. Câteva luni mai târziu, au găsit un al doilea manifest, aruncat dintr-un avion. Era un ordin emis de generalul Tomoyuki Yamashita, comandantul Armatei 14. Şi de data aceasta, Onoda şi ai săi au considerat că mesajul nu este autentic şi au jurat să continue rezistenţa.

S-au scurs patru ani, iar micul grup trăia încă în junglă. Unul dintre ei însă, pe nume Yuichi Akatsu, se săturase. Acesta şi-a părăsit camarazii, s-a predat armatei filipineze şi s-a întors în Japonia, unde a informat armata că trei dintre tovarăşii săi de arme erau convinşi că războiul nu se terminase.

Au mai trecut doi ani până când, în jungla de pe Insula Lubang, au fost paraşutate fotografii de familie şi scrisori. Onoda a găsit pachetele, dar era convins că şi ele fac parte dintr-un şiretlic bine pus la punct. El şi cei doi camarazi ai săi erau decişi să continue lupta până la capăt.

Aveau puţine arme, iar provizii, aproape deloc. Supravieţuiau hrănindu-se cu nuci de cocos şi banane şi, ocazional, omorând câte o vacă. Condiţiile de trai erau înfiorătoare: arşiţă tropicală, ploi nesfârşite, invazii de şobolani. Dormeau în colibe improvizate din ramuri.

Anii s-au transformat în decenii, iar cei trei soldaţi au început să simtă efectele îmbătrânirii. Unul dintre tovarăşii lui Onoda a fost ucis de localnicii filipinezi în 1954. Celălalt a mai trăit 18 ani, până în octombrie 1972, când a fost împuşcat. El şi Onoda atacau rezervele de alimente de pe insulă şi au fost prinşi într-un schimb de focuri.

Onoda rămăsese astfel singur, ultimul soldat japonez care mai lupta în al Doilea Război Mondial, conflict ce se încheiase de 27 de ani. Cu toate acestea, refuza să depună armele şi încă dădea atacuri în primăvara lui 1974, când un student japonez, pe care îl chema Norio Suzuki, aflat în trecere pe insulă, a reuşit să dea de el şi să-i vorbească. I-a spus că războiul se terminase de mult. Onoda nu a vrut să-l creadă. I-a declarat tânărului că nu se va preda decât la primirea unor ordine clare în acest sens de la superiorul său.

Abia acum s-a implicat şi guvernul japonez, în încercarea de a pune capăt războiului lui Onoda. Autorităţile au reuşit să-l găsească pe superiorul acestuia, maiorul Taniguchi, care, din fericire, trăia încă. Maiorul a fost dus cu avionul pe Insula Lubang ca să-i ordone personal lui Onoda să depună armele.

La 9 martie 1974, în sfârşit, a reuşit. „Japonia”, i-a spus el lui Onoda, „a pierdut războiul şi orice luptă trebuie să înceteze imediat”. Onoda a fost în mod oficial degrevat de toate îndatoririle militare şi i s-a ordonat să predea puşca, muniţia şi grenadele de mână. Veştile aduse de maiorul Taniguchi l-au şocat şi l-au îngrozit deopotrivă. „Chiar am pierdut războiul!” au fost primele sale cuvinte. „Cum au putut să fie atât de blegi [cei din armata japoneză]?”

La întoarcerea în ţară, Onoda a fost primit ca un erou naţional. Nu i-a plăcut însă atenţia care i se acorda, iar

Japonia nu mai era decât o umbră a nobilului imperiu pe care îl slujise atâţia ani. Onoda era convins că, dacă şi alţi soldaţi ar fi fost gata să lupte până la capăt, ca el, Japonia ar fi putut să câştige.

Supravieţuirea pilotului kamikaze

Erau cam de aceeaşi vârstă, doi tineri piloţi japonezi, membri ai Escadrilei Speciale de Atac Tokkotai. Acum îşi oferiseră serviciile ca luptători kamikaze, gata să-şi dea viaţa pentru Japonia.

E primăvara lui 1945. Shigeyoshi Hamazono şi Kiyoshi Ogawa se pregătesc să plece în ultima lor misiune, un devastator atac împotriva navelor de război americane aflate în apele din jurul Insulei Okinawa.

Operaţiunea Kikusui era concepută ca un val de atacuri kamikaze succesive cu peste 1.500 de avioane. Dar socoteala de acasă nu se potriveşte întocmai cu cea din târg, după cum avea să-şi dea repede seama Shigeyoshi Hamazono.

Tânărul se înrolase voluntar în armata japoneză imediat după atacul de la Pearl Harbor, din decembrie 1941, spre groaza mamei lui: „Mi-a trimis o scrisoare în care nu a putut scrie decât aceste cuvinte: «Să nu fii învins. Să nu mori.»” O poruncă neluată în seamă, căci Hamazono a fost ales să participe la Operaţiunea Kikusui.

Teoretic, membrii escadrilelor speciale erau cu toţii voluntari. Piloţii din grupul lui Hamazono primiseră în prealabil un formular de recrutare, spunându-li-se să marcheze cu un cerc dacă se ofereau voluntari şi cu X dacă refuzau. „Trei au scris X”, îşi amintea mai târziu Hamazono, „şi au fost obligaţi să plece. I-am urât pe ofiţerii care îi izgoniseră astfel”.

Nici el nu a prea avut încotro când a fost ales să participe la Operaţiunea Kikusui: comandantul l-a chemat şi l-a informat că urma să ia parte la atacul de a doua zi. „Ca pilot militar, nu puteai să refuzi… Era datoria mea. În noaptea aceea, gândul mi-a fost doar la misiune”.

Hamazono supravieţuise deja unei misiuni sinucigaşe ratate – i se defectase avionul şi fusese obligat să revină la

bază. Acum era trimis în ceea ce trebuia să fie ultimul său atac. Tânărul s-a urcat în avionul de vânătoare Mitsubishi Zero, ştiind că nu-şi va mai vedea niciodată familia.

Înainte să se îndrepte către navele americane, Hamazono a survolat oraşul natal şi a aruncat din avion o bandă *hachitnaki,* pe care scria: „Sper că sunteţi sănătoşi, adio". Era un rămas-bun simbolic.

Tovarăşul său de arme, Kiyoshi Ogawa, era ceva mai entuziasmat. Îşi dorise cu ardoare să intre în escadrila kamikaze şi aştepta cu nerăbdare atacul. N-a mai stat pe gânduri şi s-a urcat în avion pentru ultima lui misiune.

Ogawa a fost printre primii care s-au apropiat de navele americane, avionul lui fiind ţinta unui tir antiaerian susţinut. Pilotul japonez nu s-a descurajat, continuând să zboare drept spre ţintă, portavionul *USS Bunker Hill.* Ajungând deasupra lui, Ogawa a coborât cu avionul în picaj şi, simultan, a lansat o bombă de 250 kg. Aceasta a străpuns puntea de zbor a portavionului american şi a explodat, aprinzând combustibilul. Incendiul s-a extins şi la avioanele realimentate, aflate pe punte, care au sărit numaidecât în aer. Ogawa abia a mai apucat să vadă carnagiul pe care îl provocase, înainte să dea lovitura de graţie, înfigându-şi avionul în turnul de control al navei, cuprins de flăcări.

La bordul lui *Bunker Hill* distrugerile erau imense. Explozia omorâse mulţi piloţi, care, în acel moment, se găseau în „camera de aşteptare", focul consumând oxigenul şi asfixiindu-i pe cei aflaţi înăuntru.

Hamazono avea şi el de gând să lovească ţinta, dar, apropiindu-se de flota americană, a observat că o escadrilă de avioane de vânătoare inamice fusese trimisă în întâmpinarea lui.

A început o înverşunată luptă aeriană, care a ţinut 35 de minute. Hamazono încerca să se ferească de gloanţele americanilor şi, în acelaşi timp, să identifice ţinta aflată mult sub el. „La sfârşitul luptei, i-am văzut venind iarăşi spre mine de la mare distanţă. Eram convins că voi fi ucis în câteva secunde. Dar, în timp ce se apropiau, s-au

înclinat brusc şi s-au îndepărtat. Nici până azi n-am înţeles de ce au făcut asta”.

Aparatul lui Hamazono era de-acum ciuruit, iar el avea tăieturi adânci şi arsuri pe faţă şi pe mâini. Cum stătea să se întunece, a hotărât să se îndrepte spre Japonia în loc să-şi continue atacul. „Aveam arsuri peste tot şi numai cinci dinţi în gură”. Misiunea lui se încheiase.

Hamazono nu a mai fost ales pentru un alt atac kamikaze. Războiul era pe sfârşite, iar lui îi pierise orice dorinţă să moară în avion.

El şi alţi câţiva piloţi kamikaze care au supravieţuit războiului au fost obligaţi să poarte mulţi ani stigmatul faptului că nu muriseră în misiune. „Ni se spunea că ultimele cuvinte ale piloţilor erau: «Trăiască împăratul!»” afirmă Hamazono. „Sunt sigur însă că ne minţeau. Oamenii aceia strigau ce aş fi strigat şi eu. Îşi strigau mamele”.

Supravieţuitorul de la Hiroshima şi Nagasaki

Tsutomu Yamaguchi străbătea oraşul Hiroshima cu tramvaiul, când a auzit huruitul monoton al unui avion care trecea pe deasupra. Nu i-a dat atenţie. În fond, era război şi avioanele erau o prezenţă constantă. Nu ştia că zgomotul acela era al bombardierului american *Enola Gay,* care, peste doar câteva secunde, avea să lanseze deasupra oraşului o bombă atomică de uraniu de 13 kilotone.

În dimineaţa zilei de 6 august 1945, la ora 8.15, în timp ce bombardierul se apropia de ţintă, Yamaguchi a coborât din tramvai şi, ridicându-şi ochii spre cer, a observat că trecea un avion. A văzut de asemenea două mici paraşute. Apoi, fără veste, s-a dezlănţuit iadul. „Pe cer s-a aprins o scânteie uriaşă, iar eu am fost azvârlit cât colo”. Masivul focos nuclear explodase la mai puţin de trei kilometri de locul în care se afla el.

Bomba a fost detonată la 600 m deasupra oraşului Hiroshima. Uitându-se în sus, Yamaguchi a văzut că se înalţă un uriaş stâlp de foc în formă de ciupercă. Peste câteva secunde, şi-a pierdut cunoştinţa. Bubuitura îi spărsese timpanele, iar scânteia îi provocase o orbire temporară. Căldura produsă de explozie a fost atât de

intensă, încât i-a pricinuit arsuri grave pe partea stângă a corpului. Când şi-a revenit, s-a târât până la un adăpost şi a încercat să înţeleagă ce se petrecuse. Din fericire, a dat acolo peste trei colegi, care scăpaseră şi ei. Erau cu toţii tineri ingineri şi lucrau la societatea de construcţii navale Mitsubishi Heavy Industries, având ghinionul să fie trimişi la Hiroshima tocmai în ziua bombardamentului.

Cei patru au rămas toată noaptea în adăpost, tratându-şi rănile şi arsurile. Dimineaţă, au îndrăznit să iasă din adăpost, luând-o printre ruinele carbonizate şi topite. În drum spre cea mai apropiată gară încă în funcţiune, au trecut pe lângă grămezi de trupuri arse şi mulţime de muribunzi. Scopul lor era să prindă unul dintre puţinele trenuri care mai circulau şi să se întoarcă acasă, în oraşul Nagasaki, aflat la 320 km depărtare.

Yamaguchi era într-o stare proastă şi, odată ajuns în oraşul natal, s-a dus să-i fie bandajate rănile. La 9 august însă, după numai două zile de convalescenţă, s-a simţit destul de bine ca să se întoarcă la muncă. Şeful şi colegii l-au ascultat îngroziţi povestind despre incredibilele distrugeri provocate de o singură bombă. Yamaguchi le-a spus că explozia topise metalul şi pulverizase cartiere întregi. Sam, şeful lui, nu l-a crezut.

— Eşti inginer, a urlat el. Socoteşte. Cum putea o singură bombă să distrugă un oraş întreg?

Exact în momentul în care şeful rostea aceste cuvinte, la ora 11.02, o lumină albă, orbitoare a pătruns în încăpere. Pielea sensibilă a lui Yamaguchi a fost din nou arsă de căldura intensă, iar el s-a prăbuşit la podea. „Mi-am zis că norul în formă de ciupercă de la Hiroshima mă urmărise până acolo”, spunea el mai târziu.

Aviaţia SUA lansase a doua bombă atomică, botezată Grăsanul, după Winston Churchill, mult mai mare decât cea de la Hiroshima – un colos de plutoniu de 25 de kilotone, care a explodat în valea în care este situat oraşul Nagasaki. Distrugerile au fost mai restrânse, însă mai intense. Au murit în jur de 74.000 de oameni şi tot atâţia au fost răniţi. Yamaguchi, soţia şi fiul lor nou-născut au

scăpat ca prin minune şi au petrecut bună parte din săptămâna următoare într-un adăpost antiaerian din vecinătatea fostei lor case. Cinci zile mai târziu, au aflat că împăratul Hirohito anunţase capitularea Japoniei.

Faptul că Yamaguchi a supravieţuit ambelor explozii nucleare a fost socotit un adevărat miracol. Ulterior, s-a aflat că era una dintre cele 160 de persoane despre care se ştie că au scăpat cu viaţă din ambele bombardamente.

În 1957, lui Yamaguchi i-a fost recunoscut statutul de *hibakusha*, adică „persoană afectată de explozie", însă abia în 2009 i s-a permis în mod oficial să se considere *niijuu hibakusha,* adică „supravieţuitor al celor două bombe".

Exploziile nu au rămas fără urmări, atât fizice, cât şi psihice. Explozia de la Hiroshima l-a lăsat pe Yamaguchi fără auz la urechea stângă şi, temporar, fără păr. Fiica lui avea să-şi amintească mai târziu că, până la vârsta de 12 ani, nu şi-a văzut tatăl altfel decât bandajat.

Yamaguchi a fost un adversar vehement al armelor nucleare până la o vârstă înaintată, când a început să sufere din cauza efectelor pe termen lung ale expunerii la radiaţii. În 2008, soţia lui s-a îmbolnăvit de cancer la ficat şi rinichi şi, nu peste mult timp, a decedat. El a făcut leucemie acută şi a murit în 2010, la vârsta de 93 de ani. Longevitatea de care s-a bucurat a fost un lucru extraordinar, după cum prea bine ştia şi el. Yamaguchi şi-a considerat viaţa drept o „cale netezită de Dumnezeu": „A fost destinul meu să trec prin asta de două ori şi să trăiesc spre a povesti ce s-a întâmplat", a spus el către sfârşitul îndelungatei sale vieţi.

Capitolul 4

Doamne deghizate

„La urma urmei, ţinuta mea putea să înşele pe oricine; mă făcea să arăt ca o persoană voinică, durdulie, cu un cap mai degrabă mic şi chip de băieţandru”. Dorothy Lawrence se admiră deghizată în soldat din Primul Război Mondial

Marele mister al Agathei Christie în dimineaţa zilei de vineri, 3 decembrie 1926, puţin după ora 21.30, Agatha Christie s-a ridicat din fotoliu şi a urcat la etajul casei sale din Berkshire. Şi-a sărutat fiica, pe Rosalind, în vârstă de şapte ani, care dormea, şi a coborât din nou. Apoi s-a urcat în maşina ei, un Morris Cowley, şi a dispărut în noapte. Nimeni nu a mai văzut-o vreme de 11 zile.

Dispariţia Agathei Christie a declanşat una dintre cele mai ample operaţiuni de căutare a unei persoane. Christie era deja o scriitoare celebră, astfel că s-au mobilizat peste o mie de poliţişti şi sute de civili. A fost de asemenea prima dată când, pentru căutarea cuiva, s-au utilizat avioane.

William Joynson-Hicks, ministrul britanic de interne, a cerut poliţiei să-şi intensifice eforturile de a o găsi. La acţiune au participat şi doi dintre cei mai renumiţi autori britanici de literatură poliţistă, Sir Arthur Conan Doyle, părintele lui Sherlock Holmes, şi Dorothy L. Sayers, autoarea seriei al cărei protagonist este lordul Peter Wimsey. Autorităţile sperau că, prin cunoştinţele lor, ei vor ajuta la găsirea scriitoarei dispărute.

Nu a durat mult şi poliţia i-a localizat maşina. Automobilul lui Christie a fost găsit abandonat pe o pantă abruptă din Newlands Corner, în apropiere de Guildford. De ea însă, nici urmă. Nu s-au găsit nici semne că ar fi suferit un accident.

Cum cercetările se prelungeau – trecuseră trei zile fără vreun semn de la ea – au început să apară diverse speculaţii. Presa nu mai prididea, inventând teorii tot mai sinistre despre ce s-ar fi putut întâmpla. Era o poveste perfectă pentru ziarele de scandal, cu toate ingredientele

unei intrigi poliţiste à la Agatha Christie.

În apropiere de locul în care fusese găsită maşina era un izvor natural, cunoscut drept Iazul Liniştit, unde se zvonea că muriseră doi copii mici. Unii jurnalişti au mers până la a insinua că scriitoarea se înecase deliberat.

Trupul Agathei Christie era însă de negăsit. Cu toate acestea, ipoteza sinuciderii nu stătea în picioare din moment ce viaţa ei profesională nu avusese nicicând perspective mai luminoase. Al şaselea ei roman, *Asasinarea lui Roger Ackroyd,* se vindea bine, iar numele ei era deja unul bine-cunoscut.

Unii spuneau că totul nu era decât un şiretlic menit să facă publicitate noii ei cărţi. Alţii se gândeau la un scenariu mult mai sinistru. Circulau zvonuri că romanciera fusese ucisă de soţul ei, Archie Christie, fost pilot în Primul Război Mondial şi fustangiu notoriu, despre care se ştia că are o amantă.

Arthur Conan Doyle, mare pasionat de ocultism, a încercat să rezolve misterul cu ajutorul puterilor paranormale. A dus o mănuşă a lui Christie la un faimos mediu, în speranţa că acesta va oferi unele răspunsuri. Nu s-a întâmplat aşa.

Dorothy Sayers a mers la locul dispariţiei, căutând posibile indicii. Efortul ei s-a dovedit la fel de inutil.

După o săptămână de căutări, ştirea făcuse înconjurul lumii. Ajunsese şi pe prima pagină a ziarului *New York Times.*

Agatha Christie a fost găsită abia pe 14 decembrie, la 11 zile de la dispariţie, într-un hotel din Harrogate. Deşi scriitoarea era vie şi nevătămată, împrejurările descoperirii ei erau atât de stranii, încât, în loc să rezolve misterul, au dat naştere unor noi întrebări. Christie nu a fost în stare să furnizeze nicio informaţie. Nu îşi amintea nimic din ce i se întâmplase. A căzut în sarcina poliţiei să reconstituie tabloul evenimentelor.

Poliţiştii au ajuns la concluzia că Agatha Christie părăsise domiciliul şi se îndreptase spre Londra, pe drum suferind un accident de maşină. Ulterior, a luat un tren cu

destinaţia Harrogate. Când a ajuns în această staţiune balneară, s-a cazat la hotelul Swan Hydro, actualmente Old Swan, cu foarte puţine bagaje şi, în mod bizar, sub numele amantei soţului, Theresa Neele.

Harrogate era, în anii 1920, o localitate dintre cele mai cochete, frecventată de tinerii în pas cu moda. Agatha Christie nu a trezit niciun fel de bănuială când a luat parte la baluri, la serate dansante şi la petrecerile organizate la Palm Court. În cele din urmă, a fost recunoscută de un angajat al hotelului, un cântăreţ la banjo pe nume Bob Tappin, care a anunţat poliţia. Poliţiştii l-au anunţat pe colonelul Christie, care a venit imediat să-şi ia soţia acasă. Agatha însă nu se grăbea să plece, făcându-l să aştepte în holul hotelului până s-a schimbat în rochia de seară.

Agatha Christie nu a vorbit niciodată despre cele 11 zile în care a fost de negăsit, iar de-a lungul timpului s-au făcut numeroase speculaţii în legătură cu ce s-a întâmplat de fapt între 3 şi 14 decembrie 1926.

Colonelul Archie Christie a susţinut că, în urma accidentului de maşină, Agatha a suferit o pierdere totală de memorie. Biograful Andrew Norman este însă de altă părere, afirmând că e foarte posibil ca romanciera să se fi aflat într-o transă psihogenă – o afecţiune rară, declanşată de o traumă sau o depresie. Norman spune că Agatha Christie a fost victima unui episod de amnezie psihogenă, invocând faptul că scriitoarea adoptase o identitate nouă, pe cea a Theresei Neele, şi că nu se putuse recunoaşte în fotografiile din ziare. „Cred că avea tendinţe sinucigaşe”, susţine el. „Era într-o stare de spirit deplorabilă, pe care o va descrie mai târziu prin intermediul personajului Celia din romanul autobiografic intitulat *Portret neterminat”.*

Agatha Christie şi-a revenit complet şi s-a reapucat de scris, însă nu a mai fost dispusă să tolereze aventurile soţului, de care a divorţat în 1928. Ulterior, ea s-a recăsătorit cu ilustrul arheolog Sir Max Mallowan.

Probabil că nu vom afla niciodată cu exactitate ce s-a petrecut în acele 11 zile. Agatha Christie ne-a lăsat o enigmă pe care nici măcar Hercule Poirot nu ar fi fost în

stare să o dezlege.

O ţinută mortală în uniforma lui kaki, împroşcat din cap până în picioare cu noroi, soldatul Denis Smith nu se deosebea cu nimic de miile de camarazi sătui de război. Chipul de băieţandru şi părul scurt stârneau puţine comentarii din partea celor aflaţi pe câmpul de luptă. Din Divizia 51 Geniu a Forţei Expediţionare Britanice, nimeni nu ştia că soldatul Smith ascundea o taină extraordinară.

Denis Smith era în realitate Dorothy Lawrence, o tânără care venise pe câmpul de luptă ca să vadă cu ochii ei ce se întâmpla acolo, devenind astfel singura femeie care a luptat pe Frontul de Vest în Primul Război Mondial.

Povestea lui Dorothy începe la Paris, odată cu izbucnirea războiului, în 1914. Tânăra îşi dorea cu ardoare să devină corespondent de război, dar i s-a spus că aceasta e o lume a bărbaţilor în care ea nu are ce să caute. Hotărâtă să asiste la sângeroasele bătălii din nordul Franţei, Dorothy s-a deghizat în soldat şi s-a dus pe front. „Am să văd singură de ce isprăvi e în stare o tânără englezoaică fără bani sau recomandări”, scria ea.

La Paris, s-a împrietenit cu doi soldaţi englezi – „complicii kaki”, cum avea să-i numească mai târziu – cărora le-a cerut să-i facă rost de o uniformă militară. Ei s-au învoit s-o ajute şi, în doar o săptămână, Dorothy era echipată cu bocanci soldăţeşti, pantaloni kaki, bretele, mundir, cămaşă şi moletiere.

Mai rămânea de rezolvat problema ascunderii formelor ei feminine. Dacă şi-ar fi dat seama cineva că e femeie, ar fi fost arestată şi trimisă acasă imediat. „Mi-am înfăşurat strâns corpul în bandaje, de parcă eram o mumie”. Cum rotunjimile ei erau în continuare vizibile, „mi-am căptuşit spatele cu straturi de vată… ţinuta… mă făcea să arăt ca o persoană voinică, durdulie, cu un cap mai degrabă mic şi chip de băieţandru”.

Cei doi prieteni au ajutat-o să obţină şi un permis de călătorie, fără de care nu ar fi putut să ajungă în oraşul Bethune, aflat chiar pe linia frontului.

Îngrijorată de faptul că avea încă o înfăţişare prea

feminină, Dorothy l-a pus pe unul dintre complici s-o tundă şi s-o bărbierească. „În zadar am sperat că astfel îmi vor da tuleiele”, scria ea. Fire băieţoasă, Dorothy a fost teribil de dezamăgită văzând că nu se întâmplă nimic.

Spre a-şi desăvârşi deghizarea înainte să plece pe front, Dorothy şi-a dat pe faţă cu o soluţie dezinfectantă diluată. Şi aşa, cu tenul arămiu, cu o înfăţişare neîngrijită, a plecat la război.

Nu i-a fost prea uşor să ajungă pe front. În mai multe rânduri, a fost oprită de ofiţeri care voiau să ştie ce caută atât de departe de regimentul ei. Dar niciunul nu şi-a închipuit că e femeie.

În cele din urmă, Dorothy a apelat la un genist pe nume Tom Dunn, dintr-o unitate din Lancashire a Geniştilor Regali. Tânăra i-a mărturisit secretul ei şi i-a cerut ajutorul. Genistul Tom s-a amuzat de îndrăzneala lui Dorothy, dar a fost şi profund mişcat de curajul ei. Alături de câţiva camarazi, s-a învoit s-o ajute să intre în serviciul activ. I-au găsit şi o ascunzătoare secretă, unde să se poată odihni peste zi. Abia după lăsarea întunericului îndrăznea Dorothy să iasă împreună cu ceilalţi genişti. Săpau tuneluri pe sub liniile germane şi le umpleau cu explozibil, pe care, ulterior, îl detonau, aruncând în aer tranşeele şi centrele de comandă inamice.

Cum igiena era ceva irealizabil, nu peste multă vreme, Dorothy s-a umplut de păduchi şi purici. „Aveam mâncărimi şi iritaţie pe fiecare centimetru al corpului. Puricii săreau în toate direcţiile”, scria ea.

Deşi avea de înfruntat neplăceri teribile, Dorothy a ajuns curând să sape tuneluri pe sub liniile inamice, sub o ploaie de şrapnele şi obuze. Tânăra nu s-a înspăimântat. Camaradul ei, Tom Dunn, a fost foarte impresionat de curajul fetei, povestind mai târziu cum aceasta a petrecut zece zile şi nopţi, consecutiv, „la 400 de metri de liniile friţilor, în bătaia puştilor şi mortierelor”.

Tirul neîntrerupt, hrana proastă şi apa contaminată nu au întârziat să producă efecte. Dorothy s-a îmbolnăvit, leşinând de mai multe ori. Temându-se că şiretlicul îi va fi

descoperit, tânăra s-a prezentat la comandant şi i-a mărturisit tot. Omul, gândindu-se că are de-a face cu o spioană, a dat imediat ordin să fie arestată.

Au urmat interogatorii intense. Au descusut-o şase generali şi 20 de ofiţeri, însă niciunul nu a reuşit să demonstreze altceva decât că Dorothy Lawrence era o femeie care voise să intre în primejdioasa lume a bărbaţilor. Au obligat-o să semneze o declaraţie prin care se angaja că nu-şi va scrie niciodată povestea. Apoi, au expediat-o înapoi la Londra.

Dorothy avea totuşi să scrie despre aventurile ei[12], iar Tom Dunn chiar a semnat o declaraţie prin care garanta că totul era adevărat. Puţini i-au dat însă crezare, iar Dorothy Lawrence a murit în anonimat, în 1964.

Misiune periculoasă

Irena Sendler a părăsit ghetoul din Varşovia cu un pachet sub braţ, fără să trezească vreo bănuială. În lătrăturile asurzitoare ale câinelui ei, femeia a strâns mai tare pachetul la piept şi le-a făcut prieteneşte cu mâna gărzilor Gestapoului. Ce nu ştiau paznicii – dacă ar fi ştiut, ar fi ucis-o – era că Irena Sendler scotea pe ascuns bebeluşi din ghetou şi îi ducea în locuri sigure.

Sendler lucra ca asistentă socială pentru Biserica Catolică în Polonia ocupată. Autorităţile naziste îi permiteau să intre în ghetoul evreiesc ca să verifice existenţa unor semne de tifos. Germanii se temeau cumplit că boala se putea răspândi în tot oraşul.

Reprezentanţii Gestapoului nici nu bănuiau că erau duşi de nas şi că Irena Sendler era, de fapt, implicată într-una dintre cele mai mari operaţiuni de salvare din toate timpurile. Dându-se drept angajată a Departamentului de Servicii Sociale, tânăra a reuşit să scoată din ghetou în jur de 2.500 de copii evrei.

Ceea ce făcea ea era extrem de periculos, dat fiind faptul că, în 1942, Varşovia gemea de ofiţeri germani aflaţi

12 Cartea, intitulată *Sapper Dorothy Lawrence: The Only English Woman Soldier,* a apărut în 1919, după ce a fost cenzurată masiv de Ministerul britanic de Război (n. tr.).

pe urmele evreilor care izbutiseră să fugă din ghetou. „Transportul armelor, […] planificarea unor acţiuni de sabotaj împotriva nemţilor, nimic din toate acestea nu era atât de periculos ca adăpostirea unui evreu”, spunea Władysław Bartoszewski, membru al Rezistenţei Poloneze. „Ai în casă o bombă cu ceas. Dacă te descoperă, te omoară împreună cu familia şi persoana pe care o ascunzi”.

Sub pretextul că inspecta ghetoul pentru a vedea condiţiile de acolo, Sendler scotea pe ascuns bebeluşi şi copii mici, în pachete, valize, cutii şi cărucioare. Copiii mai mari erau scoşi prin reţeaua de canalizare a oraşului.

Irena mergea însoţită mereu de un câine, pe care îl dresase să latre când în apropiere se aflau soldaţi germani. Acest lucru îi permitea să acopere zgomotele pe care le făceau copiii ascunşi în pachete. Odată scoşi din ghetou, ei primeau certificate de naştere catolice şi documente de identitate false. Acestea erau semnate de preoţi sau de angajaţi ai Departamentului de Servicii Sociale. Apoi, copiii erau duşi la orfelinate şi mănăstiri din împrejurimile Varşoviei.

Pe la mijlocul lui 1942, SS a început să adune un mare număr de evrei, pe care îi ducea în lagărul de exterminare de la Treblinka. Sendler i-a implorat pe părinţii evrei să renunţe la copiii lor, ştiind că aceasta era unica lor şansă la viaţă. Într-un interviu realizat cu puţin înainte de moartea ei, în 2008, Irena vorbeşte cu emoţie despre discuţiile avute cu părinţii copiilor respectivi: „Acele scene, în care era vorba despre renunţarea la un copil, îţi rupeau inima… Prima întrebare era: «Există vreo garanţie că va trăi?» Iar eu le răspundeam: «Niciuna. Nu ştiu nici măcar dacă astăzi voi ieşi vie din ghetou.»”.

Sendler a ţinut o evidenţă a copiilor pe care i-a salvat, iar listele cu numele lor le-a ascuns în nişte borcane pe care le-a îngropat în speranţa că aceştia aveau să-şi reîntâlnească părinţii după terminarea războiului.

În 1943, tânăra a fost arestată de Gestapo. Nemţii intraseră la bănuieli în privinţa activităţilor ei şi îşi dăduseră seama că, de fapt, ea îi ajuta pe evreii din

Varşovia. Sendler a fost bătută şi torturată cu sălbăticie (i-au fost rupte mâinile şi picioarele), apoi condamnată la moarte fiindcă refuza să dea informaţii.

Vestea că Irena avea să fie executată a ajuns la urechile membrilor Zegota, Consiliul secret de Ajutorare a Evreilor, care au reuşit să o salveze în ultima clipă, mituind un gardian german. Numele ei a apărut pe lista celor executaţi, lucru care i-a permis să trăiască în clandestinitate până la încheierea războiului.

Irena a dezgropat atunci borcanele cu numele celor 2.500 de copii evrei în speranţa că va izbuti să-i redea părinţilor. Aproape toţi adulţii pieriseră însă în lagărul de la Treblinka.

Ulterior, ea a fost persecutată de autorităţile comuniste poloneze din cauza legăturilor pe care le avea cu guvernul din exil. Abia în 1965 a primit recunoaşterea oficială a curajului său extraordinar. Yadvasem, Centrul-Memorial al Holocaustului din Israel, i-a acordat titlul de „drept între popoare”.

După căderea comunismului, a venit şi recunoaşterea din partea propriei ţări, Irenei Sendler fiindu-i conferite unele dintre cele mai înalte distincţii poloneze. În 2007 a fost chiar nominalizată la Premiul Nobel pentru pace. Acesta a fost decernat însă fostului vicepreşedinte american Al Gore pentru contribuţia sa la lupta împotriva schimbărilor climatice.

Irena a rămas toată viaţa o persoană modestă. Când a fost întrebată despre activitatea din timpul războiului, ea a răspuns simplu: „Fiecare copil salvat cu ajutorul meu este o justificare a existenţei mele pe acest pământ, şi nu un titlu de glorie”.

Capitolul 5

Cel mai bun prieten al omului

„America a intrat în război, […] iar Stubby a ajuns la concluzia că trebuia să-şi facă şi el datoria faţă de ţară”. Necrologul sergentului Stubby, cel mai decorat câine din istoria SUA.
New York Times, aprilie 1926

Adevăratul cal de luptă

Stătea mândru şi neînfricat, gata de bătălia ce avea să urmeze. Înfruntase deja patru ani de război, participând inclusiv la Bătălia de pe Somme, din 1916. Scăpase cu viaţă şi din iadul mocirlos de la Passchendaele. Acum, în ziua de 30 martie a anului 1918, Warrior se pregătea de cea mai grea misiune. Murgul de zece ani trebuia să conducă una dintre ultimele mari şarje de cavalerie din istorie. Misiunea lui era să oprească ofensiva germană din primăvara lui 1918, iar aventurile lui aveau să fie la fel de extraordinare precum cele ale calului de luptă inventat de Michael Morpurgo[13].

Warrior era unul dintre milioanele de cai trimişi în Franţa între 1914 şi 1918. Doar 62.000 s-au mai întors acasă, victime uitate ale unui conflict în care animale lipsite de apărare au fost aruncate în luptă împotriva tancurilor şi mitralierelor.

Warrior aparţinea generalului John Seely[14], foarte bun prieten cu Churchill. Calul şi călăreţul erau nişte supravieţuitori înnăscuţi. Din clipa în care a ajuns în Franţa, în vara lui 1914, Warrior şi-a dovedit curajul în numeroase ocazii. În toamna acelui an, fusese la un pas de a fi prins de către armata germană care înainta. În anul următor, calul de lângă el a fost sfârtecat în două de

---

13 Michael Morpurgo (n. 1943), prozator, poet, dramaturg şi libretist englez, cunoscut mai ales pentru romanele dedicate copiilor, precum *War Horse,* apărut în 1982 (n. red.).

14 John „Jack” Edward Bernard Seely, primul baron de Mottistone (1868-1947), a fost parlamentar şi ministru de război înainte de a pleca pe front. Este şi autorul unei cărţi despre Warrior, intitulată *My Horse Warrior,* publicată în 1934. Cei doi sunt înfăţişaţi într-un tablou aflat la Galeria Naţională de Artă din Ottawa (Canada) şi într-un grup statuar de pe Insula Wight (n. tr.).

explozia unui şrapnel. Warrior a avut noroc, scăpând nevătămat. Câteva zile mai târziu, grajdul în care era ţinut a fost distrus la doar câteva secunde după ce îl părăsise. Altă dată, a trebuit să fie scos dintr-un noroi foarte adânc.

În februarie 1915, generalul Seely (împreună cu Warrior) a primit comanda cavaleriei canadiene, o amestecătură formată din fermieri, poliţişti călare, amerindieni şi o mie de cai. După trei ani în care îşi dovedise curajul pe câmpul de luptă, li s-a încredinţat o misiune de importanţă strategică. Maşinăria de război germană străpunsese linia frontului aliat şi luase peste 100.000 de prizonieri, mulţi dintre aceştia făcând parte din Armata 5 britanică. Însufleţiţi de victoria repurtată, germanii intenţionau să-şi continue înaintarea spre vest.

Era esenţial ca înaintarea lor să fie oprită cât mai repede cu putinţă. Forţele aliate urmau să atace în pădurea Moreuil, pe malurile râului Avre. O victorie le-ar fi făcut să pună stăpânire pe râu şi, în plus, ar fi stăvilit înaintarea germanilor spre vest.

Atacul trebuia să aibă loc în ziua de 30 martie şi să fie condus de Warrior şi alţi 11 cai. Misiunea iniţială a călăreţilor era să înfigă pe dealul care se înălţa deasupra râului un steguleţ roşu, după care avea să se călăuzească restul cavaleriei.

„[Warrior] era hotărât să pornească”, scrie generalul Seely, „şi, dintr-un salt, s-a repezit înainte. În galopul ce a urmat, i-a dispărut orice urmă de teamă. Am traversat spaţiul ce ne despărţea de deal, pe care l-am urcat sub o ploaie de gloanţe trase de inamici, dar Warrior nu s-a sinchisit de nimic”.

Armăsarul a ajuns în vârful dealului, unde a fost înfipt steguleţul roşu. Peste doar câteva clipe, s-a auzit un bubuit puternic, care a vestit intrarea în luptă a încă o mie de cai. Escadron după escadron, cavaleriştii s-au aruncat cu toţii în haos, sub o ploaie de obuze şi gloanţe venite din toate părţile.

Warrior şi ceilalţi cai înaintau sub tirul piloţilor britanici, care încercau să-i acopere. În direcţia liniilor

germane s-au tras peste 17.000 de proiectile, însă fără prea mult folos – sute de cai au fost seceraţi de mitralierele inamicului.

Bătălia s-a prelungit până către seară. Din cerul grimetalic se revărsau valuri de ploaie, iar, curând, a început să se întunece. Warrior a condus mai departe brigada de calaverie sub focul neîntrerupt al armelor până ce soarta bătăliei a început a se schimba. La căderea nopţii, pădurea fusese cucerită, iar trupele germane au fost silite să se retragă. Preţul acestei victorii a fost însă unul greu – un sfert dintre cavalerişti şi peste jumătate dintre cai căzuseră victimă unei adevărate băi de sânge.

Pentru Warrior nu a existat răgaz. Chiar a doua zi, a fost pus să conducă un atac în apropiere de satul Gentelles. Curând însă, rănile grave pe care le-a suferit au dus la retragerea lui. Generalul Seely a fost şi el rănit şi nu a mai putut să continue lupta.

Warrior şi-a revenit într-un mod remarcabil şi a trăit până în 1941, când era prea bătrân ca să ia parte la al Doilea Război Mondial. De altfel, în anii scurşi, modul în care se purta războiul se schimbase radical. Şarjele de cavalerie aparţineau de acum trecutului şi nu mai era loc pentru cai de luptă asemenea lui Warrior.

Acest animal credincios, devotat şi extraordinar de curajos, care a ajutat la obţinerea victoriei pe Frontul de Vest, rămâne unul dintre eroii neştiuţi ai Marelui Război.

Salvaţi de porumbel

Maiorul Charles Whittlesey ştia că situaţia era disperată. Cu numai 24 de ore înainte, la 2 octombrie 1918, el şi oamenii lui primiseră ordin să atace poziţiile germane puternic fortificate din pădurea Argonne, din nordul Franţei. Atacul făcea parte din cea mai mare operaţiune desfăşurată de Forţa Expediţionară Americană în Primul Război Mondial.

Charles Whittlesey era ofiţer în Divizia 77, o bandă pestriţă ai cărei membri erau porecliţi „metropolitanii” datorită faptului că fuseseră recrutaţi din multietnicul cartier newyorkez Lower East Side. În Divizia 77 se

vorbeau nu mai puţin de 42 de limbi. Această diversitate lingvistică nu ascundea însă faptul că majoritatea soldaţilor diviziei nu aveau niciun fel de experienţă. După o scurtă, dar intensă perioadă de instrucţie, desfăşurată la Câmp Upton, în New York, ei au fost transportaţi cu vaporul în Franţa, deşi unii nu învăţaseră nici măcar cum să arunce o grenadă de mână.

Maiorul Whittlesey avea în subordine 554 de soldaţi, cu care trebuia să atace liniile inamice. Forţa duşmanului făcea ca misiunea să fie primejdioasă, însă mai periculos decât germanii era terenul dificil. Argonne este o zonă cu defileuri adânci şi pereţi stâncoşi înalţi, uşor de apărat şi aproape imposibil de atacat. Whittlesey mirosise pericolul şi simţea că îi aşteaptă vremuri grele. Dar, cum ordinele nu se discută, în ziua de 2 octombrie, el şi oamenii lui au pornit la atac.

În mod surprinzător, s-au descurcat foarte bine în defileurile din Argonne. Succesul iniţial avea să se dovedească a fi, de fapt, începutul sfârşitului pentru Divizia 77. Unităţile aliate de pe flancuri nu au putut ţine pasul şi, nu peste mult timp, soldaţii maiorului Whittlesey s-au trezit izolaţi de camarazii lor. Făcuseră clasica greşeală să înainteze prea mult.

Contraatacul german a fost nimicitor. Ascunşi pe înălţimile stâncoase, germanii au deschis focul asupra poziţiilor descoperite ocupate de oamenii lui Whittlesey, împuşcându-i unul câte unul. Americanii nu aveau cum să riposteze, deoarece inamicul se afla la 60 m deasupra lor, pe culmi. Maiorul ştia că orice tentativă de retragere echivala cu o sinucidere. Oamenii lui ar fi fost seceraţi de mitralierele germane. Singura variantă era să rămână pe loc şi să reziste până ce soseau întăriri.

Echipamentul radio nu funcţiona în defileul în care se găseau, singura posibilitate de a lua legătura cu cartierul general fiind să folosească unul dintre cei trei porumbei voiajori pe care îi luase cu el. Aflând că-i muriseră deja trei sute de oameni, Whittlesey a trimis un porumbel cu mesajul: „Mulţi răniţi. Nu putem evacua”.

Porumbelul a fost imediat împuşcat de soldaţii germani, care erau hotărâţi să împiedice sosirea altor trupe în ajutorul lui Whittlesey. Acesta a mai trimis un porumbel: „Soldaţii suferă. Se poate trimite ajutor?” în zadar însă: a doua pasăre a fost şi ea doborâtă.

Lui Whittlesey îi rămăsese un singur porumbel, cel mai valoros, pe nume Cher Ami. Avea de acum nevoie disperată să trimită un mesaj deoarece, pe lângă faptul că erau atacaţi de germani, asupra oamenilor lui trăgea şi artileria americană.

Whittlesey a pus biletul într-o cutiuţă de tablă, pe care a legat-o de piciorul lui Cher Ami. „Suntem pe drumul paralel cu 276, 4. Artileria noastră trage direct în noi. Pentru Dumnezeu, opriţi-o!” Cher Ami şi-a luat zborul sub privirile temătoare ale soldaţilor, purtând cu el ultima lor speranţă de salvare.

Nici nu a ajuns bine deasupra copacilor, că a şi fost zărit de mitraliorii germani. Aceştia au deschis imediat focul, trăgând în porumbel cu tot ce aveau şi încercând să-l doboare. Cher Ami şi-a continuat însă zborul prin ploaia de gloanţe. Apoi s-a produs dezastrul. Pasărea a fost lovită, fiind văzută picând din înaltul cerului. Soldaţii maiorului Whittlesey au fost distruşi. De acum, erau sortiţi să moară în văgăuna aceea din Argonne.

Dar, de îndată ce focurile de armă au încetat, s-a auzit un icnet colectiv. Cher Ami se ridicase iarăşi, cu mare greutate, în aer şi străbătea defdeul, din care, de astă dată, a ieşit viu.

Şaizeci şi cinci de minute mai târziu, la cartierul general al diviziei şi-a făcut apariţia un porumbel voiajor. Era Cher Ami. Când au căutat mesajul, militarii americani au descoperit că pasărea fusese împuşcată în piept şi nu vedea cu un ochi. De asemenea, unul dintre picioare, cel care purta mesajul maiorului Whittlesey, se mai ţinea doar într-un tendon. Mesajul a fost citit, iar cartierul general a reacţionat imediat, ordonând încetarea bombardamentului.

Soldaţii din defileu au izbutit să reziste încă patru zile, până când, în sfârşit, le-au venit întăriri. Germanii s-

au retras, iar Batalionul Pierdut, cum ajunsese să i se spună, era de acum în afara oricărui pericol. Whittlesey s-a întors în America, unde a fost primit ca un erou. Isprava lui de la Argonne a intrat în legendă.

Cher Ami avea să devină şi el erou. Fiind unul dintre cei 600 de porumbei utilizaţi de Corpul de Transmisiuni al armatei SUA, el transmisese deja 12 mesaje importante pe câmpul de luptă de la Verdun. Salvarea Batalionului Pierdut a fost însă momentul lui de glorie.

Piciorul rănit nu i-a mai putut fi salvat, Cher Ami primind în loc unul de lemn, special făcut pentru el. Apoi s-a întors în America, trimis de generalul John J. Pershing în persoană[15]. La sosire, i s-a acordat medalia Croix de Guerre cu Frunze de Stejar, iar mai târziu a devenit membru de seamă al Galeriei de Onoare a Porumbeilor Voiajori.

Cher Ami a murit la 13 iunie 1919, din cauza rănilor căpătate în luptă. A fost împăiat de către un taxidermist şi expus la Institutul Smithsonian, unde poate fi văzut şi astăzi, în compania altui celebru erou necuvântător al Primului Război Mondial, câinele Stubby.

Câinele-soldat

A fost un mod extrem de neobişnuit de a intra în armata SUA. Nici recrutul nu era însă dintre cei obişnuiţi. Stubby s-a plimbat pe câmpul de instrucţie din Connecticut al Regimentului 102 Infanterie, a dat din coadă şi şi-a anunţat dorinţa de a lupta în Primul Război Mondial. Astfel a început o lungă şi strălucită carieră militară canină.

Stubby era un căţel vărgat, cu coadă scurtă. Fără adăpost şi, după toate aparenţele, fără stăpân, a fost adoptat de soldatul J. Robert Conroy şi a început instrucţia alături de soldaţii Regimentului 102 din Divizia 26 Infanterie.

Căţelul s-a dovedit a fi un elev silitor, învăţând, în doar câteva săptămâni, nu doar toate manevrele şi

15 John Joseph Pershing (1860-1948) a fost comandantul Corpului Expediţionar American de pe Frontul de Vest în timpul Primului Război Mondial (n. tr.).

semnalele transmise cu ajutorul goarnei, ci şi cum să-şi salute superiorii, ridicând lăbuţa dreaptă în dreptul ochiului drept.

Curând, a venit vremea ca divizia de infanterie să plece în Franţa. Stubby ar fi trebuit să rămână în America, însă Conroy a reuşit să-l urce pe furiş la bordul navei SS Minnesota, ţinându-l ascuns într-o ladă de cărbuni până ce au ieşit în larg. Atunci, căţelul a fost scos la lumină şi prezentat marinarilor, care s-au amuzat de saluturile lui canine.

Odată ajunşi în Franţa, Conroy şi-a dus căţelul pe furiş la ţărm. Comandantul era hotărât să-l trimită pe Stubby înapoi pe navă, dar s-a răzgândit când acesta a executat un salut milităresc regulamentar.

Divizia 26 a pornit către front de la Chemin des Dames, în apropiere de Soissons, în prima săptămână din luna februarie a anului 1918. Stubby a primit permisiunea s-o însoţească, în calitate de mascotă oficială. După mai mult de o lună petrecută sub tirul neîntrerupt al inamicului, căţelul s-a obişnuit cu vacarmul bombardamentelor.

Prima suferinţă i s-a tras nu de la gloanţe, ci de la gazul toxic. A fost imediat transportat la un spital de campanie, unde a primit îngrijiri medicale de urgenţă. Stubby a rămas sensibil la cele mai mici concentraţii de substanţe toxice din atmosferă. Când divizia lui a fost ţinta unui atac matinal cu gaz, oamenii încă dormeau, iar viaţa lor era în mare primejdie. Stubby însă a recunoscut mirosul şi a început să alerge prin tranşee, lătrând şi muşcându-i pe soldaţi ca să-i trezească, salvându-i astfel de la o moarte sigură.

Un alt talent extraordinar al lui Stubby era să-i găsească pe soldaţii răniţi care zăceau între tranşeele armatelor adverse. De cum găsea un rănit, căţelul se aşeza lângă acesta şi lătra puternic, până ce reuşeau brancardierii să ajungă la el.

Odată, pe când se aflau în Argonne, Stubby a dat peste un spion german care trecea pe o hartă dispunerea

tranşeelor aliate. Pricepând cu ce se îndeletnicea omul, câinele a început să latre furios. Acela şi-a dat seama că fusese descoperit şi a rupt-o la fugă spre tranşeele germane. Stubby s-a luat însă după el, muşcându-l de picioare şi făcându-l astfel să cadă. Câinele nu s-a oprit din atac până ce nu au venit nişte soldaţi americani care au pus mâna pe spion.

Eroismul dovedit de Stubby în condiţii de pericol extrem a făcut senzaţie. Comandantul Regimentului 102 Infanterie l-a înaintat imediat la gradul de sergent.

După câteva luni, Stubby a fost grav rănit în cursul unui atac cu grenade, primind un număr mare de schije în piept şi în picior. A fost dus repede la un spital de campanie, unde a fost operat de urgenţă, după care a fost transportat la un spital al Crucii Roşii, pentru a fi tratat mai departe. Când s-a înzdrăvenit îndeajuns ca să poată umbla prin saloane, Stubby a început să-i viziteze pe soldaţii răniţi, înveselindu-i şi ridicându-le moralul.

Până la sfârşitul războiului, Stubby a participat la 17 bătălii şi patru ofensive majore. A jucat de asemenea un rol important în eliberarea oraşului Château-Thierry. Femeile din localitate şi-au arătat recunoştinţa făcându-i o hăinuţă specială de piele, pe care i s-au prins numeroasele decoraţii primite. Printre ele se numărau trei galoane, Medalia franceză pentru

Bătălia de la Verdun, Medalia Veteranilor Primului Război Mondial, acordată de oraşul New Haven, Medalia Grande Guerre a Republicii Franceze şi medalia pentru campania de la Château-Thierry. Stubby a fost făcut membru pe viaţă al Legiunii Americane, al Crucii Roşii şi al YMCA. Când, în 1921, Humane Education Society i-a decernat o medalie de aur, distincţia i-a fost acordată de însuşi generalul John Pershing.

După război, Stubby a ajuns o vedetă naţională, luând parte la parade militare în toată ţara. Ba, a făcut chiar cunoştinţă cu trei preşedinţi: Wilson, Harding şi Coolidge.

Stubby a murit liniştit în 1926, în braţele soldatului

Conroy. Viteaz, dar şi norocos, el este cel mai decorat dintre câinii care au participat la Primul Război Mondial şi singurul înaintat la gradul de sergent pentru curajul dovedit în luptă. Trupul său a fost împăiat, conservat şi expus la Institutul Smithsonian, alături de cel al porumbelului Cher Ami.

Capitolul 6
Prezumţia de nevinovăţie

„Nu am nimic de spus”.

Amelia Dyer, în timp ce călăul îi punea laţul în jurul gâtului la 10 iunie 1896

Îngerul morţii

Totul a început cu un anunţ apărut în ziarul *Times and Mirror* din Bristol: „Se caută o doamnă respectabilă care să adopte un copil mic”. Anunţul fusese dat de Evelina Marmon, o barmaniţă de 25 de ani.

Cu două luni înainte, în ianuarie 1896, Evelina dăduse naştere unei fetiţe pe nume Doris. Neputând să acopere cheltuielile cu hrana şi îmbrăcămintea bebeluşului, părăsită fiind de bărbatul care o lăsase însărcinată, Evelina nu avea de ales: trebuia să-şi dea copilul spre adopţie.

Recitindu-şi anunţul publicat în ziar, pe aceeaşi pagină a dat peste un altul: „Cuplu căsătorit, fără familie doreşte să adopte copil sănătos, casă frumoasă la ţară. Preţ, 10”.

Familiile care adoptau copii nu erau ceva neobişnuit în epoca victoriană. Sarcinile nedorite şi sărăcia contribuiseră la apariţia unei veritabile industrii a adopţiei, mii de copii ilegitimi fiind daţi, discret, în grija unor familii miloase. Mama copilului plătea o taxă – achitată integral sau în rate lunare – şi, în schimb, scăpa de stigmatul de a avea un copil din flori.

Citind anunţul, blonda şi exuberanta Evelina a simţit că, în sfârşit, a dat norocul peste ea. I-a scris imediat femeii – o oarecare doamnă Harding, care locuia în

Reading, pe Oxford Road – cerând mai multe informaţii. Răspunsul nu s-a lăsat aşteptat: „Aş fi foarte fericită să am o fetiţă mică şi scumpă, pe care să o cresc şi să o consider a mea”. Doamna Harding dădea mai multe amănunte şi despre dragostea ei pentru copii: „Suntem oameni modeşti, cu o stare mulţumitoare. Nu vreau un copil de dragul banilor, ci pentru tovărăşie şi tihna căminului. Eu şi soţul meu îndrăgim tare mult copiii, dar nu avem unul al nostru. La mine, un copil va găsi un cămin bun şi o dragoste de mamă”.

Evelina era nespus de încântată; scrisoarea doamnei Harding era răspunsul la toate rugăciunile ei. Aceasta îi descrisese până şi minunata casă în care locuia cu soţul ei, una cu grădină mare şi livadă. Era locul perfect în care să creşti un copil.

Un singur lucru a făcut-o pe Evelina să şovăie o clipă. Doamna Harding spunea că nu acceptă o sumă săptămânală pentru îngrijirea micuţei Doris, preferând plata integrală a sumei de 10. Spunea că îşi asumă ea întreaga responsabilitate şi că Evelina nu va mai trebui să-şi facă griji pentru copilul ei ilegitim. Tânăra era puţin neliniştită. Ca orice mamă, ideea că se va despărţi pentru totdeauna de copilul ei îi provoca o mare durere. Dar situaţia în care se găsea era disperată, aşa că a acceptat condiţiile doamnei Harding. O săptămână mai târziu, doamna Harding sosea la Cheltenham să o ia pe micuţa Doris.

Pentru Evelina, a fost o surpriză foarte neplăcută. Se aşteptase ca femeia să fie tânără şi afectuoasă. În schimb, aceasta s-a dovedit a fi o doamnă în vârstă, cu înfăţişare aspră. S-a mai liniştit puţin văzând modul drăgăstos în care doamna Harding a luat-o în braţe pe Doris, pe care a învelit-o strâns într-un şal, zicând că se teme de răcoarea serii. După ce au mai stat de vorbă despre minunatul cămin în care va creşte fetiţa, doamna Harding s-a pregătit de plecare. Evelina şi-a luat rămas-bun, vărsând în tăcere o lacrimă.

Peste câteva zile, tânăra i-a scris doamnei Harding,

cerându-i veşti despre Doris. Spre uşurarea ei, a aflat că totul era în ordine. Acestea au fost însă ultimele veşti pe care le-a primit despre copil. Toate scrisorile ei ulterioare au rămas fără răspuns, dintr-un motiv cât se poate de întemeiat – micuţa Doris murise.

Mult mai târziu, s-a aflat sinistra poveste, care a şocat şi a dezgustat societatea victoriană. Doamna Harding nu era cine pretindea a fi; în realitate, ea se numea Amelia Dyer. Prefăcându-se dornică să înfieze, femeia lua copii din flori (contra unei sume considerabile) şi îi omora.

Pe micuţa Doris, Amelia nu a dus-o în Reading, aşa cum promisese, ci direct pe Mayo Road, în Willesden, unde locuia fiica ei. În camera de la etaj, Dyer a înfăşurat o bandă pentru tivit în jurul gâtului fetiţei, strangulând-o treptat. I-a amanetat hăinuţele, câştigând astfel câţiva şilingi, după care i-a înfăşurat cadavrul într-un şervet. A doua zi dimineaţă, a mai luat un copil, un băieţel în vârstă de un an şi o lună, pe nume Harry Simmons. Şi acesta a fost strangulat.

În seara zilei următoare, Dyer a îndesat cele două cadavre într-o geantă de voiaj veche, pe care a azvârlit-o într-un loc pustiu de lângă stăvilarul de la Caversham Lock. Femeia nu şi-a dat seama că geanta nu s-a scufundat. Şi nici că poliţia era deja cu ochii pe ea.

La câteva zile după uciderea lui Doris, nu departe de Reading, poliţiştii au pescuit din Tamisa un pachet. Când l-au desfăcut, au găsit în el rămăşiţele pământeşti ale unui bebeluş. Din fericire, au găsit şi resturile murdare ale unei etichete. În urma unei anchete minuţioase, poliţiştii au dat-o în urmărire pe Amelia Dyer.

Bănuind că aceasta ucidea copii mici, poliţia a cercetat cu multă atenţie o porţiune a fluviului Tamisa. Poliţiştii au scos din apă cadavrele a trei copii mici, apoi şi geanta în care se găseau rămăşiţele pământeşti ale lui Doris Marmon şi Harry Simmons.

În a treia săptămână din mai, Amelia Dyer a fost trimisă în judecată pentru crimă. Femeia a pledat vinovat

într-unul dintre cazuri – uciderea lui Doris – şi a invocat nebunia drept circumstanţă atenuantă, pretenţie care i-a fost respinsă pe loc.

Juriul a dat verdictul în numai patru minute şi jumătate, găsind-o vinovată pe Amelia Dyer. Aceasta a fost spânzurată două săptămâni mai târziu, însă fiica ei, spre surprinderea multora, a scăpat de judecată.

Poliţia nu a aflat niciodată câte victime a făcut Amelia Dyer, însă luându-ne după bogata colecţie de hăinuţe şi scrisori descoperite în casa ei, au fost mult mai multe. Dacă s-ar adeveri că a omorât peste 400 de copii, Amelia Dyer ar deveni cea mai prolifică criminală în serie din istorie.

Cine l-a ucis pe Rasputin?

În ultima zi de decembrie a anului 1916, în apele îngheţate ale Nevei a fost găsit un cadavru. Observând o haină de blană sub gheaţă, un poliţist a ordonat ca aceasta să fie spartă. Cadavrul îngheţat a fost recunoscut imediat – era al lui Grigori Rasputin, „sfântul” sfătuitor al ţarului şi ţarinei.

Ţarul Nicolae al Rusiei şi soţia lui, Alexandra, credeau că Rasputin era înzestrat cu puteri aproape magice, în stare să aducă, fie şi temporar, alinare fiului lor care suferea de hemofilie. Însă nu toţi vedeau lucrurile în acest fel. Mulţi îl detestau pe Rasputin, considerându-l un şarlatan neruşinat, care învârtea treburile statului în avantajul propriu. De aceea, nu puţini ruşi din capitală îi doriseră moartea.

Cadavrul a fost smuls din mormântul său de gheaţă şi dus la Azilul Cesmenski, unde profesorul Dmitri Kosorotov a făcut autopsia. În Petrograd circulau deja zvonuri despre moartea lui Rasputin, zvonuri care, mai târziu, aveau să fie alimentate chiar de către unul dintre ucigaşi. Prinţul Feliks Iusupov[16], în al cărui palat murise Rasputin, a recunoscut

16 Prinţul Feliks Feliksovici Iusupov, conte de Sumarokov-Elston (1887-1967), membru al celei mai bogate familii din Imperiul Rus, era căsătorit cu nepoata de frate a ţarului Nicolae, fiind cunoscut pentru viaţa lui extravagantă şi scandaloasă (n. tr.).

că a fost implicat în asasinarea acestuia, dar a justificat crima invocând influenţa nefastă pe care Rasputin o avea asupra Rusiei. Iusupov s-a lăudat că, mai întâi, îl otrăvise cu cianură şi apoi îl împuşcase în inimă. „S-a repezit la mine, încercând să mă apuce de gât, şi şi-a înfipt în umărul meu degetele ca nişte gheare de oţel. Ochii îi ieşeau din orbite, sângele i se prelingea de pe buze”.

De la bun început, au existat motive de îndoială cu privire la relatarea lui Iusupov. Profesorul care a efectuat autopsia a observat că trupul lui Rasputin era mutilat cumplit. „Pe partea stângă are o rană deschisă, cauzată de un obiect tăios ori de o sabie. Ochiul drept este ieşit din orbită şi atârnă pe obraz. […] Urechea dreaptă atârnă şi e sfâşiată. Pe gât are o rană provocată de un laţ făcut din frânghie. Faţa şi corpul victimei prezintă semne de lovituri aplicate cu un obiect flexibil, dar contondent”. Rasputin fusese bătut cu un baston greu. Mai oribile erau însă rănile din zona organelor genitale. Picioarele îi fuseseră desfăcute cu forţa şi testiculele îi fuseseră „zdrobite prin folosirea unui obiect similar”.

Alte detalii observate de profesorul Kosorotov arătau că povestea lui Iusupov era pură fantezie. Nu era adevărat că Rasputin mâncase prăjituri otrăvite, deoarece, la autopsie, nu se găsise în stomacul lui nici urmă de otravă.

Kosorotov a examinat şi cele trei răni de glonţ de pe trupul lui Rasputin. „Primul a intrat prin partea stângă a pieptului şi a trecut prin stomac şi ficat. Al doilea a intrat prin partea dreaptă a spatelui şi a trecut prin rinichi”.

Ambele gloanţe i-ar fi pricinuit, oricum, răni grave, însă al treilea i-a adus moartea: „[Glonţul] a lovit victima în frunte şi a pătruns în creier”. Un amănunt semnificativ furnizat de profesor a fost că gloanţele „proveneau de la revolvere de calibre diferite”.

În noaptea crimei, Iusupov avea asupra lui un Browning de buzunar, la fel ca un alt complotist, Marele

Duce Dmitri[17]. Vladimir Purişkevici[18], şi el de faţă, avea un Savage. Armele respective ar fi putut cauza rănile de la ficat şi rinichi. Proiectilul fatal nu putea să provină însă decât de la un revolver. Experţii în balistică sunt astăzi de acord cu faptul că zgârieturile din jurul rănii coincid cu cele lăsate de un glonţ de plumb fără cămaşă, tras de la mică distanţă.

Toate dovezile indică faptul că a fost vorba despre un revolver de fabricaţie britanică, marca Webley, de calibrul 11, 5 mm, arma aparţinându-i lui Oswald Rayner, bun prieten cu Iusupov încă de pe vremea când studiaseră împreună la Oxford. Fără ca altcineva să ştie, în afară de micul grup de complotişti, Rayner fusese şi el de faţă la uciderea lui Rasputin. Trimis în Rusia cu peste un an înainte, acesta era agent al Serviciului Secret de Informaţii (astăzi, MI6).

Când şi-a scris memoriile, Iusupov s-a exprimat cu reţinere în privinţa lui Rayner. Pomeneşte faptul că s-au văzut în ziua de după asasinarea lui Rasputin, însă pretinde că a fost doar o întâmplare. „M-am întâlnit cu prietenul meu, Oswald Rayner. […] Ştia de conspiraţia noastră şi venise să afle veşti”. Iusupov s-a întâlnit, într-adevăr, cu Rayner după crimă, dar acesta nu avea nicio nevoie să vină „să afle veşti”, deoarece chiar el trăsese glonţul fatal.

Ulterior, Rayner le-a spus membrilor familiei că s-a aflat în palatul lui Iusupov în noaptea aceea, informaţie care, în cele din urmă, a ajuns în necrologul lui. Scrisorile rămase de la colegii săi aruncă de asemenea o lumină asupra rolului jucat de el. „S-au pus deja câteva întrebări stânjenitoare despre o implicare mai amplă”, scria un agent. „Rayner se ocupă de aceste mărunţişuri”.

---

17 Marele Duce Dmitri Pavlovici Romanov (1891-1941) era văr primar cu ţarul Nicolae al II-lea şi nepot al ţarului Alexandru al II-lea (n. red.).

18 Vladimir Mitrofanovici Purişkevici (1870-1920), om politic în Rusia ţaristă, cunoscut pentru vederile lui radicale de dreapta, ultrana- ţionaliste, monarhiste, antisemite şi anticomuniste. Născut în Basarabia, în familia unui nobil sărac, Purişkevici a studiat filologia clasică. A murit în 1920, de tifos (n. tr.).

Zvonurile potrivit cărora un britanic era implicat în uciderea lui Rasputin au ajuns repede la urechile ţarului. Dornic să afle mai multe, Nicolae l-a întrebat pe ambasadorul Marii Britanii dacă Rayner avea vreo legătură cu crima. Ambasadorul a negat că ar şti ceva despre un eventual amestec al lui Rayner. La fel şi Samuel Hoare, şeful biroul britanic de spionaj de la Petrograd. „O acuzaţie revoltătoare”, a spus el, „şi atât de penibilă, încât nu poate fi decât o copilărie”. Cu toate acestea, Hoare aflase incredibil de repede despre moartea lui Rasputin, telegrafiind la Londra informaţia respectivă cu multe ore înainte ca aceasta să fie făcută publică la Petrograd.

Până când moartea ne va despărţi

Scrisoarea începe ca un bileţel de amor: „O, Harry, dragul meu drag, scrisoarea ta de astăzi e un lung strigăt de dor după iubiţica ta”. După câteva rânduri însă, povestea capătă o turnură mai sinistră: „Ieri, am administrat praful pe care mi l-ai lăsat. […] Rezultatul? Zero”. Praful pomenit – adică arsenicul – nu avusese niciun efect.

Autoarea scrisorii era o casnică, se numea Augusta Fullam şi trăia la Agra, un oraş din zona central-nordică a Indiei. „Dragul meu drag” era locotenentul Henry Clark, medic militar. În 1911, cei doi amanţi au hotărât să-l otrăvească pe Edward Fullam, soţul Augustei, şi apoi s-o ucidă şi pe doamna Clark, soţia lui Henry. După care să se căsătorească.

Uciderea lui Edward le-a cam dat însă de furcă, omul refuzând cu încăpăţânare să moară. Augusta îi presăra zilnic în mâncare arsenic sau i-l punea în ceai, dar totul era în zadar. „Soţiorul meu mi-a adus ceainicul înapoi neatins, zicând că ceaiul are gust rău”, îi scria ea amantului.

În ziua de vineri, 16 iunie 1911, Augusta a izbutit să-i administreze soţului o doză mare de arsenic. Omul a înghiţit-o toată, însă nici ea nu i-a fost fatală. „De la ora 4 după-amiază a vomitat de opt ori, […] de zece ori la nouă fără un sfert, […] de douăsprezece ori la ora zece seara”.

Augusta a început să se teamă că bărbatul său nu

putea fi răpus. „Îi pun în fiecare zi o jumătate de doză în Sanatogen[19], iubiţelul meu drag, fiindcă, peste praful alb, nu dă de bănuit”.

Lună de lună, Augusta a continuat să-i administreze soţului arsenic şi, tot lună de lună, Edward a continuat să se lupte pentru viaţa lui, deşi vomita de mai multe ori pe zi. Până la urmă, s-a îmbolnăvit grav. Pe când Edward zăcea în pat cu febră mare, locotenentul Clark a hotărât să-i pună capăt zilelor cu o doză uriaşă de otravă, administrându-i-o chiar el. După câteva ore, Edward Fullam era mort. Fiind medic, locotenentul Clark a putut să semneze certificatul de deces conform căruia omul suferise un infarct.

Cei doi amanţi îşi atinseseră pe jumătate scopul. Acum, nu le rămânea decât să o ucidă şi pe Louisa Clark. Cum însă nu mai voiau să irosească timpul administrându-i arsenic, Clark a angajat patru asasini, care au dat buzna în casa lor şi au atacat-o pe doamna Clark, zdrobindu-i capul cu o sabie. Zgomotul brutalului atac a trezit-o pe Maud, fiica soţilor Clark, care a început să ţipe, punându-i pe bandiţi pe fugă.

Poliţia din Agra a început să cerceteze cazul în aceeaşi zi, iar bănuielile au căzut imediat asupra locotenentului Clark şi Augustei Fullam. Povestea de dragoste dintre ei nu trecuse neobservată în comunitatea locală, ambii având motiv să-şi ucidă partenerii. Detectivii cărora li se încredinţase cazul nu reuşeau să găsească însă nicio dovadă concludentă.

Asta până într-o zi, când inspectorul Smith i-a făcut o vizită Augustei Fullam şi a observat că, sub pat, era ascunsă o cutie mare de metal. Poliţistul a întrebat-o pe Augusta ce e în cutie. Mai întâi, femeia s-a înroşit la faţă, apoi „a căzut grămadă pe un scaun”.

Inspectorul Smith a pus să se deschidă cutia de metal, înăuntru erau 370 de scrisori de dragoste, în care se arăta în detaliu cum plănuiseră Augusta şi locotenentul

19 „Tonic cerebral” inventat şi comercializat întâi în Germania, la sfârşitul secolului al XlX-lea, apoi şi în restul lumii (n. tr.).

Clark înfiorătoarele crime.

Procesul care a urmat a făcut senzaţie; nicicând nu mai văzuse India colonială o dublă crimă atât de spectaculoasă. Ziarele britanice şi cele indiene dădeau tot soiul de amănunte, care mai de care mai sordide.

Cei doi amanţi au fost judecaţi separat. Amândoi au fost găsiţi vinovaţi. Locotenentul Clark a fost spânzurat miercuri, 26 martie 1913, iar Augusta Fullam, care era însărcinată în momentul desfăşurării procesului, a fost condamnată la închisoare pe viaţă. O pedeapsă din care nu a ispăşit decât un an şi trei luni, căci a murit de insolaţie.

„Iubiţelul meu drag şi scump", îi scrisese ea locotenentului când începuse să-i administreze soţului arsenic, „nu găseşti corespondenţa noastră cam riscantă?" Clark o asigurase însă că nu era niciun pericol şi că nu vor fi prinşi niciodată.

Capitolul 7
Marea aventură

„Ascultam la radio când [crainicii] au dat ştirea. Am scos fierul de călcat din priză şi am dat fuga în vecini.

«Aţi auzit ce s-a anunţat la radio?» le-am zis.

«Fraţii mei au evadat din Alcatraz.»".

Marie Widner, sora lui John şi Clarence Anglin, deţinuţii evadaţi

Cu balonul spre Polul Nord în ziua de 11 iulie 1897, exact la ora 14.30, un uriaş balon de mătase a fost văzut ridicându-se deasupra Insulei Spitsbergen, din Oceanul îngheţat. În coşul balonului se aflau trei temerari suedezi, care începeau astfel o călătorie extraordinară.

Salomon Andree era cel care avusese ideea acestei aventuri. Plin de farmec şi încrezător, reuşise să-i convingă pe Nils Strindberg şi Knut Fraenkel să-l însoţească într-un istoric zbor cu balonul pe deasupra Polului Nord. Andree era convins că vor reuşi. Balonul, numit *Vulturul,* utiliza o tehnologie cu hidrogen foarte avansată, iar bravul suedez susţinea că inventase un sistem revoluţionar de manevrare

a balonului cu ajutorul unor frânghii.

Un zbor de încercare încheiat cu rezultate dezastruoase a indicat faptul că încrederea lui Andree nu era deloc justificată.

Mult-trâmbiţatul sistem de manevrare cu frânghii avea numeroase hibe, iar hidrogenul se scurgea din balon prin cele opt milioane de găuri făcute de acele cu care fusese cusută pânza. Expediţia ar fi trebuit abandonată chiar înainte să înceapă, dar Andree a respins toate obiecţiile şi a programat lansarea balonului pentru a doua săptămână a lunii iulie.

Problemele au început după numai câteva minute de la ridicarea în aer. În zborul său pe deasupra apelor de la nord de Spitsbergen, balonul, mult îngreunat de frânghiile utilizate la manevrare, a intrat la un moment dat în ocean. Andree a aruncat peste bord 530 kg de frânghie, împreună cu alte 210 kg de balast. Fiind foarte uşor acum, balonul s-a ridicat prea sus. Schimbarea presiunii atmosferice a făcut ca hidrogenul să iasă în cantităţi uriaşe prin găurile cusăturii. Andree nu şi-a pierdut optimismul, eliberând un porumbel voiajor cu mesajul: „La bord totul e bine”.

Acesta era însă departe de a fi adevărat. Primele zece ore de zbor cu probleme au fost urmate de 41 de ore în care balonul, plin de apă din cauza unei furtuni cu ploaie, a zburat atât de jos, încât se lovea mereu de marea îngheţată.

Vulturul s-a prăbuşit până la urmă pe banchiză, după circa 50 de ore de la plecare. Nu a păţit nimeni nimic, dar era limpede că balonul nu se va mai ridica niciodată în aer. Cei trei erau la ananghie, pierduţi în imensitatea Oceanului îngheţat. Erau bine înzestraţi, inclusiv cu arme de foc, sănii, schiuri, un cort şi o mică barcă. Pentru a reveni în siguranţă pe Spitsbergen, trebuiau să facă însă un marş chinuitor pe gheţurile în continuă mişcare.

Bărbaţii au petrecut o săptămână la locul accidentului, înainte să pornească în lunga călătorie. Aveau destul de multă hrană, inclusiv carne, cârnaţi şi

pemican[20] – au constatat însă că era imposibil să transporte o greutate atât de mare pe gheaţa foarte denivelată. Bună parte din alimente a trebuit să fie abandonată, temerarii suedezi fiind nevoiţi să vâneze pentru a supravieţui.

Au părăsit tabăra improvizată pe 22 iulie şi, iniţial, s-au îndreptat către Arhipelagul Franz Josef. Curând însă, gheaţa nu le-a mai permis să înainteze. Atunci au schimbat direcţia, luând-o spre Şiuoyane[21], Cele Şapte Insule, aflate la capătul unui drum de şapte săptămâni, unde ştiau că exista un depozit de alimente.

Terenul era atât de potrivnic, încât au ajuns să înainteze pe brânci. Au reuşit până la urmă să ajungă într-un loc în care gheaţa se topise suficient de mult ca ei să poată folosi barca pliantă. „Paradisul!” scria Andree în jurnalul său. „Banchize mari, netede, pe care bălteşte apă bună de băut, iar ici, colo, câte un urs polar tânăr, cu carnea fragedă!”

Dar şi această rută a devenit curând imposibil de urmat, obligându-i pe Andree şi ai lui să schimbe iarăşi direcţia. Ştiind că se apropia iarna, au înălţat un iglu pe o banchiză, care, printr-un noroc, i-a purtat spre ţărmul pustiu al Insulei Kvitoya. „Moralul se menţine bun”, raporta Andree. „Cu asemenea camarazi, ar trebui să te poţi descurca practic în orice condiţii”. A fost ultimul său mesaj coerent. Peste câteva zile, erau cu toţii morţi.

Soarta lor avea să devină una dintre marile enigme ale explorărilor arctice. Ce s-a întâmplat cu ei? Aveau adăpost, mâncare şi muniţie şi ar fi trebuit să reuşească să rămână în viaţă. În absenţa oricăror informaţii, presa mondială a început să facă tot soiul de speculaţii.

Abia în 1930, la fix 33 de ani de la dispariţia celor trei, li s-au găsit, în sfârşit, rămăşiţele pământeşti. Departe de a elucida situaţia, descoperirea lor a adâncit şi mai mult

---

20 Amestec concentrat de carne uscată, grăsime şi, uneori, fructe de pădure, bogat în substanţe hrănitoare (n. tr.).

21 Grup de şapte insuliţe aflat la extremitatea nordică a Arhipelagului Svalbard (n. tr.).

misterul.

Conform celei mai plauzibile teorii, exploratorii ar fi murit de trichineloză, contractată în urma consumului de carne de urs polar preparată necorespunzător. Simptome prezentau cu certitudine, iar în carcasa unui urs descoperit în apropiere s-au găsit larve de trichină. Dovezi ştiinţifice recente pun însă la îndoială această teorie.

S-a mai afirmat că moartea a survenit în urma unei intoxicări cu vitamina A, din cauză că au mâncat ficat de urs polar, cu plumb, de la cutiile de conserve, sau cu dioxid de carbon, de la primus.

În momentul în care se luptau să ajungă la ţărm, cei trei supravieţuiau deja numai cu mici cantităţi de alimente conservate, rămase din proviziile cărate în balon, şi carne de urs polar pe jumătate preparată. Aveau dureri de picioare şi sufereau crunt de diaree, frig şi epuizare. Erau atât de istoviţi când au ajuns pe insulă, încât au lăsat la malul apei bună parte din preţiosul echipament.

Nils Strindberg, cel mai tânăr dintre ei, a murit primul. Cadavrul său era băgat în crăpătura unei stânci. Analiza hainelor purtate de el indică faptul că a fost ucis de un urs polar. Ceilalţi doi par a fi slăbit atât de tare în zilele care au urmat morţii tânărului Nils, încât, atunci când iarna polară a început cu adevărat, şi-au pierdut orice voinţă de a trăi.

Nu se va şti niciodată câte zile au supravieţuit în coliba lor de gheaţă. Când au fost, în sfârşit, găsiţi, nu mai rămăseseră decât jurnalele, câteva role de film nedevelopat şi o grămadă de oase albite.

Evadare din Alcatraz

Era o inspecţie de rutină, efectuată de paznicii închisorii. În dimineaţa zilei de 12 iunie 1962, gardienii acestui penitenciar de maximă siguranţă şi-au făcut obişnuita inspecţie matinală, verificând prezenţa deţinuţilor în celulele lor. Când au ajuns la Blocul de Celule B, şi-au dat seama imediat că ceva nu era în regulă. Deţinuţii erau în paturile lor, însă nu dădeau niciun semn de viaţă.

Gardienii au descuiat celulele şi au înlemnit: Frank Morris, John Anglin şi Clarence Anglin dispăruseră. În locul lor erau nişte capete foarte ingenios făcute din pastă de hârtie modelată, cu păr adevărat şi ochi desenaţi. Trei dintre cei mai periculoşi deţinuţi din Alcatraz evadaseră.

Nici paznicilor, nici celorlalţi deţinuţi nu le venea să creadă, în fond, Alcatraz era cel mai bine păzită închisoare din lume. Situată pe o insulă stâncoasă din Golful San Francisco, clădirea era înconjurată de ape reci şi primejdioase, care făceau evadarea aproape cu neputinţă. În cei 29 de ani în care a fost închisoare federală, din 1934 până în 1963, niciun evadat nu scăpase cu viaţă. Îşi încercaseră norocul 41 de deţinuţi, dintre care 26 fuseseră prinşi, şapte fuseseră împuşcaţi mortal, iar despre alţi trei se ştia că se înecaseră.

Acest lucru nu i-a descurajat pe cei trei evadaţi ai noştri. Mai mult, distanţa faţă de ţărm reprezenta pentru ei o provocare. Toţi trei erau infractori înrăiţi. Frank Morris primise întâia condamnare la vârsta de 13 ani. Ulterior, fusese implicat în mai multe infracţiuni grave, de la jaf armat la trafic de stupefiante. La Alcatraz fusese transferat în 1960. John Anglin era şi el un renumit infractor. În 1958, împreună cu fraţii lui, jefuise Banca Columbia Alabama, ceea ce i-a adus o condamnare la închisoare de 35 de ani. Clarence Anglin fusese implicat şi în jefuirea altor bănci. Mai fusese prins înainte încercând să evadeze din Penitenciarul de Stat din Atlanta. Ca să nu mai fugă, a fost trimis la Alcatraz.

Toţi trei erau foarte ingenioşi şi extrem de motivaţi. Morris şi fraţii Anglin au descoperit curând că în spatele celulelor se găsea un culoar de serviciu nepăzit, lat de aproximativ un metru. Culoarul ducea la o gură de ventilaţie şi, de acolo, afară. Deţinuţii s-au apucat să scobească în cimentul afectat de umezeală, folosind linguri de metal subtilizate de la cantină şi un burghiu electric improvizat dintr-un motor de aspirator furat. Se lucra mai cu seamă în timpul orei de muzică, când sunetul acordeoanelor acoperea zgomotul produs de ei.

Confecţionaseră şi nişte capete din săpun, hârtie igienică şi păr adevărat, ca să-i păcălească pe gardienii care verificau prezenţa deţinuţilor cât era noaptea de lungă.

Le-a luat un an să găurească zidul şi să ajungă la tunelul de serviciu. Apoi, au trebuit să fure o coardă lungă, cu ajutorul căreia să ajungă la trapa ce acoperea gura de aerisire. Când, în sfârşit, au ridicat capacul, au înlocuit şuruburile de metal cu unele false, confecţionate din săpun. În seara zilei de 11 iunie, totul era pregătit. Sosise momentul evadării.

Lucrurile au mers conform planului. Cei trei s-au strecurat în culoarul de serviciu, au urcat pe gura de aerisire şi au ajuns pe acoperişul închisorii. De acolo, au coborât anevoie pe terenul stâncos şi s-au apucat să umfle barca pe care o confecţionaseră din pelerine de cauciuc. Reuşiseră chiar să facă şi vâsle.

Ce s-a întâmplat după aceea e un mister total. Morris şi fraţii Anglin au dispărut şi n-au mai fost văzuţi niciodată. În ciuda căutărilor făcute de FBI, nu au fost prinşi şi nici cadavrele lor nu au fost găsite. Barca a naufragiat a doua zi pe Insula Angel, la vreo trei kilometri de Alcatraz. De la ea porneau nişte urme, însă acestea se pierdeau. Să se fi înecat? Să fi scăpat? Iată întrebări la care nu a reuşit să răspundă nimeni.

Recent, s-a descoperit că, în chiar noaptea evadării, s-a furat o maşină. Or, deţinuţii intenţionau de la bun început să fugă cu maşina. Totuşi, în pofida amplelor cercetări efectuate, detectivii sunt departe de rezolvarea misterului.

Dacă nu au murit, evadaţii ar fi, în prezent, trecuţi bine de 80 de ani. Asta nu înseamnă însă că dosarul a fost clasat. Potrivit şerifului federal Michael Dyke, „există un mandat de arestare valabil, iar noi îi căutăm în continuare. […] Nu avem nicio dovadă că ar fi murit, aşa că nu avem de gând să renunţăm”. Astfel, căutarea celor trei continuă.

Singuri în Anzi

Un scrâşnet înfiorător, urmat de o zguduitură

violentă. Aripa dreaptă a fost smulsă la contactul avionului cu piscul muntelui şi aruncată spre partea din spate a fuselajului. Scăpată de sub control, aeronava s-a izbit de un al doilea vârf, pierzând astfel aripa stângă.

Pasagerii aşteptau îngroziţi ca aparatul distrus să se prăbuşească, dar, în urma aterizării forţate, unii dintre cei aflaţi la bord au scăpat cu viaţă. Fuselajul a lovit un versant acoperit de zăpadă, după care a luat-o la vale, oprindu-se într-un troian uriaş. Peste epavă s-a lăsat tăcerea. Încet, încet, văitându-se, supravieţuitorii răniţi şi-au venit în fire. Se aflau undeva, în Anzi, dar trăiau.

Cursa 571 a Forţelor Aeriene Uruguayene, care a decolat vineri, 13 octombrie 1972, transporta 45 de persoane, printre care se aflau şi membrii echipei de rugbi Old Christians Club din Montevideo, aflaţi în drum spre Chile. Ieşind cu greu dintre rămăşiţele avionului, supravieţuitorii au descoperit că 38 dintre ei erau încă în viaţă, unii fiind însă atât de grav răniţi, încât nu mai aveau mult de trăit.

Curând, şi-au dat cu toţii seama că situaţia lor era disperată. Erau izolaţi pe crestele înzăpezite ale Anzilor, la o altitudine de peste 3 600 m, fără hrană şi fără îmbrăcăminte călduroasă. Mai rău decât atât, nu aveau niciun fel de medicamente sau articole sanitare, un neajuns major în condiţiile în care mulţi fuseseră grav răniţi în cursul prăbuşirii.

Oamenii au strâns puţinele alimente găsite la bord: nişte biscuiţi, un pic de ciocolată şi câteva sticle de vin. Pe acele creste măturate de vânt, nu se găsea nimic de mâncare şi nici vreun animal pe care să-l vâneze. „La altitudine mare, nevoile calorice ale organismului sunt astronomice…” scria Nando Parrado, unul dintre supravieţuitori. „Muream literalmente de foame, fără speranţa că vom găsi de mâncare. Nu peste multă vreme însă, foamea cumplită ne-a făcut să căutăm totuşi ceva. […] Scotoceam iar şi iar prin avion, în căutarea unor fărâmituri sau resturi. […] Mereu ajungeam la aceeaşi concluzie: în afară de hainele de pe noi, acolo nu era decât

aluminiu, plastic, gheaţă şi pietre”.

A devenit limpede faptul că, dacă voiau să supravieţuiască, trebuiau să-i mănânce pe cei care muriseră. Decizia nu a fost uşor de luat. Mulţi erau romano-catolici riguroşi, cu serioase rezerve în privinţa canibalismului. Ştiau însă şi că altă soluţie nu exista: dacă nu mâncau, mureau.

Printre supravieţuitori se număra şi Roberto Canessa, un tânăr student la medicină. Acesta era convins că un mic grup trebuia să încerce să traverseze munţii – un drum înfiorător de greu, într-unul dintre cele mai inospitaliere locuri din lume. Trebuiau să escaladeze vârfuri de aproape 5.000 m şi să înfrunte temperaturi extreme, în condiţiile în care nu aveau haine groase. În plus, nu aveau aproape nimic de mâncare.

După ce au aşteptat două săptămâni ca vremea să se mai încălzească, Roberto Canessa, Nando Parrado şi Antonio Vizintin au pornit în lunga lor călătorie. Era 12 decembrie.

Primul pericol îl reprezenta lipsa de oxigen. Ascensiunea constantă le dădea ameţeli şi le tăia răsuflarea. Nici frigul nu era uşor de suportat. Improvizaseră un sac de dormit, dar, chiar şi aşa, frigul din timpul nopţii era necruţător.

Parrado era cel mai în formă, ajungând pe primul vârf de munte înaintea celorlalţi doi. Acolo a avut şocul vieţii lui. Fusese convins că se prăbuşiseră la doar câţiva kilometri de graniţa cu Chile şi se aşteptase să zărească primele semne de civilizaţie. N-a văzut însă decât un peisaj sterp, cu văi şi munţi acoperiţi de gheaţă, care se întindeau cât vedeai cu ochii. Abia atunci şi-au dat seama cei trei că accidentul se petrecuse în creierii munţilor şi că se aflau la mare distanţă de cea mai apropiată aşezare omenească.

Conştient că misiunea de salvare avea să fie şi mai anevoioasă decât se anticipase, Vizintin a ales să se întoarcă la locul accidentului. Ceilalţi şi-au continuat drumul. Zi de zi, au escaladat piscuri şi au străbătut văi,

tremurând de frig noaptea şi fiind veşnic înfometaţi. În cele din urmă, au găsit un pârâu, care i-a ajutat să iasă din iadul acela de gheaţă. După nouă zile de mers chinuitor pe firul râului Azufre, au văzut nişte vaci – semn clar că pe-aproape locuia cineva. În seara aceea, în timp ce aprindeau focul, Canessa a ridicat ochii şi a văzut pe malul celălalt un bărbat. A strigat şi a făcut semne cu mâinile, încercând să arate că aveau nevoie disperată de ajutor. În ciuda vuietului apei, l-au auzit pe om strigând „mâine".

Cei doi supravieţuitori au dormit bine în noaptea aceea, ştiind că nu mai aveau mult de îndurat. A doua zi, chilianul s-a întors călare şi le-a aruncat peste râu nişte pâine, hârtie şi un pix. Cei doi au scris ce li se întâmplase şi au azvârlit mesajul înapoi. Călăreţul a plecat să dea alarma şi să aducă ajutoare.

În scurtă vreme, Canessa şi Parrado au fost, în sfârşit, salvaţi, oferindu-li-se adăpostul, hrana şi apa de care aveau atâta nevoie, în aceeaşi zi de 22 decembrie, două elicoptere au pornit spre locul accidentului. În ciuda condiţiilor meteorologice îngrozitoare, au reuşit până la urmă să-i ia de pe munte şi pe ceilalţi supravieţuitori. Erau într-o stare deplorabilă, suferind cumplit de frig şi de malnutriţie.

Dar 16 dintre cei care scăpaseră din accident au supravieţuit 72 de zile fără hrană şi alte lucruri necesare într-unul dintre cele mai necruţătoare locuri de pe Pământ

Capitolul 8

Sunt celebru

„Una dintre secretarele căpitanului Loewenstein a intrat în cabină şi mi-a întins o hârtie, pe care am citit următoarele: dl Loewenstein a căzut din avion".

Pilotul Donald Drew, într-un interviu acordat cotidianului *Times* în iulie 1928

Prima răpire a unei celebrităţi

Pe 1 martie 1932, în jurul orei 22, bona Betty Gow s-a dus să se mai uite o dată la Charles Lindbergh, în vârstă

de un an şi opt luni, fiul celebrului aviator cu acelaşi nume. Spre surprinderea ei, micuţul Charles nu mai era în pătuţ. Dispăruse.

Femeia s-a dus imediat la mama acestuia, Anne, să vadă dacă nu cumva îl luase ea. Dar bebeluşul nu era acolo, aşa încât Betty s-a dus la domnul Lindbergh, care era în biroul lui. Micuţul nu era nici acolo, iar tatăl s-a alarmat auzind că Charles jr. a dispărut din pătuţ. Lindbergh s-a repezit în camera copilului. Betty nu se înşelase – fiul său dispăruse.

Cercetând încăperea, ochii i-au căzut pe un plic alb, ce fusese lăsat aproape de pervaz. Textul, scris cu greşeli, suna astfel:

Stimate domnule! Să fi gata cu 50.000 $ 25.000 $ în hârtii de 20 $ 15.000 $ în hârtii de 10 $ şi 10.000 $ în hârtii de 5 $ După 2 – 4 zile vă vom informa unde să livraţi bani.

Autorii biletului îl avertizau de asemenea să nu înştiinţeze pe nimeni despre răpire. Lindbergh a ignorat avertismentul şi a sunat imediat la poliţie, care a sosit în 20 de minute.

După o cercetare amănunţită, s-au găsit, sub fereastra camerei copilului, urme de încălţăminte. Pentru a se ajunge la fereastră, se utilizaseră două scări, prinse una de alta, care au fost şi ele găsite în apropierea casei. Una era ruptă în două, stricându-se, probabil, în timpul coborârii. Nici în cameră, nici în preajma ei nu s-au găsit pete de sânge ori amprente.

Soţii Lindbergh erau, fireşte, foarte tulburaţi şi voiau să-şi recupereze copilul. Charles Lindbergh le-a acordat poliţiştilor tot ajutorul, dar a luat legătura şi cu câteva personaje ale lumii interlope, în speranţa că vor putea să dea de urma băieţelului. Doi dintre aceşti oameni, Salvatore Spitale şi Irving Bitz, şi-au oferit imediat ajutorul. Au contactat însă şi ziarul *New York Daily News,* sperând să vândă informaţiile despre răpirea lui Charles jr.

La 6 martie, adică după cinci zile de la răpire, Charles-tatăl a primit un alt bilet. Suma cerută pentru

răscumpărare era acum de 70.000 $. Au urmat alte două cereri, moment în care dr. John F. Condon, fost director de şcoală şi persoană de încredere, şi-a oferit şi el sprijinul. Planul lui era să ia legătura direct cu răpitorul prin publicarea unor anunţuri în ziarele locale. Dacă răpitorul răspundea, Condon putea să intermedieze negocierile cu el.

Şansele erau mici, dar, spre surprinderea tuturor, planul a funcţionat. Răpitorul a răspuns, iar, din acel moment, toate biletele lui au fost expediate direct lui Condon. Într-unul dintre ele, acestuia i se cerea să se întâlnească cu un oarecare John în cimitirul Woodiawn din New York. Dr. Condon a urmat întocmai instrucţiunile, s-a întâlnit cu „John" şi a discutat cu acesta despre plata răscumpărării. La rândul lui, necunoscutul i-a dat salopeta în care dormea copilul drept dovadă că Charles jr. era la el. Văzând salopeta, Anne şi Charles Lindbergh şi-au dat seama imediat că era a fiului lor.

După ce au mai schimbat câteva mesaje, dr. Condon şi „John" s-au întâlnit iarăşi. Primul a venit cu peste 50.000 $ şi a fost informat că băieţelul se găsea pe un vapor numit *Nellie,* aflat în apropiere de Martha's Vineyard, în Massachusetts. Căutările amănunţite nu au dat însă niciun rezultat – nu s-a găsit nicăieri o ambarcaţiune cu acest nume.

Pe 12 mai, după aproape zece săptămâni de la răpire, la aproximativ opt kilometri de casa familiei Lindbergh, s-a găsit cadavrul unui copil mic, în stare de descompunere, pe jumătate îngropat. Avea capul zdrobit, o gaură în craniu şi îi lipseau mâinile şi piciorul stâng. Cadavrul a fost identificat ca fiind al lui Charles Lindbergh jr., iar, la insistenţele părinţilor, a fost incinerat chiar a doua zi. Concluziile medicului legist erau că bebeluşul murise în urmă cu aproximativ două luni şi că moartea survenise după o lovitură la cap.

Poliţia statului New Jersey, deşi oferise o recompensă de 25.000 $, nu reuşise să-l găsească pe criminal. Oamenii legii ştiau că mijlocul cel mai sigur de a-l prinde pe răpitor

era să-i întindă o capcană când acesta încerca să cheltuiască banii oferiţi ca răscumpărare. Suma fusese plătită în aşa-numite certificate de aur, ale căror numere de înregistrare fuseseră notate de poliţie.

Un certificat dubios a fost remarcat de casierul unei bănci din Bronx. Pe marginea lui, cu creionul, era scris numărul unei maşini înmatriculate în New York – 4U-13 – 14-N.Y. Poliţia a mers pe urmele certificatului, ajungând la o benzinărie din Upper Manhattan. Walter Lyle, şeful benzinăriei, şi-a amintit că îşi notase numărul, fiindcă muşteriul îi păruse „dubios”.

Aşa au ajuns poliţiştii la un Dodge albastru, al cărui proprietar, Bruno Hauptmann, era un bărbat de 35 de ani, originar din Saxonia (Germania). Omul a fost arestat. Percheziţionându-i locuinţa, poliţiştii au găsit aproape 2000 de dolari în certificate de aur şi multe alte dovezi: un caiet cu schiţa unei scări asemănătoare celei găsite lângă casa familiei Lindbergh, la mansardă, lemn identic cu cel din care era făcută scara, precum şi numărul de telefon al dr. Condon.

Procesul lui Hauptmann a început în ianuarie 1935, acesta fiind acuzat de şantaj şi crimă. Dovezile găsite în locuinţa lui, împreună cu mostrele de scris de pe biletele de răscumpărare i-au adus condamnarea. Deşi apărarea a făcut apel, verdictul a rămas neschimbat, Hauptmann fiind executat prin electrocutare în ziua de 3 aprilie a anului 1936, la ora 20.47.

Au existat de atunci numeroase tentative de a se dovedi că omul fusese păcălit, că era victima unei înscenări sau că era complet nevinovat, însă o carte dedicată acestui caz, scrisă de un specialist, fostul agent FBI Jim Fisher, se încheie cu următoarea concluzie: „Hauptmann este la fel de vinovat azi ca în 1932, când l-a răpit şi l-a ucis pe fiul domnului şi doamnei Charles Lindbergh”.

Sir Osman de Hyderabad

Despre averea lui personală se spunea că ar fi de două ori mai mare decât venitul anual al Indiei. Avea

destule perle cât să paveze cu ele Picadilly Road de la un capăt la celălalt şi numai bijuteriile sale valorau 400 de milioane.

Sir Osman Ali Khan, autocratul principatului Hyderabad, era odinioară cel mai bogat om din lume şi candidat la titlul de cel mai bogat om din istorie. În 1940, averea lui era estimată la două miliarde de lire sterline. Era posesorul unor palate somptuoase, pline cu obiecte rare, minunate, covoare orientale, manuscrise de o valoare inestimabilă, pietre preţioase. Îşi împărţea averea cu şapte soţii, 42 de concubine şi o puzderie de copii şi servitori.

Toate datele despre Sir Osman te lasă cu gura căscată. Conducea un stat doar cu puţin mai mic decât Marea Britanie şi avea drept de viaţă şi de moarte asupra unei populaţii de 16 milioane de locuitori. Era posesorul a zeci de maşini Rolls-Royce şi al diamantului Jacob, evaluat astăzi la 100 de milioane. Era de asemenea un aliat fanatic al administraţiei britanice din India, el donând toate avioanele de vânătoare care, în perioada Primului Război Mondial, au alcătuit Escadrila 110 a Corpului Regal de Aviaţie. Britanicii l-au recompensat acordându-i titluri precum „Preaînălţimea Sa” şi „Aliat Credincios al Guvernului Britanic”.

Sir Osman urcase pe tronul Hyderabadului după moartea tatălui său, în 1911. Deja fabulos de bogat, noul conducător a sporit avuţia familiei dezvoltând industria minieră locală. Minele din Hyderabad erau o bogată sursă de diamante şi alte pietre preţioase. De aici provine şi faimosul Koh-i-Noor[22].

În 1941, Sir Osman avea propria bancă – Banca de Stat din Hyderabad. Teritoriul aflat în stăpânirea sa era unicul de pe subcontinent care avea monedă proprie, diferită de cea din restul Indiei. Sir Osman, un ins adesea mărinimos, dar totdeauna imprevizibil, a cheltuit o mare parte a averii familiei pe învăţământ, construcţia de căi

22 Unul dintre cele mai mari diamante din lume. După tăiere, cântărea 21,1 g. Achiziţionat de regina Victoria, face parte astăzi dintre bijuteriile casei regale britanice (n. tr.).

ferate şi electrificare. Îi rămânea însă de ajuns şi pentru pasiunile sale: cursele de cai, maşinile rare şi uniformele regale. Sume uriaşe s-au cheltuit şi pentru un extravagant program de înfrumuseţare, care a cuprins construirea unor edificii publice şi spitale, a sediului curţii supreme de justiţie şi a Universităţii Osmania.

Marea şi adevărata pasiune a lui Sir Osman au rămas însă palatele împrăştiate prin toată ţara. Cele mai mari aveau mii de servitori, îngrijitori şi gărzi de corp, toţi aflaţi într-o acerbă concurenţă cu viclenii eunuci şi invidioasele concubine pentru o poziţie cât mai înaltă.

Se zicea că palatul său preferat era Falaknuma, clădit pe culmea unui deal, de unde se vedea tot oraşul Hyderabad. Cunoscut sub numele de „Oglinda Cerului”, palatul era construit în stil clasic, din marmură italiană de import.

Un alt palat era Chowmahalla, un edificiu de asemenea cu foarte multe coridoare, a cărui construcţie începuse în 1750 şi se încheiase abia după 120 de ani. Palatul Chowmahalla a devenit celebru pentru sala Durbah, un salon de marmură uriaş, cu coloane, luminat de candelabre din cristal belgian. La aceasta se adăugau saloane uriaşe, curţi şi un elegant turn cu ceas.

Sir Osman părea să aibă de toate: bogăţii, palate şi o ţară liniştită, care izbutise să scape de integrarea în noul stat indian. Curând însă, lucrurile aveau să ia o întorsătură neplăcută. În 1948, după mai multe luni de negocieri zadarnice cu India, Hyderabadul a fost invadat. La capătul a cinci zile de luptă, Sir Osman a acceptat, fără tragere de inimă, unirea cu India, regimul autocratic fiind înlocuit cu democraţia parlamentară. Un sfert de secol mai târziu, n-a mai rămas cu niciun titlu şi a fost silit să plătească impozite uriaşe.

Moartea lui, survenită în februarie 1967, a declanşat, precum se anticipase, o amplă bătălie pentru moştenire, sute de persoane pretinzând că au dreptul la terenurile şi proprietăţile lui.

Mukarram Jah, nepotul lui Sir Osman şi succesorul

lui oficial, a intrat repede în mari dificultăţi financiare. El moştenise nu doar datoriile uriaşe ale bunicului, ci şi o armată de servitori, îngrijitori şi paraziţi. Printre aceştia se numărau aproape 15.000 de slugi şi oameni care lucrau la palate, cele 42 de concubine şi numeroasele lor progenituri. Chowmahalla, cel mai vechi şi mai prestigios dintre palatele familiei, avea încă 6.000 de angajaţi, dintre care 38 erau puşi doar să şteargă de praf candelabrele.

Altfel a început o complicată şi aprigă bătălie legală pentru averea lui Sir Osman, din care, la moartea lui, nu mai rămăsese decât 1 miliard. În cele din urmă, sătul de certuri, Mukarram Jah a părăsit definitiv India. A divorţat de prima soţie, prinţesa Esra, de origine turcă, şi a emigrat în Australia, unde s-a apucat de crescut oi.

Iar povestea s-a încheiat acolo, cel puţin pentru mai mult de două decenii. În 2001 însă, prinţesa Esra s-a întors în India, cu intenţia de a pune ordine în complicatul testament lăsat de bunicul fostului ei soţ. Cu ajutorul unui avocat talentat, s-au rezolvat, într-un târziu, toate pretenţiile la moştenire.

Frumosul Palat Chowmahalla s-a redeschis ca muzeu, iar Falaknuma s-a transformat în hotel de lux. Numeroşii urmaşi ai lui Sir Osman sunt azi liberi să se întoarcă acasă şi să mediteze la gloria de mult apusă a nobilei lor familii. Doar că, acum, trebuie să plătească şi ei la fel ca toată lumea.

Strania moarte a lui Alfred Loewenstein

Pe 4 iulie 1928, în primele ore ale serii, foarte bogatul om de afaceri Alfred Loewenstein[23] s-a urcat la bordul avionului personal, aflat pe Aeroportul Croydon. Un zbor de rutină avea să îl poarte de-a lungul coastelor engleze şi franceze şi să-l lase la Bruxelles, unde locuia împreună cu soţia lui, Madeleine. Loewenstein a fost recunoscut instantaneu de angajaţii aeroportului. De altfel,

23 Alfred Leonard Loewenstein s-a născut în 1877, la Bruxelles, în familia unui bancher evreu de origine germană. în timpul Primului Război Mondial, a oferit guvernului belgian în exil 50 de milioane $, fără dobândă, în scopul stabilizării francului belgian, cerând în schimb dreptul de a emite el moneda naţională. Oferta i-a fost refuzată (n. tr.).

era recunoscut oriunde mergea. Fabuloasa lui avere îi adusese faima de cel mai bogat om din lume.

Deja bogat la izbucnirea Primului Război Mondial, Loewenstein şi-a sporit averea după încheierea păcii. Diversele lui companii furnizau energie electrică ţărilor în curs de dezvoltare, iar, nu peste multă vreme, Loewenstein a început să fie căutat de preşedinţi şi prim-miniştri din întreaga lume.

Avea însă şi mulţi duşmani. În 1926, a înfiinţat International Holdings and Investments, care a strâns un capital enorm de la diverşi investitori bogaţi. În 1928, aceşti investitori voiau să primească un beneficiu în schimbul sumelor investite. Şi cât mai degrabă.

Loewenstein era încântat că va ajunge acasă în acea frumoasă zi de iulie a anului 1928. Condiţiile erau perfecte, cerul serii fiind aproape complet lipsit de nori. Pilotul, Donald Drew, l-a asigurat că vor avea o călătorie fără probleme.

În afară de Alfred Loewenstein, la bordul avionului se mai aflau şase persoane. Pilotul a stat la intrare până ce s-au urcat toţi pasagerii şi membrii echipajului. Între pasageri se aflau Fred Baxter, credinciosul valet al omului de afaceri, şi Arthur Hodgson, secretarul lui, precum şi două femei, Eileen Clarke şi Paula Bidalon, stenografele lui. În carlingă erau Donald Drew şi mecanicul Robert Little. Carlinga era un compartiment separat, legat de restul avionului doar printr-o deschidere. După decolare, Drew şi Lit de nu mai aveau acces direct în cabină.

Puţin după ora 18, micul monoplan Fokker FVII a început să ruleze pe pista de iarbă, iar după câteva minute, decola şi se ridica la altitudinea de croazieră, 1 220 m. Curând, pasagerii au zărit sub ei linia coastei britanice, iar peste circa un minut, zburau deasupra Canalului Mânecii.

În partea din spate a cabinei pasagerilor, o uşă fără geam dădea într-o mică toaletă. Spaţiul respectiv era prevăzut şi cu o uşă spre exterior, pe care scria IEŞIRE şi care avea o încuietoare cu arc, ce putea fi acţionată doar din interior. Ca să se deschidă în plin zbor, era nevoie de

doi bărbaţi voinici, datorită presiunii exercitate de suflul elicei.

În prima jumătate a călătoriei, Loewenstein a scris ceva, apoi, în timp ce avionul survola Canalul Mânecii, s-a dus la toaletă. Potrivit declaraţiilor făcute de Baxter ulterior, după zece minute, omul de afaceri nu se întorsese încă la locul lui. Neliniştit, valetul a bătut la uşa toaletei. Nu i-a răspuns nimeni. Crezând că stăpânului i se făcuse rău, omul a forţat uşa. Toaleta era însă goală. Alfred Loewenstein dispăruse fără urmă.

În mod firesc, avionul ar fi trebuit să se îndrepte către aerodromul de la Saint-Inglevert, aflat între Calais şi Dunkerque, unde, odată ajuns, pilotul ar fi putut să alerteze paza de coastă cu privire la dispariţia lui Loewenstein. Donald Drew a aterizat în schimb pe o plajă de lângă Dunkerque, pe care o credea pustie.

În realitate, plaja era folosită ca teren de antrenament de către o unitate militară din zonă. Soldaţii, văzând că aterizează un avion, au alergat în întâmpinarea lui. Le-a luat şase minute să ajungă la aparat, timp în care echipajul şi pasagerii coborâseră deja pe plajă.

La început, au fost interogaţi de locotenentul Marquailles, care însă nu a reuşit să înţeleagă ce se petrecuse. Pilotul, mai ales, se purta extrem de ciudat. Timp de o jumătate de oră, a evitat întruna să răspundă la întrebări, dar, până la urmă, a recunoscut că îl pierduseră pe Alfred Loewenstein undeva, deasupra Canalului Mânecii.

Drew a fost interogat apoi de un detectiv profesionist, inspectorul Bonnot. Acesta a mărturisit că l-au nedumerit mult cele aflate de la pilot. „Un caz foarte neobişnuit şi misterios”, a spus el. „Nu ne-am decis încă asupra unei ipoteze anume, dar orice este posibil”. Inspectorul nu a făcut nicio arestare. Ba mai mult, a permis avionului să-şi continue zborul către Saint-Inglevert şi, apoi, să se întoarcă la Croydon.

Ancheta care a urmat a fost, încă de la început, o treabă de mântuială. Pe 19 iulie, la peste două săptămâni

de la dispariţie, cadavrul lui Loewenstein a fost găsit în cele din urmă undeva lângă Boulogne şi dus la Calais cu o ambarcaţiune pescărească. Aici, cu ajutorul ceasului de mână, i-a fost confirmată identitatea. Autopsia a revelat o fractură craniană parţială şi mai multe oase rupte, concluzia legiştilor fiind că Loewenstein trăia când s-a prăbuşit în apă.

Misterul căderii lui a rămas neelucidat, cu toate că există numeroase ipoteze. Unii au afirmat că distratul om de afaceri a deschis accidental uşa care nu trebuia şi s-a prăbuşit în gol. Această ipoteză este şi cel mai puţin plauzibilă, dat fiind că uşa era practic cu neputinţă de deschis în timpul zborului. Alţii au fost de părere că s-a sinucis, poate din cauză că afacerile lui necinstite erau pe punctul de a fi date în vileag.

O explicaţie mult mai verosimilă, dar şi mai sinistră este aceea că Loewenstein a fost aruncat din avion de către valetul şi secretarul lui, posibil, la cererea doamnei Loewenstein.

Madeleine avea o relaţie foarte rece cu soţul ei şi îşi dorea cu disperare să pună mâna pe averea acestuia.

Un lucru e limpede: toţi cei şase pasageri au fost, aproape sigur, implicaţi în crimă. Ba, mai mult, probabil că au plănuit-o din timp cu multă atenţie. Potrivit uneia dintre ipotezele cu privire la aterizarea avionului pe plajă, complicii au înlocuit uşa din spate, care se prăbuşise în apele mării, cu una ascunsă la bordul avionului. Această ipoteză se potriveşte perfect cu mărturia unui pescar francez care îşi amintea că văzuse ceva ca o paraşută căzând din cer exact în momentul dispariţiei lui Loewenstein. „Paraşuta” putea foarte bine să fi fost uşa din spate.

Dacă omul de afaceri şi uşa avionului au fost aruncaţi în apele Canalului Mânecii, avem de-a face cu o crimă perfectă, pentru care nu a fost nimeni judecat şi nici măcar acuzat în mod direct. Cât despre Loewenstein, lipsa lui totală de popularitate a făcut să fie înmormântat într-un loc de veci nemarcat. La înmormântare nu a venit nici

măcar „îndurerata” văduvă, Madeleine având, fără îndoială, alte priorităţi, mult mai însemnate, cum ar fi administrarea şi investirea banilor pe care tocmai îi moştenise.

Capitolul 9

Când Lenin şi-a pierdut creierul

„Expusă în Piccadilly, la nr. 225, aproape de Top of the Hay-Market, de la ora 12 la ora 16, intrarea 2 şilingi de persoană, VENUS A HOTENTOŢILOR, abia sosită din inima Africii, cel mai mare fenomen expus vreodată în ţara noastră, al cărui popas în metropolă va fi foarte scurt”.

Anunţ publicitar pentru Sarah Baartman, „Venus Hotentotă”, circa 1810

Când Lenin şi-a pierdut creierul

Mucegaiul de pe chip îi este şters în mod regulat, iar trupul îi este scăldat din când în când în glicerină ca să nu putrezească, în ciuda celor peste nouă decenii de când este expus, trupul conservat al lui Lenin se află într-o stare excelentă. Acesta pare doar a fi cufundat într-un somn adânc.

Lenin ascunde însă o taină imperceptibilă ochiului omenesc. Înainte să fie îmbălsămat, oamenii de ştiinţă sovietici i-au deschis cutia craniană şi i-au îndepărtat cu mare grijă creierul ca să-l poată studia la microscop şi să afle natura exactă a geniului său.

Această curiozitate ştiinţifică a îngrozit-o pe văduva lui Lenin, Nadejda Krupskaia. La moartea soţului său, în 21 ianuarie 1924.

Krupskaia a cerut insistent ca acesta să fie îngropat alături de iubita lui mamă. „Nu ridicaţi clădiri sau monumente în numele lui”, a spus ea. Colegii lui Lenin din Biroul Politic s-au opus însă categoric. Mai mult, ei voiau ca trupul lui să devină un monument veşnic închinat revoluţiei. Feliks Dzerjinski, preşedintele Comitetului pentru funeraliile lui Lenin, afirma: „Dacă ştiinţa ne dă

posibilitatea, trupul lui Lenin trebuie conservat”.

Acest lucru ridica o problemă reală. Pe atunci se cunoşteau numeroase tehnici de îmbălsămare în maniera vechilor egipteni, însă niciuna care să garanteze conservarea trăsăturilor chipului. Când distinsul patolog sovietic Aleksei Abrikosov a fost întrebat dacă era cu puţină aşa ceva, el a răspuns că, „astăzi, ştiinţa nu dispune de astfel de mijloace”. Alţii l-au contrazis. Vladimir Vorobiev, profesor de anatomie la Universitatea din Harkov, susţinea că „multe elemente anatomice pot fi conservate decenii la rând, ceea ce înseamnă că am putea încerca să facem aceasta unui corp întreg”.

Organul care avea prioritate absolută era creierul lui Lenin. Acesta a fost scos intact din cutia craniană şi pus în formaldehidă. Vreme de doi ani, nimeni nu a îndrăznit să se atingă de el. În 1926 însă, neurologul german Oskar Vogt[24] a fost invitat să descopere secretul aşa-zisului geniu al lui Lenin. Profesorul Vogt a înfiinţat la Moscova Institutul Creierului, având drept principal obiect de studiu creierul lui Lenin.

Trupul a fost încredinţat profesorului Vorobiev, căruia i-a revenit greaua misiune de a-l feri de descompunere. Profesorul a fost ajutat în munca sa de un alt expert, Boris Zbarski. Amândoi ştiau foarte bine că un eşec le-ar fi adus moartea.

Sângele lui Lenin, lichidele organice şi organele sale interne au fost înlăturate la scurtă vreme după ce i s-a scos creierul, în cadrul procesului iniţial de îmbălsămare. (Nici astăzi nu se ştie ce s-a întâmplat cu inima lui, care pare să se fi rătăcit.) Odată înlăturate organele interne, cadavrul a fost scufundat şi ţinut mai multe săptămâni într-o soluţie specială, care conţinea glicerină şi acetat. Petele negre, ca de mucegai, care începuseră să apară pe trup au fost ulterior înlăturate cu acid acetic şi peroxid de hidrogen.

Era absolut necesar ca orbitele să rămână intacte,

---

24 Oskar Vogt (1870-1959) este cunoscut, alături de soţia lui, Cecile Vogt-Mugnier, pentru studiile cu privire la celulele creierului. A fost interesat mai cu seamă de localizarea în creier a originii geniului (n. tr.).

astfel că s-au introdus în ele globi oculari artificiali. Era de asemenea important ca faţa să arate cât mai natural cu putinţă. Iată de ce nu s-a atins nimeni de sprâncenele, mustaţa şi barbişonul lui Lenin. Şi organele genitale s-au păstrat *in situ* (deşi, evident, nu la vedere).

Cât timp trupul a fost supus acestui îndelungat proces de îmbălsămare, creierul a fost şi el studiat în amănunţime. Profesorul Vogt susţinuse întotdeauna că există o legătură directă între structura creierului şi inteligenţă. Dacă această presupunere era corectă, nimic nu-l împiedica să identifice originile aşa-zisului geniu al lui Lenin.

Profesorul a tăiat mai întâi creierul în patru, fiecare dintre aceste bucăţi fiind la rândul ei secţionată în 7.500 de feliuţe foarte subţiri, operaţiune pentru care a fost nevoie de un aparat special, asemănător celui de feliat şunca. O parte dintre aceste feliuţe au fost colorate în mov şi negru pentru a fi studiate la microscop. Celelalte au rămas neatinse, studierea lor fiind lăsată în seama generaţiilor viitoare.

Vogt şi echipa lui de cercetători sovietici au petrecut ani la rând studiind feliuţele de creier şi încercând să interpreteze descoperirile făcute. Rezultatele acestor analize ştiinţifice au fost în cele din urmă adunate în 14 volume legate în piele verde, pe care era imprimat în relief un singur cuvânt: LENIN. Însă nici rezultatele profesorului german, nici cele ale succesorilor lui nu au fost date publicităţii niciodată. Abia în 1993 a primit dr. Oleg Adrianov, unul dintre cei mai buni tehnicieni ai Institutului Creierului, îngăduinţa să publice o lucrare despre creierul lui Lenin.

Existau motive întemeiate pentru ca descoperirile din anii 1920 să nu fie date publicităţii mai devreme. Creierul lui Lenin ascundea, într-adevăr, o taină, un secret terifiant, pe care conducătorii Uniunii Sovietice hotărâseră să nu-l divulge. Iar secretul era următorul: creierul lui Lenin nu se deosebea cu nimic de al altor oameni. „Creierul e ca un pepene”, spunea dr. Adrianov, „95% din el este lichid”. Cu

toate că al lui Lenin avea neuroni piramidali neobişnuit de mari, această trăsătură nu influenţa cu nimic mecanismul intern de funcţionare. „Sincer vorbind, nu cred că [Lenin] a fost un geniu”, adăuga dr. Adrianov.

Ce s-a întâmplat cu restul corpului? Timp de mai mulţi ani, rămăşiţele pământeşti ale lui Lenin s-au aflat în grija lui Iuri Denisov-Nikolski. Întrebat în privinţa macabrei lui însărcinări, el a mărturisit că îi tremurau mâinile ori de câte ori atingea cadavrul îmbălsămat. „Nu toţi experţii ajung să restaureze obiecte de însemnătate istorică, precum tablourile lui Rafael sau Rembrandt. Noi, cei care ne ocupăm de asta, tremurăm. Simt că port pe umeri o mare responsabilitate”.

Boris Elţîn a fost prima personalitate politică importantă care a spus că Lenin ar trebui să fie înmormântat. După prăbuşirea Uniunii Sovietice, nu se mai cădea ca trupul acestuia să rămână expus. Cu toate acestea, nici el, nici Vladimir Putin, nici vreun alt politican de frunte nu au vrut cu adevărat să ascundă de lume una dintre cele mai macabre atracţii turistice. Aşa că Lenin rămâne la locul lui, alb ca marmura, cu zbârcituri şi, din când în când, cu puţin mucegai.

Creierul lui însă e păstrat în altă parte, la circa 1, 5 km de restul trupului, tăiat în 30.000 de felii subţiri, aşezate pe lamele de sticlă. Până astăzi, nimeni nu a propus ca trupul şi creierul să fie reunite.

În cuşca maimuţelor

Grădina Zoologică din Bronx atrăgea un număr mare de vizitatori ori de câte ori se expuneau în premieră animale recent achiziţionate. În trecut, marile atracţii fuseseră elefanţii şi leii. Tigrii se bucuraseră şi ei de mulţi admiratori. În septembrie 1906 însă, proaspăta achiziţie a grădinii zoologice newyorkeze era o fiinţă infinit mai fascinantă – Ota Benga, un pigmeu din Congo, închis în cuşca maimuţelor.

Ota Benga fusese adus la New York de un om de afaceri şi misionar american pe nume Samuel Phillips Verner. Acesta fusese în Congo Belgian în 1904 ca să

achiziţioneze câţiva pigmei pe care să-i prezinte la Expoziţia Universală de la St. Louis.

Verner l-a întâlnit prima oară pe Ota Benga în timp ce se afla într-o expediţie în adâncurile pădurii ecuatoriale. Americanul l-a obţinut în schimbul unei livre de sare şi al unui sul de pânză. Ota Benga nu voia să părăsească Africa singur, astfel că şi-a convins câţiva prieteni să vină cu el într-o expediţie în America de Nord. Această călătorie avea să le schimbe viaţa.

Ota Benga s-a dovedit a fi o atracţie instantanee (dar şi controversată) a expoziţiei universale, fiind expus, împreună cu alţi pigmei, în pavilionul de antropologie. Atracţia pe care o exercita se datora în parte dinţilor lui ciudaţi. În copilărie, conform unui ritual congolez, dinţii lui Ota Benga fuseseră ascuţiţi la vârf prin pilire. Ziarele îl numeau „singurul canibal african veritabil din America”.

După închiderea expoziţiei, Ota Benga s-a întors pentru scurtă vreme în Congo, dar a revenit în America în 1906, împreună cu Verner. De această dată, a avut parte de un tratament mult mai umilitor. După o scurtă şedere la Muzeul American de Istorie Naturală, a fost mutat la Grădina Zoologică din Bronx. Directorul acesteia, William Hornaday, şi-a dat imediat seama că expunerea unui „sălbatic” ar atrage mulţi vizitatori. Conştient de controversele care aveau să apară, şi-a asigurat sprijinul lui Madison Grant, distinsul secretar al Societăţii de Zoologie din New York.

Lui Grant, ideea respectivă i s-a părut strălucită. Ota Benga urma să stea în cuşca maimuţelor, alături de un papagal şi de un urangutan pe nume Dahong. Pe plăcuţa din faţa cuştii scria: „Pigmeu, Ota Benga. Vârstă: 23 de ani. Înălţime: 1, 5 m. Greutate: 47 kg. Adus de pe râul Kansai, Statul Liber Congo, Africa Central-Sudică, de către dr. Samuel P. Verner. Poate fi văzut în fiecare după-amiază în luna septembrie”.

Într-un articol scris pentru buletinul Societăţii de Zoologie, Hornaday descria plin de entuziasm noua achiziţie a grădinii zoologice: „Un pigmeu *veritabil,*

aparţinând unei subspecii numite în mod eronat «pitici». Ota Benga este un omuleţ bine dezvoltat, cu un cap frumos, ochi strălucitori şi o înfăţişare plăcută. Nu este păros şi nici acoperit cu «puful» despre care vorbesc unii exploratori”.

Prezenţa lui Ota Benga la grădina zoologică a stârnit controverse încă din prima zi. De fapt, acestea aveau să dea naştere unei aprinse dezbateri despre rasism, evoluţia speciilor şi evoluţionismul darwinian.

Cei de la *New York Times* au apărat iniţial decizia de a-l expune în cuşca maimuţelor: „Nu înţelegem cu niciun chip toată emoţia pe care o trezeşte altora această chestiune”, se scria în editorial. „Este absurd să te lamentezi în legătură cu o imaginară umilinţă pe care ar îndura-o Benga. Pigmeii se află pe o treaptă inferioară a umanităţii, iar ideea că locul lui Benga nu este într-o cuşcă, ci la şcoală ignoră probabilitatea sporită ca şcoala să nu-i servească la nimic”.

Zi de zi, dezbaterea se intensifica. Preoţii albi erau consternaţi de faptul că Ota Benga stătea într-o cuşcă destinată maimuţelor, însă nu pentru că acest fapt ar fi fost inuman, ci pentru că era un argument în favoarea teoriei evoluţioniste a lui Darwin, pe care mulţi dintre ei o respingeau. Preoţii de culoare erau şi mai îngroziţi de noua locuinţă a lui Ota Benga. Pastorul afroamerican James Gordon a vorbit în numele multora dintre ei când a spus că „rasa noastră este, credem noi, destul de înjosită şi fără ca unul dintre noi să fie expus alături de maimuţe. Considerăm că meritǎm să fim socotiţi fiinţe omeneşti, cu suflet”.

Curând, Ota Benga a fost eliberat din cuşca maimuţelor şi a putut să se plimbe liber prin grădina zoologică, îmbrăcat într-un costum de pânză albă. Acest lucru nu i-a făcut însă viaţa mai uşoară. Vizitatorii îl batjocoreau şi încercau să-l lovească şi să-l întărâte. Potrivit directorului Hornaday, Ota Benga „a făcut rost de un cuţit din camera de pregătire a hranei de la cuşca maimuţelor şi a umblat cu el prin parc, fluturându-l în

modul cel mai îngrijorător”.

New York Times a schimbat atunci placa, alăturându-se corului tot mai numeros de protestatari. Ziariştii se plângeau că şederea lui Ota Benga la grădina zoologică nu făcuse decât să-l înrăiască. La sfârşitul lui 1906, el a fost eliberat din captivitate şi găzduit de un azil de orfani din New York.

Ota Benga a visat mereu să se întoarcă în Africa, dar visul nu i s-a îndeplinit. Când a izbucnit Primul Război Mondial – şi traversarea Atlanticului a devenit prea primejdioasă – el şi-a pierdut orice nădejde că va mai ajunge vreodată în Congo. Întristat din cauza experienţelor prin care trecuse în „patria celor liberi”, a furat un pistol şi s-a împuşcat în inimă. A fost aşezat într-un mormânt nemarcat din New York.

Muzeul American de Istorie Naturală a păstrat un mulaj în mărime naturală al capului şi umerilor lui Ota Benga. Nici astăzi, acesta nu este marcat cu numele lui şi nici nu conţine vreun indiciu că a fost vorba despre o fiinţă omenească. Pe plăcuţă scrie doar atât: „Pigmeu”.

O ciudăţenie umană

Femeia – străină, derutată, departe de ţinuturile natale – a fost obligată să se aşeze pe vine dinaintea unei mulţimi batjocoritoare, care mai întâi s-a holbat la fundul ei enorm şi la vulva neobişnuit de mare, după care i-au aruncat tot felul de glume deocheate.

Sarah Baartman sosise în Anglia cu câteva săptămâni înainte, în toamna anului 1810, şi deja dobândise o nedorită faimă, fiind supranumită „Venus Hotentotă”. Acum, era expusă (publicului plătitor) ca exemplu de deviaţie sexuală şi inferioritate a rasei negre. Fusese adusă de la Cape Town de un medic britanic pe nume William Dunlop. Acesta era fascinat de posteriorul şi organele genitale ale femeii – ale căror dimensiuni nu erau deloc neobişnuite în rândul populaţiei khoe-san, din care se trăgea Baartman – şi şi-a dat seama că ea îi putea aduce o mulţime de bani. A constrâns-o, astfel, să vină cu el la Londra, promiţându-i că se va îmbogăţi.

Episodul se petrecea după mai puţin de trei ani de la abolirea comerţului cu sclavi. Odată ajunsă în capitala britanică, Sarah Baartman a fost dusă pe elegantul Piccadilly Road, unde, afară, la nr. 225, a fost etalată înaintea mulţimii care se aduna s-o privească. Potrivit unei relatări contemporane, a fost plimbată pe o estradă înaltă de 60 cm „de către stăpânul ei şi prezentată ca o fiară sălbatică, fiind obligată să meargă, să se ridice sau să şadă la porunca lui”.

Iniţial, promotorii acestui spectacol voiau să o prezinte complet goală, dar s-a considerat că ar fi fost prea indecent. Astfel, Baartman a fost „îmbrăcată într-o culoare cât mai apropiată de cea a pielii”. *Times* scria că „îmbrăcămintea este făcută în aşa fel încât să-i expună toate formele, spectatorii fiind chiar invitaţi să-i examineze particularităţile trupului”. Promotorii, ştiind bine pentru ce plăteau clienţii, i-au descris organele genitale ca semănând cu o guşă de curcan.

Expunerea unei femei ţinute în sclavie a stârnit controverse încă de la început. Printre cei revoltaţi s-a numărat şi un tânăr jamaican pe nume Robert Wedderburn, care nu era câtuşi de puţin străin de ororile sclaviei, mama lui fiind în trecut sclava unui plantator scoţian. Când ea a rămas însărcinată, acesta a vândut-o unui prieten aristocrat cu o condiţie: copilul să fie liber din prima zi.

Severitatea cu care fusese crescut născuse în Robert un puternic simţ ai dreptăţii. Îngrozit de modul în care Sarah Baartman era plimbată dinaintea mulţimilor, tânărul, după ce a atras de partea lui o asociaţie africană aboliţionistă, a cerut în scris eliberarea femeii.

În noiembrie 1810, procurorul general a încercat să afle dacă Sarah „era expusă cu consimţământul ei” sau nu. Două declaraţii date sub jurământ indicau faptul că femeia nu se învoise niciodată să fie adusă în Anglia în acest scop. Prima declaraţie dezvăluia că fusese adusă de persoane care o considerau proprietatea lor. A doua înfăţişa condiţiile umilitoare în care era expusă.

De asemenea, Sarah a fost interogată. Ea a susţinut că nu fusese obligată şi că i se făgăduise jumătate din profit. Mărturia avea însă neconcordanţe şi fusese obţinută aproape sigur prin constrângere.

Procurorul general a sprijinit demersul de suspendare a ciudatului spectacol, dar tribunalul a decis că Sarah a încheiat contractul de bunăvoie. Aşa că acesta a continuat.

După patru ani petrecuţi în Marea Britanie, Sarah a fost mutată la Paris şi vândută unui circ ambulant. Promotorii au făcut nişte bani în plus prezentând-o la evenimente mondene, unde avea mare succes la invitaţi. La un bal, a apărut îmbrăcată doar cu câteva pene. Georges Cuvier, medicul principal al lui Napoleon, s-a arătat fascinat de Sarah şi a început să-i studieze corpul în amănunţime.

În cele din urmă, Sarah Baartman s-a apucat de băut şi prostituţie, murind în 1815, posibil de sifilis. Cuvier a izbutit să obţină cadavrul, pe care l-a disecat imediat. Apoi, i-a conservat şi i-a expus creierul şi organele genitale, împreună cu scheletul. Rămăşiţele ei conservate au rămas la Musée de l'Homme până în 1974, când reacţia publicului a făcut ca ele să fie îndepărtate. Abia în 2002 însă, la intervenţia lui Nelson Mandela, acestea au fost repatriate în Africa de Sud şi îngropate cum se cuvine.

Sarah nu a fost nici prima, nici ultima persoană expusă ca o ciudăţenie. La 70 de ani de la moartea ei, un alt specimen uman era plimbat pe străzile Londrei. Numele său era Joseph Merrick, mai cunoscut sub porecla de Omul-Elefant. Scheletul lui, care face parte din colecţia de patologie a Royal London Hospital, nu a fost îngropat nici până acum.

Capitolul 10
Curat ghinion

„Era ca un munte, un zid de apă venind spre noi…

A trebuit să înot şi să mă târăsc ca să ajung înapoi la

comenzi şi să repun vasul pe direcţie”.

Goran Persson, secund pe vasul *Caledonian Star,* în momentul în care acesta a fost lovit de un val ucigaş de 27 m

Valul ucigaş în ziua de 26 decembrie a anului 1900, vasul scoţian SS *Hesperus* a ancorat în apropierea Insulelor Flannan, un mic arhipelag aflat în bătaia vânturilor, nu departe de Hebridele Exterioare. Nava transporta provizii indispensabile celor trei paznici ai farului, lăsaţi pe insulă cu trei săptămâni înainte.

Echipajul lui *Hesperus* se aştepta să aibă parte de primirea obişnuită: doi dintre cei trei paznici ieşeau, de regulă, cu barca sa întâmpine vasul care se apropia, în vreme ce al treilea ridica un steag în semn că totul era în regulă. De astă dată însă, nu s-a arătat nicio barcă, nu s-a ridicat niciun steag. Căpitanul Harvie a tras o dată sirena şi a aşteptat răspuns. Acesta însă n-a venit. Mai mult intrigat decât alarmat, Harvie le-a ordonat lui Joseph Moore şi secundului McCormack să ia barca şi să se ducă la ţărm.

Punând piciorul pe mal, cei doi membri ai echipajului lui *Hesperus* i-au strigat pe paznici, însă nici de data asta nu a răspuns nimeni. Nu s-a auzit decât ecoul glasurilor lor. Tot mai îngrijoraţi, au luat-o spre far. Nu se zărea niciun semn de viaţă, iar uşa farului era încuiată. Moore, care avea la el mai multe chei, se apucă să descuie. Adânc tulburat, împinse uşa, care se deschise cu un scârţâit, şi păşi înăuntru. Linişte. Ofiţerul îi strigă pe cei trei pe nume. James Ducat, Thomas Marshall şi Donald Macarthur dispăruseră în mod misterios.

Moore s-a uitat în jur şi a memorat tot ce a văzut. Ceasul de perete stătea. În cămin nu era foc, iar cele trei paturi erau goale. Pe masă, mâncarea era neatinsă. Bărbaţii parcă se evaporaseră.

Cei trei paznici fuseseră aduşi pe Insulele Flannan în 7 decembrie 1900. Veniseră însoţiţi de Robert Muirhead, administratorul-şef al farurilor, care voia să facă o inspecţie de rutină a clădirii şi să verifice dacă proviziile

erau îndestulătoare – lucru important, dat fiind faptul că Insulele Flannan sunt unul dintre cele mai izolate locuri de pe Pământ. Ele sunt situate la aproximativ 37 km vest de Arhipelagul Hebridelor Exterioare, un tărâm uitat de lume, unde paznicii de faruri se roteau o dată la câteva săptămâni. Şederile mai îndelungate îi făcuseră pe unii să înnebunească.

După ce se încredinţase că totul era în regulă, Robert Muirhead îi condusese la navă pe cei trei paznici care plecau, urase noroc echipei înlocuitoare şi îşi luase rămas-bun. Muirhead a fost ultimul care i-a văzut pe cei trei în viaţă.

În săptămâna care a urmat plecării lui, insula a fost ţinută sub atentă observaţie de pe Hebridele Exterioare, cu ajutorul unei lunete. De multă vreme, se stabilise ca, în caz de urgenţă, paznicii să înalţe un steag mare. O ambarcaţiune avea să le vină în ajutor. Sistemul funcţiona, însă nu fără dificultăţi. Insula era adesea învăluită în ceaţă, iar distanţa faţă de Hebride nu permitea o supraveghere riguroasă.

Timp de câteva zile după sosirea lui James Ducat şi a echipei lui, insula a fost cufundată într-o ceaţă deasă, iar farul nu s-a putut zări. Felinarul în sine era mai uşor de văzut, mai ales noaptea. De altfel, a şi fost zărit în ziua de 7 decembrie, semn că totul era bine. Apoi însă, a dispărut, vremea rea ascunzându-l în următoarele patru seri. A reapărut pe 12 decembrie, după care a dispărut iarăşi.

La trei zile după ce lumina farului a fost zărită pentru ultima oară, vasul SS *Archtor* a trecut la mică distanţă de insulă. Căpitanul acestuia, pe nume Holman, a încercat să vadă lumina farului, dar în zadar. Îngrijorat că s-ar fi putut întâmpla ceva rău, căpitanul lui *Archtor* a dat alarma.

Vremea potrivnică i-a împiedicat pe cei de pe SS *Hesperus* să ajungă la insulă înainte de 26 decembrie, când Moore şi McCormack au reuşit, în sfârşit, să vâslească până la ea. Descoperind că farul era gol, cei doi au cercetat stâncoasa insulă în căutarea paznicilor. Aceştia nu erau nicăieri.

Moore şi McCormack s-au întors la vas ca să-l informeze pe căpitan de misterioasa dispariţie a celor trei bărbaţi. La rândul său, Harvie a înştiinţat Consiliul Farurilor din Nord: „Pe Flannan s-a petrecut un accident înfiorător”, a scris el. Cei trei paznici, Ducat, Marshall şi muncitorul temporar [Macarthur], au dispărut de pe insulă. Probabil că nenorociţii au fost aruncaţi de pe stânci de vântul puternic ori s-au înecat încercând să ancoreze o macara sau ceva asemănător”.

S-a dispus imediat o anchetă, condusă de însuşi administratorul-şef Muirhead. După o cercetare amănunţită atât a farului, cât şi a insulei, Muirhead a reuşit să alcătuiască un posibil scenariu al dispariţiei paznicilor, poveste căreia puţini au fost gata să-i dea crezare.

Muirhead era convins că totul mersese bine până în după-amiaza zilei de 15 decembrie. James Ducat, paznicul-şef, scrisese rapoartele meteorologice până în data de 13 şi făcuse însemnări sumare în zilele de 14 şi 15. Acestea dezvăluiau faptul că, la data de 14 decembrie, avusese loc o furtună, urmată, a doua zi în zori, de o acalmie surprinzătoare. Însemnările se opreau aici. După acea perioadă de acalmie, se petrecuse ceva grav, care dusese la moartea paznicilor.

Inspecţia insulei s-a dovedit extrem de revelatoare. Muirhead a constatat că farul şi dependinţele suferiseră stricăciuni atât de mari, încât structura lor de rezistenţă slăbise. Pontonul era puternic avariat, iar balustradele de fier erau strâmbate în mod bizar, ca şi cum ar fi fost smulse de o mână gigantică. Unul dintre depozite, făcut să reziste la furtunile de iarnă, fusese luat de ape.

Examinând nivelurile superioare ale clădirii farului, Muirhead a găsit ceva atât de neobişnuit, că era aproape imposibil de explicat. Funiile, păstrate de regulă la parter, se încurcaseră într-o macara aflată la 21 m deasupra nivelului mării.

Muirhead nu a putut să formuleze decât două ipoteze cu privire la cele întâmplate, dar niciuna dintre ele nu

părea mai plauzibilă decât cealaltă: fie cei trei paznici fuseseră doborâţi de pe stânci de vântul puternic – scenariu care nu explica prezenţa funiilor încâlcite – fie fuseseră măturaţi de pe insulă de „un val extrem de mare”, cum l-a numit el, de fapt, un val ucigaş colosal, lucru pe care Muirhead s-a ferit să-l spună de teamă să nu fie ridiculizat.

În momentul dezastrului, puţini au acceptat o astfel de ipoteză. Despre valurile ucigaşe se credea că nu există decât în romane, în poezii şi în fecunda imaginaţie a marinarilor. Se considera că era imposibil ca „valul extrem de mare” al lui Muirhead să fi omorât trei oameni.

Astăzi, se ştie însă că valurile ucigaşe (a nu se confunda cu *tsunami*-urile sau valurile seismice) există cu adevărat şi că pot să pricinuiască pagube imense. În 2001, vasul comercial *Caledonian Star* a fost izbit de un zid de apă înalt de 27 m, ce a părut a răsări de niciunde. Forţa izbiturii a făcut ţăndări geamurile punţii şi a întrerupt alimentarea cu electricitate. Valuri asemănătoare au fost descrise şi de echipajele altor nave. Vânturile puternice şi curenţii rapizi dau împreună naştere unei unde subacvatice, care, în condiţii atmosferice propice, poate să iasă la suprafaţă, manifestându-se ca un fenomen natural extrem de violent.

Nu se va şti niciodată cu certitudine ce s-a întâmplat cu cei trei bărbaţi din Insulele Flannan, însă probabil că au fost loviţi de un val gigantic – înalt de cel puţin 21 m – care i-a tras apoi sub apă şi i-a dus în mormântul din adâncuri.

Balonul-bombă japonez

Pastorul Archie Mitchell îi făgăduise soţiei, pe care o chema Elsie, o excursie. Se săturaseră amândoi să tot citească în ziare despre războiul din Orientul îndepărtat. Aşa încât sâmbătă, 5 mai 1945, Archie i-a propus lui Elsie să petreacă o zi în munţii din sudul statului Oregon. Elsie a fost încântată de perspectiva unui picnic la munte şi chiar mai fericită când Archie s-a oferit să ia cu ei şi cinci copii din parohia lui. Elsie era însărcinată şi îi surâdea ideea de a-i duce pe copii într-o excursie deosebită.

Au pornit la drum spre sfârşitul dimineţii şi, nu peste multă vreme, maşina lor străbătea o zonă montană spectaculoasă.

Copiii nu aveau astâmpăr în maşina neîncăpătoare şi voiau să urce dealurile pe jos. Archie a propus ca Elsie să-i ducă pe jos până la Leonard Creek, un loc renumit pentru frumuseţea lui, iar el să ocolească cu maşina. Astfel, putea să înceapă să pregătească masa. Foarte încântaţi, copiii i-au făcut cu mâna şi s-au cufundat în pădure.

Archie a ajuns la Leonard Creek cu maşina şi s-a apucat să pregătească picnicul. În timp ce despacheta sandviciurile, pastorul a auzit strigătele a doi copii. Apropiindu-se de el în goană şi abia răsuflând de agitaţie, aceştia i-au spus că, nu departe, găsiseră un balon ciudat, căzut la pământ. Archie i-a prevenit să nu-l atingă, fiindcă putea fi periculos, şi le-a promis că va veni să-l vadă de îndată ce termina de pregătit picnicul.

Chiar când se îndrepta către locul cu pricina, pământul de sub el s-a cutremurat de o explozie colosală. Mai multe unde de şoc au străbătut pădurea, ridicând praful, iar deasupra arborilor s-a văzut înălţându-se un fir de fum negru.

Archie a alergat la locul exploziei, unde a găsit copacii sfâşiaţi şi carbonizaţi. Mai grav însă, Elsie şi cei cinci copii – Dick Patzke, de 14 ani, Jay Gifford, Edward Engen şi Joan Patzke, toţi în vârstă de 13 ani, şi Sherman Shoemaker, de 11 – erau întinşi la pământ, plini de sânge. Uitându-se mai bine, pastorul a constatat, îngrozit, că nu mai trăia niciunul. Nu ştia ce se petrecuse şi nu putea decât să presupună că straniul balon explodase. Abia mai târziu a descoperit că Elsie şi copiii fuseseră victima unui balon-bombă, o armă nouă, devastatoare, pe care japonezii intenţionau să o lanseze asupra Americii de Nord în număr mare.

Bomba aceasta reprezenta o ameninţare extrem de serioasă. Imprevizibilă şi cu forţă mare de explozie, ea avea potenţialul de a împrăştia agenţi biologici pe tot cuprinsul ţării.

Originala idee aparţinea generalului-maior Sueyoshi Kusaba, şeful Laboratorului de Cercetări Nr. 9, o unitate secretă a armatei japoneze. De aspectele tehnice se ocupase un om de ştiinţă foarte înzestrat, maiorul Taiji Takada.

Ideea celor doi era surprinzător de simplă: cu ajutorul curenţilor de aer din perioada iernii, voiau să trimită, din Japonia în America de Nord, baloane încărcate cu explozibil, care, odată ajunse la destinaţie, aveau să aterizeze şi să explodeze, pricinuind distrugeri masive. Mai mult decât atât, japonezii contau pe faptul că ele vor băga spaima în populaţia americană. Cercetările arătaseră că aceşti curenţi de aer puteau să transporte un balon de mari dimensiuni, la mare altitudine, dincolo de Oceanul Pacific, cale de peste 8.000 km, în aproximativ trei zile. Pentru aceasta însă, era necesară mai întâi rezolvarea unor probleme de ordin tehnic.

Cea mai presantă problemă o reprezenta hidrogenul cu care erau umplute baloanele, care se dilata la căldura soarelui şi se contracta în răcoarea nopţii. Spre a preveni acest fenomen, baloanele trebuiau echipate cu altimetre speciale, programate să elibereze balast dacă balonul cobora prea mult. După testarea cu succes a prototipurilor, s-a trecut la realizarea propriu-zisă a proiectului.

Potenţialul distructiv al acestor baloane era uriaş. Fiecare transporta o masivă bombă incendiară, precum şi dispozitive explozive care puteau să aprindă oraşe şi (în căldura uscată a miezului verii) păduri întregi.

Primul val de bombe a fost lansat în prima săptămână din noiembrie 1944, în prezenţa lui Takada. „Balonul s-a putut vedea doar câteva minute după eliberare”, avea să-şi amintească el, „dispărând apoi treptat pe cerul albastru, asemenea unei stele la sosirea zorilor”. Bombele din acest prim val au aterizat şi au explodat în nu mai puţin de 17 state americane, ajungând până în Alaska, Texas, Michigan şi California. Generalul Kusaba spera ca 10% dintre baloane să-şi atingă ţinta, iar cum în producţie erau peste 9.000 de bucăţi, ameninţarea pentru SUA era

semnificativă.

Americanii şi-au dat seama curând de pericolul reprezentat de această nouă armă, care lovea la întâmplare şi fără veste. Au fost trimise în mare grabă avioane de vânătoare cu reacţie ca să intercepteze baloanele explozive, dar succesul operaţiunii a fost limitat. Armele-minune japoneze zburau foarte sus şi extrem de repede, piloţii americani reuşind să doboare mai puţin de 20.

Curând, baloanele au început să aterizeze şi să explodeze pe tot cuprinsul ţării. Informaţiile despre existenţa lor erau însă secrete, Oficiul pentru Cenzură cerând ziarelor să nu pomenească nimic despre explozii, ca să nu stârnească panică. Japonia, în schimb, scria pe larg despre pagubele masive înregistrate de americani. Într-un articol se afirma că un singur atac produsese nu mai puţin de 10.000 de victime.

În realitate, baloanele se dovedeau a fi mai puţin eficace decât speraseră japonezii. Şi nici foarte precise nu erau, marea lor majoritate aterizând pe câmp sau în mare.

Oamenii de ştiinţă japonezi au lucrat neobosit la sporirea acurateţei bombelor. De asemenea, au pus la punct arme chimice şi biologice care puteau fi ataşate de baloane pentru a fi lansate asupra oraşelor americane. Dacă ar fi avut mai mult timp la dispoziţie, poate că ar fi reuşit. Însă toate aceste inovaţii tehnologice au venit prea târziu, când războiul se apropia deja de sfârşit, iar Japonia însăşi era pe cale să devină ţinta unei noi şi devastatoare arme.

Singurele victime cunoscute ale baloanelor-bombă au fost Elsie Mitchell şi cei cinci şcolari. Viaţa lui Archie a fost distrusă de acest incident, în care şi-a pierdut soţia, copilul nenăscut şi micii enoriaşi. Necazurile lui erau însă departe de a se fi sfârşit, în 1960, pe când era misionar în Vietnam, a căzut în mâinile Viet Cong-ului, dispărând fără urmă.

Fereşte-te de călătoriile pe mare într-o zi de iarnă cu soare strălucitor a anului 1826, o tânără englezoaică, pe nume Ann Saunders, a urcat la bordul vasului care urma să plece din New Brunswick (Canada) la Liverpool. Aştepta cu nerăbdare această a doua călătorie peste Atlantic. Cea de la venire fusese o încântare, iar întoarcerea promitea să fie la fel de plăcută. „Am ridicat ancora", scria ea mai târziu, „în condiţii de vânt prielnic, cu perspectiva şi speranţa că traversarea se va face repede". La bord erau 21 de persoane, între care şi buna ei prietenă, doamna Kendall, soţia căpitanului.

Vasul *Francis Mary* era de aproape trei săptămâni pe mare, când, în prima zi a lui februarie, s-a dezlănţuit o furtună teribilă. „Cam pe la prânz, vasul nostru a fost lovit de valuri cumplite, care au măturat de pe punte tot ceea ce se putea mişca". Sub ochii lui Ann, unul dintre marinari a fost aruncat peste bord. Omul a avut însă mare noroc, fiind pescuit din apă de tovarăşii lui.

Greul însă abia acum începea. Furtuna creştea în intensitate, lovind cu furie coastele vasului şi zgâlţâindu-l de sus până jos. Îngrozită, Ann a văzut un val monstruos apărând deodată şi izbind vasul într-o parte cu o asemenea forţă, încât i-a smuls o parte din carenă. Apa a năvălit în cală, inundând magaziile şi ameninţând să tragă vasul în adâncuri. *Francis Mary* era deja mult înclinat într-o parte când un al doilea val uriaş l-a izbit şi a ridicat prora la 45 de grade. Toată lumea s-a agăţat de greement şi s-a tras încet, încet către teugă, singurul loc rămas neacoperit de ape.

Vasul însă nu s-a scufundat. Se stabilizase într-o poziţie ciudată în apă, urcând şi coborând în valurile zbuciumate. Mai mulţi membri ai echipajului s-au încumetat atunci să coboare sub punte ca să salveze ceva provizii. Punându-şi viaţa în pericol, marinarii au reuşit să scoată afară vreo 25 kg de pâine şi pesmeţi şi alte câteva kilograme de brânză. Era foarte puţină hrană pentru toţi cei aflaţi la bordul vasului, mai ales că era iarnă şi se găseau în largul Oceanului Atlantic.

Nu peste multă vreme, oamenii au început să moară. James Clarke şi-a dat ultima suflare în ziua de 12 februarie, cadavrul fiind azvârlit peste bord.

Apoi, a murit John Wilson. Tot atunci s-au terminat şi rezervele de pesmeţi. În urma unei discuţii aprinse, echipajul şi pasagerii au hotărât să se salveze de la moarte mâncându-l. Ann Saunders a privit cu stoicism cum cadavrul lui Wilson era dezmembrat la repezeală şi ciopârţit în bucăţi mai mici: „A fost tăiat felii, spălat în apa sărată, lăsat să se usuce puţin la soare şi apoi împărţit nenorociţilor supravieţuitori”. Ann era o fire sensibilă şi nu se simţea în stare să mănânce carne de om, dar, la 24 de ore după ce refuzase porţia care i se cuvenea, foamea teribilă „a silit-o să le urmeze exemplul”.

Tânăra a observat că actul colectiv de canibalism a schimbat mersul vieţii la bordul vasului avariat: „Ne măsurăm unii pe ceilalţi cu priviri triste şi melancolice”. Fiecare dintre ei devenise o potenţială masă.

Acum, murea cineva în fiecare zi. Când unul dintre marinari, Moore, a căzut răpus de frig, ceilalţi s-au ospătat cu ficatul şi inima lui. Lui Moore i-au urmat Henry David, John Jones şi câţiva dintre băieţii de cabină. Unul murise „nebun de legat, urlând jalnic”. Toţi au fost dezmembraţi şi mâncaţi de supravieţuitori.

Cele câteva butoaie cu apă scăpate din furtună se goliseră, împingându-i pe cei rămaşi în viaţă „la nenorocitul, oribilul gest de a le tăia gâtul tovarăşilor morţi de îndată ce îşi dădeau sufletul (ca să le adune sângele)”.

Spre groaza ei, Ann Saunders a văzut-o pe doamna Kendall, prietena ei, devorând creierul unuia dintre marinari. Când a terminat, aceasta s-a întors către ceilalţi şi, cu sângele picurându-i de pe degete, a declarat că „n-a gustat niciodată ceva mai delicios”.

Următoarea moarte a fost o lovitură grea pentru tânără. James Frier era un admirator al ei, care, în cumplitele zile de după furtună, îşi găsise curajul de a o cere de soţie. Ann primise fără ezitare să se mărite cu el şi

promisese că nunta va avea loc de îndată ce vor ajunge în Anglia. Dar acum, că James murise, nu avea de ales – trebuia să-l mănânce. Ann povesteşte că era „atât de sfârşită de foame şi sete”, încât a fost obligată să-i sugă sângele „care se prelingea, pe jumătate îngheţat, din rana făcută în trupul lipsit de viaţă”.

După tânărul Frier, s-au stins şi alţi membri ai echipajului, până când nu au mai rămas decât şase supravieţuitori. Când, în sfârşit, la orizont a apărut un vapor – *HMS Blonde* – erau cu toţii în pragul morţii.

Căpitanul lui *Blonde* a fost înspăimântat să constate că bărbaţii şi femeile de la bordul lui *Francis Mary* se salvaseră hrănindu-se cu trupurile camarazilor morţi. S-a îngrozit şi mai tare când a descoperit că pe frânghiile vasului erau întinse feliuţe subţiri de carne omenească, lăsate să se usuce în vântul aspru care sufla pe mare. I s-a făcut milă totuşi de supravieţuitori şi i-a salvat de pe vaporul pe jumătate scufundat.

Blonde a ajuns până la urmă în Anglia în aprilie 1826, avându-i la bord pe Ann şi alte cinci persoane. Deşi zguduită de tragedie, Ann era uşurată că scăpase dintr-o călătorie în care 15 oameni îşi pierduseră viaţa. În ceea ce priveşte faptul că fusese obligată să-şi mănânce logodnicul, tânăra a păstrat o atitudine surprinzător de înţeleaptă: „Cred că nicio altă femeie din lume nu a fost martora unor hotărâri şi suferinţe mai grele ca acelea la care am fost martoră eu”.

Capitolul 11
Nu chiar normali

„Noi, Norton I, prin graţia lui Dumnezeu împărat al celor treizeci şi trei de state şi a mulţimii de teritorii ale Statelor Unite ale Americii, prin prezenta, dizolvăm Republica Statelor Unite”.

Decretul din 1860 prin care împăratul Norton dizolva guvernul SUA şi îl înlocuia cu monarhia absolută

Rivalul lui Eiffel

A fost încununarea carierei lui. În 1889, la inaugurarea celebrului său turn, Gustav Eiffel a fost sărbătorit în Franţa ca un erou naţional. Printre puţinii care nu i-au apreciat totuşi construcţia de la Paris s-a numărat şi un fervent patriot englez, pe numele lui Edward Watkin. Iar motivul pentru care Watkin detesta Turnul Eiffel era foarte simplu: era de peste cinci ori mai înalt decât cel mai vestit monument britanic, Coloana lui Nelson, ceea ce, după el, era o insultă la adresa mândriei englezilor. Watkin nu era însă omul care să stea cu mâinile în sân când avea o nemulţumire. A jurat să facă tot ce-i va sta în putere să construiască un turn mai înalt, mai mare şi mai spectaculos decât orice puteau ridica francezii.

Edward Watkin se îmbogăţise construind întinse reţele de cale ferată în Anglia, India şi Congo Belgian. Nemaipomenit de energic şi ambiţios, era veşnic în căutarea unor noi metode de a-şi spori averea.

Socoteala lui era următoarea: dacă ridica plănuitul turn în Wembley Park, un teren nefolosit din nord-vestul Londrei, atunci Metropolitan Railway, societatea pe care o deţinea, putea să transporte până acolo miile de turişti care, fără îndoială, aveau să se îmbulzească să vadă minunea. Convins că îi venise ideea câştigătoare, Watkins a lansat propria competiţie pentru ridicarea celui mai înalt turn din Marea Britanie, care să pună în umbră monumentul lui Gustav Eiffel. „Dacă Parisul poate face ceva, Londra poate face ceva şi mai bun!” – aceasta era deviza lui.

La finele lui 1889, arhitecţi din lumea întreagă lucrau de zor la proiectarea unui turn care să întreacă în înălţime şi spectaculozitate opera lui Eiffel. Premiul pentru cel mai reuşit turn era de 500 de guinee.

Planul lui Watkin a aprins imaginaţia publicului, atrăgând multă publicitate. Societatea sa de construcţii a ajuns întruchiparea mândriei naţionale. Cu destulă maliţiozitate, omul de afaceri britanic l-a întrebat chiar pe Gustav Eiffel dacă nu doreşte să participe şi el. Eiffel a

refuzat politicos: „Dacă, după ce mi-am înălţat turnul pe pământ francez, aş construi unul şi în Anglia, oamenii nu m-ar mai socoti un bun francez, aşa cum nădăjduiesc că sunt”.

În scurtă vreme, pe biroul lui Watkin au ajuns diverse schiţe, din Italia, Suedia şi Turcia, dar şi multe din ţară. Spre dezamăgirea lui, Watkin a descoperit că multe erau fantezii irealizabile. Unul dintre proiecte, botezat Turnul Vegetarian, venea din partea Societăţii Vegetariene din Londra. Avea de toate, inclusiv grădini de zarzavat. Un altul, aşa-numitul Turn Babel, era atât de mare, încât avea un drum şi o cale ferată care duceau în vârf. Cel mai extravagant proiect – un turn mult mai înalt decât al lui Eiffel – prevedea realizarea unei construcţii în întregime din sticlă.

Frunzărind numeroasele proiecte propuse, Edward Watkin şi-a dat seama că unul singur avea şanse să devină realitate. Turnul respectiv era o construcţie din zăbrele de metal, care se înălţa spre un punct din vârf. Având patru picioare (proiectul original prevedea şase), era o replică fidelă a Turnului Eiffel. Singura diferenţă o reprezenta înălţimea lui, fiind cu 26, 5 m mai înalt. Proiectul a fost declarat câştigător, iar lucrul a început imediat.

În 1891, după ce enormele gropi pentru fundaţie, săpate în Wembley Park, au fost umplute cu beton, s-a trecut la ridicarea turnului de 3 0001. Lucrul mergea bine şi, curând, s-a ajuns la o înălţime de peste 18 m. Curioşi, londonezii au început să vină în număr mare să vadă cum se înălţa Turnul lui Watkin, aşa cum i se spunea. Edward Watkin susţinea că avea să fie gata până în 1894. Aşteptările lui s-au dovedit însă mult prea optimiste. În anul respectiv, când parcul a fost deschis publicului, turnul nu măsura decât 47 m.

Construcţia neterminată a primit aproximativ 100.000 de vizitatori, majoritatea fiind dezamăgiţi peste măsură văzând o replică parţială a triumfului arhitectonic al lui Eiffel. Doar 18.500 s-au deranjat să cumpere bilet ca să urce la primul (şi singurul) nivel.

La sfârşitul lui 1894, muncitorii au încetat lucrul. Metropolitan Tower Construction Company rămăsese fără bani, iar opinia publică, fără entuziasm pentru un proiect care părea tot mai lipsit de sens. Turnul a fost repede abandonat. În următorii 13 ani, strania construcţie a lui Watkin a rămas un element jenant în peisajul londonez, o urâţenie ruginită şi părăginită.

În 1907, când aceasta a fost, în sfârşit, demolată, Edward Watkin murise, iar Marea Britanie semnase cu Franţa actul de constituire a Antantei. Rivalitatea anglo-franceză era, momentan cel puţin, dată uitării.

Împăratul Statelor Unite ale Americii

A domnit vreme de peste două decenii, monarh absolut al uneia dintre cele mai puternice ţări din lume. Joshua Norton I[25] s-a proclamat conducător suprem al Statelor Unite ale Americii în 1859, cu intenţia declarată de a reface stabilitatea şi integritatea unui stat care, după părerea lui, mergea spre pierzanie, împăratul Norton ar fi fost, poate, trecut cu vederea ca un excentric inofensiv dacă nu ar fi avut un număr foarte mare de susţinători. Promovate de ziarele din San Francisco, decretele şi proclamaţiile lui au ajuns cunoscute în întreaga ţară.

Domnia lui a început la 17 septembrie 1859, când Norton a emis o proclamaţie către ziarele californiene: „Mă declar şi mă proclam împărat al acestor State Unite". De asemenea, el solicita convocarea neîntârziată a unei adunări a reprezentanţilor tuturor statelor americane, iscălindu-se: *Norton I, împărat al Statelor Unite* (curând, şi-a adăugat şi titlul *de protector al Mexicului*).

Proclamaţia a fost primită cu mult entuziasm de populaţia Californiei. Oamenilor le plăceau la nebunie convingerea şi autoritatea lui, ca şi decretele formulate în termeni foarte direcţi, în scurtă vreme, inteligenta

25 Joshua Abraham Norton s-a născut în 1818, în Marea Britanie, în familia unui fermier şi negustor de origine evreiască. Şi-a petrecut copilăria şi o parte din viaţă în Africa de Sud, unde familia participa la un proiect guvernamental de colonizare. Iniţial, şi-a câştigat existenţa ca om de afaceri, dar şi-a pierdut averea într-o speculaţie cu orez peruvian, pe care plănuia să-l vândă în China, lovită pe atunci de foamete (n. tr.).

manipulare a presei i-a adus lui

Norton notorietatea naţională. O notorietate care a sporit simţitor atunci când şi-a arogat puteri absolute. Cu un gest teatral, în a doua săptămână din octombrie, anul 1859, proaspătul monarh abolea oficial Congresul SUA. „Au loc în mod constant încălcări pe faţă ale legii, din cauza mulţimilor violente, partidelor, facţiunilor şi influenţei exagerate pe care o exercită sectele politice. Cetăţeanul nu beneficiază de acea protecţie a persoanei şi proprietăţii la care are dreptul”.

În anul următor, împăratul Norton a cerut armatei să-i înlăture cu forţa pe membrii aleşi ai Congresului, pentru ca el să-şi consolideze fragila putere. Armata şi Congresul au ales să-l ignore, dar asta nu l-a descurajat pe Norton. În 1862, el a ordonat bisericilor Protestantă şi Romano-Catolică să-l ungă împărat. Nici ele nu l-au luat în seamă.

Şapte ani mai târziu, Norton I abolea partidele Democrat şi Republican, iar la scurt timp după aceea, emitea un decret prin care interzicea războaiele religioase.

Norton era o figură cunoscută în capitala imperială, San Francisco. Umbla îmbrăcat în uniformă de ofiţer de marină, cu epoleţi aurii şi o spectaculoasă căciulă din blană de castor, împodobită cu rozete şi pene de păun. Cu un baston în mână, îi plăcea să se plimbe pe străzile oraşului, sporovăind cu supuşii şi inspectând starea clădirilor publice.

În zilele de dinaintea autoproclamării ca împărat, nu avusese un ban şi doar nemaipomenitul său fler pentru spectacol l-a salvat de la ruină. îmbrăcat în ţinuta aceea inconfundabilă, era acum invitat să ia masa în cele mai bune restaurante din San Francisco. În schimbul mâncării gratuite, Norton le oferea gazdelor un sigiliu imperial pe care era scris: „Prestator oficial de servicii pentru Majestatea Sa Imperială Norton I al Statelor Unite”. Restaurantele se băteau să obţină astfel de sigilii, care le sporeau afacerile.

Împăratul era căutat în plus de trupele dramatice şi teatrele de revistă, având mereu un loc rezervat la

premiere.

Avea din când în când necazuri cu legea, din care, de regulă, ieşea cu bine. În 1867, când Norton a fost arestat şi internat într-un ospiciu, oamenii au protestat zgomotos. Aceasta a făcut ca poliţia să-l elibereze imediat şi să-i ceară, umilă, scuze. Adevărată întruchipare a generozităţii, împăratul i-a iertat pe poliţiştii care îl arestaseră.

În anii 1870, Norton emitea monedă proprie, bancnotele lui fiind acceptate de multă lume în San Francisco. A primit şi un soi de recunoaştere oficială din partea guvernului american, pe listele recensământului din 1870 el figurând cu ocupaţia de „împărat".

Un deceniu mai târziu, domnia lui Norton I avea să se încheie în mod dramatic. În ianuarie 1880, el s-a prăbuşit în plină stradă şi, la scurt timp, a fost declarat mort. Tragicul eveniment a fost vestit lumii de ziarul *San Francisco Chronicle.* Pe prima pagină, cu litere de-o şchioapă, în franceză, „Le Roi est Mort", ziarul anunţa: „În bezna unei nopţi fără lună, sub picurii de ploaie, a părăsit această lume Norton I, prin graţia lui Dumnezeu, împărat al Statelor Unite şi protector al Mexicului".

Norton a fost îngropat în cimitirul californian Woodiawn, iar la căpătâi i-a fost aşezată o piatră care atrage şi azi privirea vizitatorului curios: „Norton I, împărat al Statelor Unite şi protector al Mexicului".

Omul care şi-a cumpărat nevasta

Lui Samuel Baker[26] îi plăcuse dintotdeauna senzaţia pe care i-o producea vânătoarea: entuziasmul, aventura şi posibilitatea de a petrece timp în sânul naturii. Când i s-a cerut să-l însoţească pe Duleep Singh, capul încoronat al Punjabului, într-o expediţie de vânătoare în Europa Centrală, a acceptat fără ezitare.

Călătoria, din care avea să se întoarcă cu o pradă cu totul neobişnuită, a început într-un mod cât se poate de

26 Sir Samuel White Baker (1821-1893) era nu doar un pasionat vânător, ci şi naturalist, inginer, ofiţer şi scriitor. A îndeplinit de asemenea funcţia de guvernator general al provinciei Ecuatoria, care cuprindea Sudanul de Sud şi nordul Ugandei. A fost prieten cu viitorul rege Edu- ard al VH-lea şi cu importanţi exploratori ai epocii (n. tr.).

banal. Cei doi împuşcaseră pe traseu un număr mare de păsări, urşi şi lupi, când, în drumul lor de la un teren de vânătoare la altul, au dat peste un obstacol neaşteptat. În ianuarie 1859, barca lor de lemn a fost avariată de un sloi de gheaţă care plutea pe Dunăre. Nu au avut de ales şi au trebuit să întrerupă temporar expediţia, ca să li se repare ambarcaţiunea. Se găseau la Vidin, un orăşel din Bulgaria, pe atunci, provincie a Imperiului Otoman. Plictisitor loc în care să tragi la mal, fără peisaje deosebite şi cu foarte puţine lucruri care să-i ţină ocupaţi pe cei doi bărbaţi. Nerăbdătorul maharajah voia cu orice chip să se distreze.

Samuel Baker i-a găsit curând o ocupaţie. Aflase că familia Finjanjian, cei mai însemnaţi negustori de sclavi din oraş, urma să organizeze o licitaţie – matroana voia să vândă câteva fete din harem. Printre acestea se număra şi Florenz Szasz, o transilvăneancă tânără şi frumoasă. Deşi ajunsă abia la vârsta adolescenţei, fata trecuse deja prin mai multe peripeţii decât trec alţii într-o viaţă întreagă. Rămasă orfană după Revoluţia ungară de la 1848, copila fusese adoptată şi, apoi, răpită, sfârşind în cele din urmă în haremul familiei Finjanjian. Acum, în ianuarie 1859, viaţa ei era pe cale să se schimbe radical. Avea să fie vândută la licitaţie, iar soarta ei – încredinţată celui care dădea mai mult.

În zilele premergătoare licitaţiei, lui Florenz i s-au dat haine noi, care îi accentuau silueta graţioasă, iar în ziarele locale s-a publicat un anunţ privind iminenta ei punere în vânzare. Cel mai probabil, fiind virgină, i s-a dat şi un certificat de virginitate, semnat de o moaşă recunoscută. O astfel de dovadă creştea simţitor valoarea sclavelor.

În mod surprinzător, Florenz nu a aflat că va fi vândută decât în ziua licitaţiei. Abia când i-a văzut pe potenţialii cumpărători adunaţi în luxosul salon de primire al conacului Finjanjian, şi-a dat seama ce se punea la cale. Majoritatea cumpărătorilor erau turci bogaţi. Cercetând încăperea, privirea i s-a oprit asupra unui chip care, fără doar şi poate, nu aparţinea unui turc. Samuel Baker avea

păr roşcat şi cârlionţat, favoriţi groşi şi era îmbrăcat într-un costum din stofă de lână. Îţi puteai da seama imediat că era englez, după cum însoţitorul său era, fără îndoială, indian.

Baker nu venise la licitaţie cu gândul de a cumpăra o sclavă. De altfel, sclavia îi provoca o silă care avea să-l însoţească toată viaţa. Se gândise că maharajahul avea să se distreze şi atâta tot. Când însă tânăra Florenz a fost adusă înaintea cumpărătorilor, englezul a fost foarte tulburat.

Fata era frumoasă, vulnerabilă şi părea îngrozită de faptul că va fi vândută unui stăpân turc. Baker, care îşi pierduse soţia cu patru ani înainte, a fost profund impresionat şi, în încercarea de a o salva pe tânără, a licitat pentru ea. Din păcate, în încăpere mai era cineva care se interesa de ea. Puternicul paşă din Vidin îşi trimisese omul la licitaţie şi era hotărât să o cumpere pe Florenz, chiar dacă trebuia să plătească un preţ exagerat de mare.

Suma a crescut puţin câte puţin, ambii cumpărători fiind hotărâţi să-şi adjudece premiul. Paşa din Vidin dispunea însă de un buget nelimitat, în vreme ce posibilităţile lui Baker erau extrem de modeste. Când suma a ajuns la 70.000 de piaştri – în jur de 800 – englezul s-a văzut nevoit să se retragă.

Înfuriat de eşec, Baker a jurat să nu plece din Vidin fără Florenz, chiar dacă pentru asta trebuia să recurgă la mită. L-a abordat în secret pe Ali, eunucul negru care supraveghea haremul familiei Finjanjian, şi a făcut o înţelegere cu el. În schimbul unui teanc mare de bancnote, pe care l-a îndesat în mâinile eunucului, lui Baker i s-a dat voie să o scoată pe furiş pe tânără din harem şi să o ia cu el.

Totul s-a petrecut în câteva secunde. Florenz a fost scoasă printr-o fereastră din spate a conacului şi a fost urcată în trăsura lui Samuel, care aştepta. Năucită, dar bucuroasă că scăpase din ghearele paşei, tânăra a făcut în sfârşit cunoştinţă cu străinul care încercase să o cumpere.

I-a povestit pe larg despre copilăria ei zbuciumată, fără să ştie că o aşteptau alte aventuri.

Într-adevăr, Florenz avea să devină unul dintre marii exploratori ai erei victoriene, însoţindu-l pe Baker în anevoioasele lui călătorii prin Africa Centrală. S-a dovedit a fi un nepreţuit tovarăş, căci vorbea fluent arabă (învăţată în harem), maghiara şi germana.

Cei doi alcătuiau un cuplu extrem de neobişnuit. Nefiind căsătoriţi până în 1865, s-au îndreptat mai întâi spre Cairo şi au explorat împreună Sudanul şi Abisinia. Mai apoi, de la Khartoum, au pornit într-o primejdioasă călătorie spre izvoarele Nilului. La un moment dat, s-au întâlnit cu exploratorul John Hanning Speke, care se întorcea de la Lacul Victoria, pe care acesta îl identificase în mod corect drept izvorul Nilului.

În condiţii deosebit de grele, Samuel şi Florence (care îşi anglicizase de acum numele) au ajuns în locuri încă necercetate din preajma lacurilor africane, descoperind şi botezând Cascada Murchison şi Lacul Albert.

După o scurtă şedere în Anglia – unde, în sfârşit, s-au căsătorit – Samuel şi Florence au pornit iarăşi la drum, de astă dată spre Africa Ecuatorială. împreună, au condus o sângeroasă expediţie militară împotriva negustorilor de sclavi, care trebuie să-i fi produs lui Florence o adâncă satisfacţie. Ea s-a încheiat cu bătălia victorioasă de la Masindi, în Uganda de astăzi.

În cele din urmă, soţii Baker s-au întors în Anglia în 1874 şi au cumpărat o moşie în West Country. La moartea lui, în 1893, Samuel era un explorator foarte respectat. Florence a mai trăit 23 de ani, dar nu a primit recunoaşterea pe care o merita pentru extraordinarele călătorii făcute în inima Continentului Negru. Şi nici nu a fost primită la curte, aşa cum ar fi fost de aşteptat pentru cineva cu realizările ei. Regina Victoria a refuzat cu fermitate să-i acorde o audienţă pe motiv că soţul avusese „relaţii intime cu soţia înainte de căsătorie”.

Florence a murit în 1916, când lumea pe care o

cunoscuse în copilărie se schimbase din temelii. Vremea haremurilor şi eunucilor apunea şi chiar Imperiul Otoman, în care fusese vândută ca sclavă, era în pragul prăbuşirii definitive.

Turnul lui Watkin (stânga) trebuia să fie cu 4 Wt în mai înalt decât Tui nul Fitfel (dreapta). Din cauz3 problemelor financiare, nu s-a ridicat decât primul nivel, având o înălţime de aproximativ 47 m.

Construcţia a fost demolată între 1904 şi 1907.

Pe 7 mai 1902, în urma unei încăierări, Louis-Auguste cu Paris a fost închis în această celulă, în ea re a supravieţui! distrugătoarei erupţii a vulcanului de pe Muntele Plece din ziua următoare.

Capitolul 12

Mein Führer

„În concluzie, trebuie să spun că nu regret nimic". Adolf Eichmann, 1960

Ultimele ore din viaţa lui Hitler

Pentru ocupanţii buncărului lui Hitler, veştile erau cum nu se poate mai proaste. Armata sovietică avansa atât de rapid, încât acum era la numai câţiva metri de gardul împrejmuitor. Gara Schlesischer, aflată în apropiere, fusese deja ocupată. Parcul Tiergarten era şi el în mâinile sovieticilor, iar tunelul din Vossstrasse era pe cale să fie ocupat. Curând, şi buncărul avea să fie cucerit, iar Führerul, luat prizonier. Hitler ştia foarte bine că al Treilea Reich îşi trăia ultimele clipe.

În primele ore ale nopţii de 28 spre 29 aprilie 1945, Führerul a chemat un funcţionar credincios, pe nume Walter Wagner, în camera în care aveau loc consfătuirile. Ca administrator al oraşului, Wagner avea dreptul să încheie căsătorii. Hitler l-a anunţat că el şi amanta lui, Eva Braun, voiau să se căsătorească fără întârziere.

Formalităţile au fost reduse la minimum, căci nu era timp de pierdut. Cei doi au declarat că sunt de rasă ariană pură şi nu suferă de nicio boală ereditară. Apoi, după ce şi-au exprimat verbal consimţământul, au fost declaraţi soţ şi soţie. Proaspeţii însuraţei au ieşit pe coridor, unde au

primit felicitările credincioaselor secretare ale lui Hitler, Gerda Christian şi Traudl Junge. Au stat împreună câteva ceasuri, bând şampanie şi vorbind despre vremuri mai bune. Conversaţia a luat însă o turnură ceva mai tristă când Hitler a pomenit de iminenta lui sinucidere. Naţional-socialismul, spunea el, a murit şi nu va mai învia niciodată.

Hotărârea de a-şi pune capăt zilelor a fost întărită de şocanta veste primită pe 29 aprilie, dimineaţa, când i s-a spus că Mussolini şi amanta acestuia, Clara Petacci, fuseseră executaţi de partizanii italieni şi spânzuraţi de picioare în Piazzale Loreto din Milano. „Nu voi cădea în mâinile unui inamic care are nevoie de un nou spectacol ca să-şi distreze masele isterice!” a strigat el.

În după-amiaza aceleiaşi zile, a ordonat ca Blondi, ciobănescul lui german preferat, să fie otrăvit, ceilalţi doi câini fiind împuşcaţi de îngrijitorul lor. Apoi, Hitler le-a dat secretarelor capsule de cianură, pe care trebuiau să le întrebuinţeze ca ultimă soluţie. Şi-a exprimat regretul că nu are pentru ele un cadou de despărţire mai frumos, adăugând că şi-ar fi dorit ca generalii care luptau contra lui Stalin să fi fost la fel de credincioşi şi de serioşi cum fuseseră ele.

La ora 2.30, vreo 20 de servitori fideli s-au adunat ca să-l întâmpine pe Hitler la ieşirea din apartamentul său personal. Acesta şi-a luat adio de la toţi, după care s-a întors în camerele lui. Toată lumea era sigură că sinuciderea era iminentă.

La revărsatul zorilor însă, Führerul era încă viu şi primea rapoarte militare despre situaţia din Berlin. Ba mai mult, la ora 14, a luat prânzul în compania secretarelor. Între timp, adjutantul lui, sturmbannführerul SS Günsche, a trebuit să execute ordinul de a face rost de 2001 de benzină.

Când a terminat de mâncat, Hitler a ieşit din apartamentul personal, însoţit de noua lui soţie. A avut loc o altă ceremonie de despărţire, la ea participând, de data aceasta, Martin Bormann, Joseph Goebbels şi alţii. Eva a îmbrăţişat-o pe Trundl Junge şi i-a spus: „Ia ca amintire

haina mea de blană. Mi-au plăcut întotdeauna femeile bine îmbrăcate”. Hitler s-a adresat apoi micului grup pentru ultima oară: „S-a terminat. Adio”. A condus-o apoi pe Eva în camera lui personală şi, curând după aceea, s-a auzit o singură împuşcătură.

Grupul care se adunase să-şi ia rămas-bun de la Führer a mai zăbovit câteva minute pe coridor înainte să intre. Hitler zăcea mort pe canapea, plin de sânge. Se împuşcase în gură. Eva era şi ea întinsă pe canapea, având alături un revolver, care însă nu fusese folosit. În loc să se împuşte, Eva se otrăvise.

Au fost chemaţi doi SS-işti, dintre care unul, Heinz Linge, era credinciosul servitor al Führerului. Cei doi i-au înfăşurat trupul într-o pătură şi l-au cărat în curte. Şi cadavrul Evei Braun a fost dus afară. Unul dintre cei care au ajutat la cărat a observat că aceasta purta o rochie de vară din mătase naturală, spre deosebire de culoarea părului ei blond, care era artificială. Peste cele două trupuri s-a turnat benzină din belşug, după care li s-a dat foc. Un mic grup de persoane îndoliate a luat poziţie de drepţi, a executat salutul nazist şi apoi s-a retras înapoi în buncăr. Dincolo de zidurile acestuia, bubuiturile puternice ale artileriei sovietice dădeau o notă sinistră întregii scene.

Ulterior, s-a mai turnat nişte benzină peste cele două cadavre fiindcă nu ardeau cum trebuie. Chiar şi după mai multe ore, când arsese aproape toată carnea, se puteau vedea încă tibiile înnegrite ale Führerului.

Puţin după miezul nopţii, în timp ce trupele sovietice se apropiau de buncăr, cadavrele celor doi au fost aruncate într-o groapă produsă de explozia unei bombe şi acoperite cu pământ. Potrivit rapoartelor ruseşti, ele au fost deshumate ulterior de trupele sovietice care ocupaseră buncărul şi au fost transferate la Magdeburg, în Germania de Est. Se spune că, acolo, ofiţeri ai KGB au distrus ultimele rămăşiţe ale lui Hitler în primăvara lui 1970.

Povestea nu se termină însă aici. Două fragmente de os, maxilarul şi craniul, au fost păstrate ca nişte relicve sinistre, fiind expuse ultima oară în aprilie 2000, la

Arhivele Federale Ruse de la Moscova.

Capturarea lui Eichmann

Mergea pe stradă, cu un buchet mare de flori în mână, un familist surâzător, pe numele său Ricardo Klement. În seara aceea, era nerăbdător să-şi serbeze nunta de argint. Ajungând acasă, în strada Garibaldi din Buenos Aires, uşa i-a fost deschisă de Vera, soţia lui. Ricardo i-a dat florile şi a sărutat-o. Dinăuntru se auzeau râsete – copiii erau deja îmbrăcaţi de petrecere.

Ricardo Klement habar n-avea că era urmărit de Mossad şi nici că agenţii secreţi israelieni erau pe urmele lui de peste un an. Aceştia erau convinşi că numele lui adevărat nu era Klement. Primiseră informaţii că persoana respectivă era în realitate Adolf Eichmann, cel mai de seamă dintre naziştii care nu fuseseră prinşi încă. Ca om de încredere al lui Hitler, Eichmann fusese responsabil de organizarea deportării a milioane de evrei, pe care i-a trimis în lagărele morţii de la Auschwitz, Treblinka etc. Când se terminase războiul şi al Treilea Reich se prăbuşise, Eichmann se evaporase pur şi simplu. Vreme de 15 ani, reuşise să păcălească Mossadul.

În 1959 însă, un procuror german pe nume Fritz Bauer a primit o informaţie senzaţională. Fiica unui prieten care locuia în Argentina se întâlnea de ceva timp cu un tânăr pe nume Eichmann (spre deosebire de tatăl lui, băiatul nu-şi schimbase numele). Neştiind că fata e evreică, junele se lăudase cu rolul jucat de tatăl lui în exterminarea a milioane de evrei. Fritz Bauer luase legătura cu Mossadul, care a pus imediat pe picioare o operaţiune de capturare a fostului lider nazist.

Secretul absolut era o condiţie esenţială. Dacă Eichmann prindea de veste că israelienii erau pe urmele lui, avea să dispară din nou. La cârma operaţiunii se afla eminentul şef al Mossadului, Isser Harel. Acesta era hotărât să-l defere pe Eichmann justiţiei, „în toate procesele criminalilor de război nazişti de la Nürnberg, omul acesta a fost indicat drept şeful măcelarilor”, scria Harel. „El, cu mâinile lui, a tras sforile maşinăriei cu

ajutorul căreia au fost vânaţi şi masacraţi evreii”.

Când serviciul secret israelian a început să cerceteze trecutul lui Eichmann, a ieşit la iveală faptul că fostul funcţionar nazist rămăsese incognito în Europa până în 1950, an în care a fost ajutat să plece în Argentina. El împreună cu familia s-au mutat de mai multe ori până să se stabilească în Buenos Aires, unde se spunea că îşi schimbase numele în Ricardo Klement. Însă agenţii Mossadului trebuiau să fie absolut siguri că omul respectiv era cel căutat de ei.

Dovada concludentă le-a fost oferită de buchetul de flori. Mossadul ştia că Eichmann făcea 25 de ani de la căsătorie pe 21 martie 1960. Când l-au văzut pe „Ricardo Klement” oferindu-i soţiei flori în seara acelei zile, au avut confirmarea că el şi Eichmann erau una şi aceeaşi persoană.

Operaţiunea de capturare a lui Eichmann a coincis cu sărbătorirea a 150 de ani de independenţă a Argentinei, prilej pentru

Harel să introducă clandestin în ţară 30 de agenţi speciali. Nimic nu a fost lăsat la voia întâmplării. Mossadul a înfiinţat în Europa o agenţie de turism fictivă pentru a nu exista probleme cu vizele ori cu legăturile aeriene. Harel era perfect conştient de faptul că, răpindu-l pe Eichmann, încălca suveranitatea Argentinei, aşa că totul trebuia să se desfăşoare în cea mai mare taină.

La 11 mai, echipa Mossadului era gata să intre în acţiune. Harel ştia că Eichmann se întorcea de la serviciu în jurul orei 19.40, astfel încât şi-a plasat agenţii pe stradă cu puţin timp înainte. Doi dintre ei se prefăceau că repară motorul propriei maşini. Un al doilea vehicul era parcat la 30 m de primul.

Au trecut două autobuze, fără ca Eichmann să coboare din vreunul. Harel era pe punctul de a suspenda operaţiunea când a oprit în staţie un al treilea autobuz, din care s-a dat jos un bărbat de vârstă mijlocie. Era Adolf Eichmann.

Când acesta s-a apropiat de maşina Mossadului, unul

dintre agenţii israelieni a strigat: „O clipă, vă rog”, după care s-a aruncat asupra lui. Eichmann a fost îngrozit. „A scos un urlet înfricoşător, ca o sălbăticiune prinsă în capcană”. Ceilalţi doi agenţi l-au băgat în maşină, care a demarat în trombă.

Eichmann a fost legat de mâini şi de picioare, iar în gură i s-a pus un căluş, spunându-i-se că, dacă va scoate un sunet, va fi împuşcat.

Agenţii israelieni l-au dus într-o casă conspirativă şi l-au interogat. Eichmann nu a opus nicio rezistenţă, ba chiar s-a străduit să fie cât mai util. „Nu mai rămăsese nimic din ofiţerul SS care, odinioară, avea sub comandă sute de oameni”, îşi amintea Harel. „Acum era înfricoşat şi agitat, iar, din când în când, penibil de dornic să ne ajute”.

Eichmann a fost ţinut prizonier o săptămână până să poată fi transportat în Israel, la bordul unei aeronave El Al. Agenţii s-au prefăcut că ajută un pacient cu leziuni cerebrale să se întoarcă în ţară. În acest scop, au falsificat documentele necesare. Ca să fie şi mai convingători, l-au drogat pe Eichmann şi l-au urcat astfel în avionul care îi aştepta.

La exact 11 luni de la capturarea lui, a început în Israel procesul lui Adolf Eichmann. Pe numele lui se formulaseră 15 capete de acuzare, printre care crime împotriva umanităţii, crime de război şi crime împotriva poporului evreu. Singurul lui argument a fost că nu a făcut decât să execute nişte ordine. N-a fost însă de ajuns. Eichmann a fost găsit vinovat de toate acuzaţiile şi condamnat la moarte, fiind executat prin spânzurare în ultima zi de mai a anului 1962, într-o închisoare israeliană.

Faimosul călău

Era vineri, 13, şi erau 13 prizonieri – zece bărbaţi şi trei femei – toţi vinovaţi că trimiseseră zeci de mii de oameni la moarte în lagărele de concentrare, toţi aşteptând acum să le vină rândul să moară.

Se ştia cu certitudine cine avea să-i execute. Albert Pierrepoint era cel mai experimentat călău din Marea Britanie. Prima misiune de acest gen i se încredinţase în

1932, el mergând astfel pe urmele tatălui şi unchiului său. Pierrepoint s-a dovedit a fi atât de eficient şi destoinic, încât, în 1941, a fost numit călău-şef, făcând din propria îndeletnicire o adevărată artă. Devenise expert în execuţiile duble, reuşind să spânzure doi oameni în acelaşi timp. În decembrie 1945, a fost solicitat să ducă la îndeplinire numeroasele execuţii dictate în urma proceselor în care fuseseră judecaţi criminalii de război nazişti. Cea mai mare senzaţie a produs-o spânzurarea aşa-numitelor „Bestii de la Belsen".

Dintre ele făcea parte şi Irma Grese, o lăptăreasă blondă, în vârstă de 21 de ani, care intrase în SS şi obţinuse transferul la

Belsen, unde a dobândit o tristă faimă pentru faptul că le biciuia până le omora pe evreicele trimise la camerele de gazare. Condamnată a fost şi Juana Bormann, care le tratase pe prizoniere cu sălbăticie, asmuţindu-şi ciobănescul german asupra celor bolnave şi slăbite. „Mai întâi îşi aţâţa câinele, care trăgea de hainele femeii [victimei]", povestea un martor la procesul ei. „Apoi, nemulţumindu-se cu atât, îşi punea câinele să sară la gâtul acesteia". Atât Irma Grese, cât şi Juana Bormann au fost găsite vinovate şi condamnate la moarte prin spânzurare.

Aceste execuţii se deosebeau însă de cele anterioare efectuate de Pierrepoint în trecut. De regulă, el lucra cu un asistent. De data aceasta însă, i s-au dat pe mână toţi condamnaţii. Pentru a-şi îndeplini misiunea, avea nevoie de o planificare amănunţită: „Trebuia să aflu greutatea şi să iau măsura celor treisprezece condamnaţi ca să determin înălţimea spânzurătorii". Sosind la închisoarea Biickeburg, unde se găseau deţinuţii, călăul s-a îngrozit văzând că se săpau deja gropile pentru aceştia. Gestul respectiv i s-a părut lipsit de cuviinţă. „M-am plâns unui funcţionar al închisorii, dar mi s-a spus că nu se putea face nimic". Următoarea lui sarcină a fost să se întâlnească cu bărbaţii şi femeile pe care trebuia să-i spânzure. „Am străbătut coridorul, iar cele treisprezece chipuri stăteau lipite de gratii". Pierrepoint a fost şocat. „În toată activitatea mea

nu văzusem o adunătură de condamnaţi mai jalnică”. Albert Pierrepoint executase zeci de oameni în ultimul deceniu, însă niciodată 13 într-o zi şi, în niciun caz, unii atât de răi ca aceştia. Dintre ei, a ţinut în mod deosebit să o cunoască pe Irma Grese. „A ieşit din celulă şi s-a apropiat de noi râzând”, scria el mai târziu. „Era o fată frumoasă, cum şi-ar dori să cunoască oricine”. Când a întrebat-o câţi ani are, Grese a ezitat, schiţând un zâmbet. Pierrepoint s-a trezit şi el zâmbind, „de parcă ne-am fi dat amândoi seama de faptul că o femeie se jenează de obicei să-şi dezvăluie vârsta”.

Primul cântărit şi măsurat a fost Josef Kramer, responsabil de moartea a mii de oameni. Kramer a fost foarte posac şi a răspuns la întrebările lui Pierrepoint cu o reticenţă grosolană. Următorul condamnat, dr. Fritz Klein, omorâse 300 de persoane odată. Mai ucisese deţinuţi cu ajutorul injecţiilor. Lui Pierrepoint i s-a părut plin de energie şi deloc chinuit de remuşcări. „A străbătut coridorul cu paşi repezi şi a îndeplinit în mod eficient toate formalităţile”.

După ce i-a cântărit pe toţi deţinuţii, Pierrepoint a trebuit să determine lungimea pe care trebuia s-o aibă funia pentru a-i ucide pe fiecare dintre ei. Dacă aceasta era prea lungă, le-ar fi smuls capul. Dacă era prea scurtă, se putea întâmpla să nu li se frângă gâtul.

Vineri, 13 decembrie 1945, ziua execuţiilor, Albert Pierrepoint s-a trezit la ora 6. A hotărât să le spânzure întâi pe femei, începând cu Irma Grese. Aceasta a fost de un calm exemplar, îndreptându-se încet spre laţ şi aşezându-se pe semnul făcut cu cretă albă. „Când i-am pus gluga albă pe cap, mi-a spus cu indiferenţa-i obişnuită: *«Schnell.»*[27]” Trapa de sub tălpile ei s-a deschis, iar trupul i s-a contorsionat în clipa în care funia i-a rupt gâtul. Primul condamnat îşi găsise sfârşitul.

Pierrepoint le-a executat şi pe celelalte două femei, apoi a luat o foarte necesară pauză de ceai. După aceea, a trecut la cei zece bărbaţi, aranjând eşafodul în aşa fel încât

27 Repede (germ.) (n. tr.).

să poată spânzura doi odată.

Primii au fost Josef Kramer şi Fritz Klein. Aceştia au fost mai întâi legaţi unul de celălalt, apoi li s-a pus ştreangul de gât.

„Am aranjat ştreangurile şi am dat fuga la manetă”, îşi amintea Pierrepoint. După 25 de secunde, erau amândoi morţi.

Se întunecase deja când au fost trimişi pe lumea cealaltă şi ultimii deţinuţi. Epuizat, Pierrepoint simţea nevoia de o distracţie ceva mai obişnuită. S-a amuzat de minune la petrecerea dată în seara aceea în sala de mese. Era mândru că spânzurase „Bestiile de la Belsen”. Treaba mersese ceas.

Ulterior, el avea să execute alţi 190 de nazişti condamnaţi pentru crime de război, printre care s-a numărat şi Bruno Tesch, inventatorul gazului Zyklon B. Model de eficienţă, călăului britanic îi plăcea să se laude că îşi putea duce clienţii din celulă la spânzurătoare şi executa în mai puţin de un minut.

Albert Pierrepoint s-a pensionat în cele din urmă la vârsta de 72 de ani pe motiv că îi slăbise văzul. Ministerul de Interne i-a anulat contractul când a aflat că, din greşeală, era să-şi spânzure asistentul.

Capitolul 13
Scoateţi-mă de aici!

„Am văzut că de pe o altă parte a muntelui venea un râu roşu, încins, tăind calea oamenilor care încercau să fugă din casele lor.

Toată partea aia de munte a părut să se despice şi să se reverse peste oamenii care ţipau”. Havivra Da Ifrile, unul dintre cei trei supravieţuitori cunoscuţi ai erupţiei vulcanului de pe Muntele Pelee din 1902

Prizonier pe aisberg

Nu era prima dată când Wilfred Grenfell[28] se afla în

28 Sir Wilfred Thomason Grenfell (1865-1940), medic englez care a

pericol, însă primejdia nu păruse niciodată atât de mare ca acum. Era pe o insulă de gheaţă, aflată în derivă spre largul Oceanului Atlantic. Coasta înzăpezită a Insulei Newfoundland rămăsese mult în urma lui, dispărând încet, încet la orizont. Înainte nu avea decât pericol şi moarte. Auzea deja sunetul înnebunitor al banchizei măcinate de valurile oceanului. Ştia că nu va mai dura mult până când insuliţa de gheaţă avea să se dezintegreze sub el.

Grenfell îşi asumase un risc uriaş încercând să traverseze golful îngheţat, dar se afla într-o misiune ce nu suferea amânare: prezenţa lui era cerută de urgenţă la spitalul din zonă, unde zăcea un tânăr cu un picior cangrenat. Ca acesta să aibă o cât de mică şansă de supravieţuire, piciorul trebuia neapărat tratat şi, poate, chiar amputat. În pustietăţile de acolo, Grenfell era singurul care putea să facă operaţia.

Cel mai sigur drum către spital mergea de-a lungul coastei, însă era greu de străbătut pe timp de iarnă, fiindcă trecea prin golfuleţe înconjurate de stânci şi văi îngropate în zăpadă. Mai repede, dar şi mult mai primejdios era să traverseze banchiza.

Călătoria a început destul de bine. Grenfell avea echipamentul necesar traversării întinderii de gheaţă, un schimb de haine, rachete de zăpadă, o puşcă şi o manta impermeabilă. Avea de asemenea şase câini care să tragă sania foarte grea. Dar, în timp ce înainta pe banchiză, s-a alarmat brusc: valurile puternice spărgeau gheaţa în blocuri, care se ţineau laolaltă datorită unei pojghiţe subţiri. Aceasta se topise în parte, eliberând blocurile de gheaţă, care se transformaseră în ceea ce localnicii numeau tigăi plutitoare.

Printr-un efort considerabil, Grenfell a reuşit să ajungă pe o insulă de gheaţă stabilă. De aici şi până la promontoriul stâncos mai erau şase kilometri de gheaţă pe jumătate topită. Asta nu l-a descurajat. Când însă mai avea puţin până la ţintă, s-a produs dezastrul: Grenfell a ajuns

---

desfăşurat misiuni umanitare în sânul populaţiei indigene din Peninsula Labrador (n. tr.).

într-o zonă cu gheaţă amestecată cu apă. Tigăile plutitoare dispăruseră cu totul.

Într-o clipă, a început să se scufunde. „Nu mai era nicio secundă de pierdut. Mi-am smuls mantaua impermeabilă, m-am aruncat în patru labe şi am strigat câinilor să se îndrepte spre ţărm”. Animalele erau însă la fel de înspăimântate ca el şi au început şi ele să se scufunde, împreună cu sania. Curând, se zbăteau cu toţii în apa rece, „ca nişte muşte în melasă”.

Grenfell a reuşit să ajungă înot la o tigaie plutitoare, unde, cu mare greutate, a izbutit să se ridice pe gheaţă, salvându-şi apoi şi câinii. Vântul, care bătea acum dinspre uscat, împingea însă insuliţa departe de ţărm. Lui Grenfell îi era foarte frig. În plus, îşi pierduse tot echipamentul. „Stăteam acolo, mai mult dezbrăcat, cu vântul care mă pătrundea, trecând prin fiecare fir îmbibat cu apă rece ca gheaţa”. Singura lui alinare era că moartea avea să vină repede, căci temperatura apei era aproape de zero grade, iar valurile, tot mai înalte. „Imense sloiuri de gheaţă, înălţându-se şi coborând odată cu talazurile, se spărgeau, bubuind, de stânci, precum berbecii folosiţi la asediu în timpurile medievale”. Grenfell era însă un supravieţuitor înnăscut. A folosit toate tehnicile pe care le învăţase. Şi-a tăiat mocasinii, i-a desfăcut şi a improvizat din ei o haină. Fiindu-i în continuare foarte frig, şi-a dat seama că singura soluţie era să-şi omoare câinii. A făcut un laţ de piele şi l-a trecut pe după gâtul unuia dintre ei, ca să nu-l muşte, după care a înjunghiat animalul în inimă şi i-a jupuit blana, cu care şi-a acoperit umerii. A procedat la fel cu încă doi câini, folosindu-le blana ca să se încălzească.

Începuse deja să se lase întunericul şi, atunci, şi-a dat seama că era în derivă de multă vreme. Nu mâncase nimic toată ziua, dar a reuşit să alunge senzaţia de foame mestecând o bandă de cauciuc. Numai hotărârea l-a ţinut în viaţă în noaptea aceea geroasă, cu vântul care biciuia gheaţa şi făcea să-i degere picioarele. Când, în sfârşit, a răsărit soarele, a legat unul de altul femururile câinilor omorâţi şi, în vârf, şi-a pus cămaşa, improvizând astfel un

steag – ultima lui şansă de a fi observat. Era deja într-o stare jalnică: „Biata, înspăimântătoarea mea bucată de gheaţă se legăna pe apă, mânjită de sânge şi plină de stârvuri şi resturi”.

Nu ştia că fusese zărit la scurt timp după răsăritul soarelui, de către un bărbat aflat pe ţărm, care dăduse alarma. Ajutoarele erau deja pe drum. Patru bărbaţi vâsleau din toate puterile în apa amestecată cu gheaţă, ştiind că tovarăşul lor nu va mai rezista mult.

Grenfell nu i-a văzut venind, din pricină că strălucirea gheţii îi afectase vederea. Primul semn că avea să fie salvat au fost strigătele celor patru. „Când omul din faţă a sărit pe pluta mea de gheaţă şi mi-a luat mâinile într-ale lui, nu a spus niciunul dintre noi nimic”. Grenfell era conştient că scăpase ca prin urechile acului. „Toţi ţinem la viaţă”, spunea el în povestea aventurii lui. „Eram fericit că mă întorsesem şi că puteam să mă bucur din nou de ea”.

Grenfell i-a oferit şi tânărului suferind şansa de a se bucura din nou de viaţă, căci s-a dus direct la spital şi l-a operat cu succes la piciorul afectat de cangrenă. Ulterior, băiatul şi-a revenit complet.

Vulcanul morţii

Parcă ar fi stins cineva lumina soarelui. În ziua de 8 mai 1902, exact la ora 8.02, orăşelul Saint-Pierre, din regiunea Mării Caraibilor, a fost zguduit de o explozie catastrofală. Cerul de deasupra Insulei Martinica s-a cufundat imediat în beznă, iar dinspre Muntele Pelee s-a auzit mugetul ca de fiară al vulcanului.

Când cerul s-a luminat pentru o clipă, localnicii şi-au întors privirea către vulcan şi s-au îngrozit de ce au văzut: un val uriaş de rocă topită se prăvălea spre ei, prinzând tot mai multă viteză pe pantele abrupte de deasupra localităţii. În urma lui venea o avalanşă de gaz foarte fierbinte şi praf. Temperatura materiei incandescente depăşea 1.000 °C, făcând să se evapore tot ceea ce îi ieşea în cale.

Printre cei 30.000 de localnici îngroziţi se număra şi

cizmarul Leon Compere-Leandre, care, în momentul spectaculoasei erupţii, era afară. „Am simţit un vânt teribil, pământul a început să se cutremure, iar cerul s-a întunecat dintr-odată”, scria el mai târziu. „Am vrut să intru la loc în casă, am urcat cu greu cele trei, patru trepte care mă despărţeau de camera mea şi mi-am simţit braţele, picioarele şi corpul arzând”. În timp ce el se prăbuşea în agonie, alţi patru oameni au dat buzna în încăpere, „strigând şi zvârcolindu-se de durere”. Era limpede că suferiseră arsuri interne grave din pricina gazelor vulcanice toxice care se răspândiseră în atmosferă chiar înainte ca avalanşa principală să ajungă în orăşel.

Una dintre victime era fetiţa familiei Delavaud, al cărei tată se refugiase deja în casa lui Leon. Copila era într-o stare îngrozitoare şi a murit aproape imediat. Ceilalţi s-au ridicat cu greu de pe podea, tuşind puternic, şi au ieşit în fugă din casă în speranţa că vor găsi o cale de salvare. Leon s-a dus în altă cameră, „unde l-am găsit pe Delavaud-tatăl, îmbrăcat şi întins în pat, mort. Era vânăt şi umflat, dar îmbrăcămintea era neatinsă”. Ajuns la disperare, „înnebunit şi aproape copleşit”, incapabil să se mişte, Leon s-a întins şi el pe un pat, „aşteptând nemişcat moartea”.

Oamenii aflaţi încă pe străzi erau condamnaţi, neavând nicio şansă să fugă din calea avalanşei care se apropia. Aveau să existe însă şi câţiva martori la dezastrul care a urmat – cei care, în momentul erupţiei, se aflau în bărci. Sub privirile lor îngrozite şi fascinate în acelaşi timp, un torent de lavă a lovit periferia orăşelului, măturând totul în calea sa.

Apoi, în doar câteva secunde, a înghiţit şi centrul localităţii. „Orăşelul a dispărut sub ochii noştri”, a spus unul dintre cei care au asistat la catastrofa.

Practic, toţi locuitorii au murit în câteva secunde, din cauza vaporilor toxici sau a valului puternic de căldură. Dar, în acea sumbră dimineaţă de mai, au existat, ca prin minune, şi supravieţuitori.

La o oră după ce avalanşa a lovit oraşul, Leon

Compere-Leandre s-a trezit brusc. Îşi pierduse cunoştinţa în momentul în care torentul ajunsese în Saint-Pierre şi nu ştia nimic despre cele petrecute apoi. Când a reuşit să iasă din casa distrusă, s-a trezit în mijlocul unui peisaj dezolant. Orăşelul copilăriei lui era prefăcut în scrum, o ruină din care se mai ridica fumul, cu puţine clădiri rămase încă în picioare. Leon a pornit-o împleticindu-se prin cenuşa fierbinte şi a mers kilometri întregi până ce, în sfârşit, a ieşit din zona distrusă şi a ajuns într-un sat, unde le-a spus localnicilor uluiţi povestea supravieţuirii lui.

Cum a reuşit Leon să scape viu rămâne o enigmă. Norul de gaz toxic, praful încins şi roca topită nici nu îl atinseseră. Totuşi nu a fost singurul supravieţuitor din acea teribilă zi de primăvară a anului 1902. Din infern a ieşit viu încă un bărbat, care a putut să relateze cu exactitate cum a reuşit să păcălească moartea în acea dimineaţă sinistră.

Louis-Auguste Cyparis[29] fusese închis în temniţa localităţii în ziua premergătoare erupţiei, fiindcă luase parte la o încăierare într-un bar. Celula se afla sub pământ şi avea ziduri din piatră, fără ferestre. Aerul nu pătrundea decât printre zăbrelele uşii metalice, îndreptate în direcţia opusă celei în care se găsea vulcanul. Cyparis auzise explozia violentă şi îşi dăduse imediat seama că Muntele Pelee erupsese. Puţina lumină care se zărea printre gratiile uşii a dispărut într-o clipită. Peste alte câteva secunde, în celulă au început să pătrundă aer încins şi cenuşă fierbinte, care i-au pricinuit arsuri grave. Omul a urinat pe haine şi apoi le-a îndesat în gaura de ventilaţie ca să se protejeze. Ştia că va fi prins acolo, ca într-un mormânt subteran, dacă cenuşa continua să se aştearnă.

La câteva ore de la erupţie, a început o operaţiune de salvare. Nava de război *Suchet* a ajuns la localitatea cuprinsă de flăcări la ora 12.30. Dogoarea pe care o degajau ruinele a împiedicat însă vasul să acosteze mai devreme de ora 15, când căpitanul a reuşit, în sfârşit, să

29 Conform registrelor de stare civilă, numele său adevărat era Ludger Sylbaris (n. red.).

pună piciorul pe ţărm, unde a fost şocat de ce a văzut. Nimic nu mai era în picioare, nicio casă, nici măcar un copac. Arsese totul. Dintre cei 30.000 de locuitori, nimeni nu scăpase cu viaţă.

În afară de Cyparis, care era încă prizonier în celula lui, unde avea să rămână vreme de patru zile, până când o echipă de salvatori îi va auzi strigătele deznădăjduite.

Cyparis a fost scos din cenuşa tasată şi dus la adăpost de salvatorii uluiţi. Arsurile i s-au vindecat în cele din urmă, iar el a fost iertat de pedeapsă, dobândind o oarecare faimă ca membru al trupei Circului Barnum & Bailey.

Al treilea supravieţuitor a fost o fată pe nume Haviva Da Ifrile, a cărei aventură a fost chiar mai bizară decât a celor doi bărbaţi. Haviva a fost găsită într-o barcă în derivă, inconştientă, dar în viaţă. Fata nu şi-a amintit cum a ajuns acolo.

Doamna Robinson Crusoe în a treia săptămână din luna august a anului 1923, nava *Donaldson* acosta pe ţărmurile pustii ale Insulei Vranghel, aflată la nord de Siberia. Echipajul aducea provizii pentru cei cinci colonişti lăsaţi acolo cu doi ani înainte şi se aştepta să îi găsească pe toţi sănătoşi. Dintre ei însă, nu au mai găsit decât unul – pe tânăra Ada Blackjack, pe jumătate moartă de foame, bolnavă, dar vie. Şi cu o incredibilă poveste de istorisit.

Cu doi ani înainte, Ada Blackjack se oferise voluntar pentru una dintre cele mai stranii misiuni de colonizare din istorie. Ea şi alţi patru temerari urmau să vadă în ce măsură era posibil să se întemeieze o aşezare omenească pe Insula Vranghel. Experimentul din 1921 era ideea exploratorului arctic Vilhjalmur Stefansson[30]. Unul dintre obiectivele lui era să revendice acest teritoriu pentru Canada. Un altul era să demonstreze că inospitaliera insulă era totuşi locuibilă. Stefansson nutrea speranţa să înfiinţeze o companie de turism extrem, care să ofere circuite celor pasionaţi de aventură în acel loc îndepărtat.

---

30 Vilhjalmur Stefansson (1879-1962), explorator şi etnolog canadian de origine islandeză (n. tr.).

În echipa lui Stefansson erau patru bărbaţi: trei americani, Lorne Knight, Milton Galle şi Fred Maurer, şi un canadian, Allan Crawford. Aveau rezultate academice impresionante, dar destul de puţină experienţă în ceea ce priveşte supravieţuirea în condiţiile extreme de la Polul Nord. Al cincilea membru era Ada Blackjack, o tânără eschimosă al cărei soţ murise cu câţiva ani înainte, lăsând-o fără un ban şi cu un copil bolnav de tuberculoză cronică, afecţiune care necesita un tratament costisitor. Ea a hotărât să se alăture expediţiei timp de un an, ademenită fiind cu salariul bun care i se promisese. Tânăra a fost angajată oficial drept cusătoreasa echipei.

La numai 25 de ani, Ada era o alegere ciudată. Nu ştia nimic despre vânătoare şi nu trăise niciodată din ce oferea natura. Nici să construiască un iglu nu ştia. Auzind că urma să vină cu ei, ceilalţi membri ai echipei şi-au exprimat profunda îngrijorare. Era prea fragilă ca să supravieţuiască în condiţii grele, spuneau ei, şi nu avea să fie decât o povară în plus. Obiecţiile lor au fost respinse de Vilhjalmur Stefansson, iar Ada Blackjack a fost acceptată în mod oficial ca al cincilea membru al echipei.

În ziua de 16 septembrie 1921, cei cinci au fost lăsaţi pe insula pustie. Stefansson, care a refuzat să însoţească expediţia, credea că sunt atâtea animale sălbatice pe Vranghel, încât nu le-a asigurat oamenilor săi hrana decât pentru şase luni, promiţând să trimită un vas de aprovizionare în vara următoare, între timp, cei cinci trebuiau să se descurce singuri.

Misiunea a început cu dreptul. Coloniştii au ridicat un iglu spaţios şi au avut noroc la vânătoare, izbutind să doboare zece urşi polari, 30 de foci şi multe gâşte şi raţe. Erau încrezători că vor reuşi să reziste până la întoarcerea navei.

Promisiunea lui Stefansson nu s-a materializat însă, membrii echipei dându-şi seama că trebuiau să înfrunte o toamnă lungă şi aspră. Curând, au rămas fără ceai, cafea şi zahăr. Apoi, s-au terminat şi rezervele de făină şi fasole. Odată cu vânturile puternice din noiembrie, care au adus

cu ele o necruţătoare iarnă polară, vânatul a dispărut, iar cei cinci au început să ducă lipsă de hrană. Colac peste pupăză, Lorne Knight s-a îmbolnăvit grav.

La 28 ianuarie 1923, Crawford, Galle şi Maurer au hotărât să încerce să traverseze pe gheaţă Marea Ciukotsk şi să ajungă în Siberia ca să alerteze lumea cu privire la nevoia lor disperată de ajutor. Cei trei bărbaţi nu au mai fost văzuţi niciodată, iar soarta lor rămâne învăluită în mister. Fie au căzut în crăpăturile din gheaţă şi s-au înecat în apa rece, fie au murit îngheţaţi din cauza viscolului polar.

Între timp, starea lui Lorne Knight s-a agravat. Americanul suferea acum şi de scorbut, din care pricină abia îşi mai putea mişca mâinile şi picioarele. Ada l-a îngrijit până în aprilie, când bolnavul şi-a dat ultima suflare, lăsând-o complet singură în pustietatea de gheaţă.

Tânăra habar n-avea să vâneze şi nici nu trăsese vreodată cu puşca rămasă de la tovarăşii ei. Curând însă, şi-a dat seama cum se foloseşte şi a reuşit să omoare foci, vulpi şi raţe. Carnea a fript-o la foc mic, ca să fie mai suculentă. A izbutit să ţină focul aprins, în ciuda lipsei combustibilului, şi, citind Biblia, şi-a păstrat sănătatea psihică. La începutul toamnei însă, s-a simţit tot mai slăbită. Ştia că, de acum, o păştea şi pe ea moartea.

Renunţase de mult la orice speranţă de salvare când, la orizont, a apărut un vas. Era *Donaldson,* care a acostat în apropierea Insulei Vranghel în ziua de 23 august. Marinarii au fost uluiţi când au dat peste Ada Blackjack şi chiar mai surprinşi în clipa în care au aflat că trei dintre tovarăşii ei dispăruseră, iar al patrulea era mort.

Când povestea ei a ajuns la cunoştinţa lumii întregi, ziarele au botezat-o „doamna Robinson Crusoe” şi au susţinut că supravieţuirea ei era nici mai mult, nici mai puţin decât un miracol. Deşi nu ştia nimic despre tehnicile de supravieţuire, femeia rezistase vreme de 23 de luni.

Ada nu privea cu ochi buni acest circ şi fugea de publicitate. Nu voia decât să ajungă la băieţelul ei şi, cu banii primiţi pentru expediţie, să-l ducă la Seattle ca să se

vindece de tuberculoză. Faptul că avea un copil bolnav – care s-a făcut bine până la urmă – a dat însă poveştii ei o nouă dimensiune. Tânăra a devenit, fără voie, o celebritate, fiind prezentată, în cărţi şi reviste, ca o eroină. „Stomacul Adei nu era cu nimic mai adaptat decât al lor [al bărbaţilor] la grăsimea de focă”, scria cineva. „Dar în inima ei a ars o flacără care nu se stinge uşor”.

Ada Blackjack nu a mai călcat niciodată pe Insula Vranghel, dar s-a întors în regiunea arctică, unde s-a stabilit definitiv. Se vede treaba că-i pria clima rece, căci temerara colonistă s-a stins din viaţă la înaintata vârstă de 85 de ani.

Capitolul 14

Vai, ce război încântător!

ashdiadiin doo ba 33 nâhâsteidi mul tsosts idi neeznâdiin dâzdjjhastâlâl

Numărul 59 746 în navaho, complicata limbă a populaţiei amerindiene, utilizată în al Doilea Război Mondial de armata americană în comunicaţii pe câmpul de luptă

Ultima misiune

Americanul Henry Günther s-a îngrozit când a ajuns pe câmpul de luptă din nordul Franţei, în iarna lui 1917. Tranşeele pline de noroi erau mai sumbre decât se aşteptase. Atmosfera de descompunere era apăsătoare.

Günther fusese repartizat în Regimentul 313, cunoscut şi ca Regimentul din Baltimore, cu doar câteva săptămâni mai devreme, ca sergent de intendenţă însărcinat cu asigurarea îmbrăcămintei necesare soldaţilor. Acum, privind lung la clădirile dărăpănate şi copacii distruşi, era copleşit de o profundă tristeţe. Nu dorea cu niciun chip să lupte într-un război care avea loc la mii de kilometri distanţă de ţara natală, într-o lume complet diferită de cea din Baltimore, unde lucrase ca simplu contabil la bancă. Apăsat de dorul de casă şi deprimat, Günther i-a scris unui prieten, plângându-se de „împrejurările nefericite” în care se găsea şi spunându-i să

facă orice îi va sta în putere ca să nu fie recrutat.

Din nefericire pentru el, scrisoarea a fost citită de un cenzor al armatei. Acesta a fost îngrozit de sentimentele sale defetiste şi l-a raportat pe Günther superiorilor. Nu încăpea îndoială că urma să fie pedepsit pentru lipsa lui de patriotism, însă pedeapsa avea să-i producă o traumă psihică profundă – a trecut din gradul de sergent în cel de soldat, spre ruşinea lui şi a întregii familii.

„Şi-a făcut mult sânge rău din cauza acestei retrogradări şi a ajuns să fie obsedat de ideea de a se revanşa în faţa ofiţerilor şi a celorlalţi soldaţi”, scria James M. Cain, corespondent de război la *Baltimore Sun*. „Credea că era bănuit de sentimente progermane, ceea ce îl îngrijora. Regimentul a intrat în luptă după câteva zile de la retrogradarea lui şi, încă de la început, [Günther] a demonstrat o neobişnuită dorinţă de a se expune la tot soiul de pericole”.

Pe Günther îl preocupa cel mai mult cum să se „revanşeze” pentru închipuita lipsă de patriotism. Războiul se apropia cu paşi repezi de sfârşit. Circulau deja zvonuri că armata germană era pe punctul de a capitula. În zorii zilei de 11 noiembrie 1918, Günther a ştiut că trebuia să facă repede ceva.

La fel ca majoritatea tovarăşilor săi de arme, în dimineaţa aceea friguroasă, Günther nu ştia nimic despre armistiţiul semnat la ora 5.20, într-un vagon de tren, undeva, la nord de Paris. Odată încheiat Primul Război Mondial, reprezentanţilor britanici, francezi şi germani care semnaseră documentul nu le mai rămânea decât să înştiinţeze trupele de pe front. Ceea ce nu era tocmai uşor, căci multe batalioane întrebuinţau mijloace de comunicare vechi şi inadecvate, iar altele, şi mai multe, erau total izolate de centrele lor de comandă. Generalii şi-au dat seama că va mai dura până vor afla toţi, aşa încât au stabilit ca armistiţiul să nu intre în vigoare înainte de ora 11.

Henry Günther şi amicii lui au aflat de acesta la 10.30. Cel mai înţelept ar fi fost să stea cuminţi încă o

jumătate de oră, până ce avea să fie declarată în mod oficial pacea. În schimb, ei şi-au continuat marşul către Chaumont-devantdamvillers, un sat din apropiere de Metz, la periferia căruia au ajuns cu puţin înainte de ora 11.

Drumul de ţară era însă blocat de două cuiburi de mitralieră inamice. Cu toate că aveau ordin să deschidă focul, germanii au tras în aer ca să nu mai facă victime. Camarazii lui Günther au fost impresionaţi de fapta duşmanilor, care era limpede că ştiau de armistiţiu. Günther a văzut însă altfel lucrurile.

Dându-şi seama că mai avea doar câteva minute la dispoziţie pentru a săvârşi un act de eroism, şi-a exprimat indignarea cu privire la faptul că duşmanul trăsese. În pofida ordinelor primite de la sergentul Ernest Powell (care îi era şi bun prieten), s-a lansat într-un dramatic atac prin ceaţa deasă în direcţia mitralierelor germane. Potrivit reporterului James M. Cain, „era animat de dorinţa fierbinte de a arăta, chiar şi în ultima clipă, că era curajos şi american sută-n sută”.

Germanii s-au îngrozit văzându-şi poziţia atacată de un soldat solitar. „I-au făcut semne cu mâinile şi i-au strigat, într-o engleză stâlcită, să se întoarcă fiindcă războiul se terminase. El nu le-a dat nicio atenţie, continuând să tragă, din când în când, din mers”.

Când s-au convins că americanul era hotărât să-şi continue atacul de unul singur, germanii n-au mai avut de ales şi au îndreptat mitraliera spre el. Günther a căzut la datorie la ora 10.59, fiind recunoscut în mod oficial drept ultimul soldat ucis în Primul Război Mondial. „Aproape imediat după ce a căzut, tirul de mitralieră a încetat şi s-a lăsat o linişte înfiorătoare”, se consemna în documentele diviziei sale.

În cele din urmă, armata l-a trecut înapoi în gradul de sergent şi i-a acordat postmortem două medalii pentru vitejie. Henry Günther a încheiat războiul ca ultima lui victimă, dar şi ca ultimul erou al acestuia.

Până în iad şi înapoi

Audie Murphy era prea scund, prea slab şi prea tânăr

ca să lupte în al Doilea Război Mondial. Cel puţin asta fusese opinia armatei SUA în decembrie 1941, când a încercat să se înroleze. Tânărul a fost respins nu doar fiindcă nu împlinise vârsta necesară – avea numai 16 ani şi jumătate – ci şi din pricina constituţiei lui fragile.

Anul următor, Murphy a încercat încă o dată să se înroleze, dar nu a fost acceptat nici de data aceasta. Nu l-au primit nici la infanterie, nici la infanteria marină, nici în trupele aeropurtate şi nici la marină.

După multe insistenţe, a reuşit totuşi să intre în armată. A fost trimis să facă instrucţia în Texas, prilej cu care s-a dovedit necorespunzător din toate punctele de vedere, confirmând astfel deciziile luate anterior de armată în privinţa lui. În timpul unei şedinţe de instrucţie, a leşinat din cauza extenuării. Comandantul companiei lui a fost atât de alarmat, încât a încercat să-l transfere la o şcoală de bucătari a armatei. Murphy era însă hotărât să le dovedească scepticilor că se înşelau în privinţa lui şi avea să facă asta în stil mare.

Un prim indiciu cu privire la curajul său a apărut în septembrie 1943, pe frontul italian, când echipa lui de recunoaştere a fost atacată prin surprindere de mitraliorii germani. Murphy a tras şi el, omorându-i pe toţi cei cinci soldaţi duşmani. Datorită surprinzătorului său act de eroism, a fost înaintat la gradul de sergent.

Murphy a continuat să lupte, atât în Italia, cât şi în Franţa, începând să dea dovadă de o hotărâre nesăbuită de a învinge cu orice preţ. Se dovedea foarte eficient mai cu seamă atunci când conducea grupuri mici de soldaţi împotriva unor forţe inamice superioare.

După ce au participat la Operaţiunea Dragonul, desfăşurată în sudul Franţei, Murphy şi oamenii lui au fost transferaţi în Alsacia, unde lupta dintre Aliaţi şi unităţile de elită ale armatei germane era în toi. Plutonul lui a fost atacat în timp ce trecea printr-o vie. Murphy a reuşit să captureze singur una dintre mitralierele cu care germanii trăgeau în ei şi s-o întoarcă împotriva acestora, ucigându-i sau rănindu-i. Curajul extraordinar i-a adus Crucea pentru

Serviciu Deosebit.

La puţină vreme după aceea, prietenul său cel mai bun a fost omorât de un grup de soldaţi germani care s-au prefăcut că se predau. Murphy, dezgustat peste măsură de acest şiretlic, s-a năpustit asupra lor, ucigând şase, rănind doi şi capturând unsprezece dintre ei.

După şapte săptămâni de lupte crâncene, divizia lui Murphy a pierdut 4.500 de oameni. Murphy era mereu în prima linie. A primit două stele de argint pentru eroism, a fost înaintat la gradul de sublocotenent şi i s-a încredinţat comanda unui pluton. Se dovedise unul dintre cei mai viteji soldaţi de pe frontul din Alsacia. Cu toate acestea, momentul lui de glorie nu sosise încă.

În ianuarie 1945, el şi oamenii lui au fost mutaţi în pădurile de lângă Holtzwihr, un teritoriu vital din punct de vedere strategic, ocupat de puţină vreme de trupele aliate. Importanţa lui era la fel de mare pentru germani, care erau hotărâţi să-l recucerească.

Neobişnuitele calităţi de lider ale lui Murphy produseseră de mult o impresie atât de puternică asupra superiorilor, încât aceştia l-au făcut comandant de companie. Datoria lui era să împiedice înaintarea inamicului.

La 26 ianuarie, compania lui a intrat în luptă împotriva inamicului. Era foarte frig (-10 °C), vântul bătea ca la poli, iar zăpada avea jumătate de metru. Soldaţii au luptat cu tenacitate şi curaj, dar tirul cumplit al duşmanului i-a împuţinat constant, până ce, din 128, au mai rămas doar 19.

Murphy şi-a dat seama că nu mai puteau să reziste mult şi le-a ordonat să se retragă în pădure. El însă nu avea nicio intenţie să-i urmeze. S-a căţărat pe un vânător de tancuri ars şi, din acea poziţie, a dirijat tirul artileriei americane ce venea din spate. „Tare îmi mai plăcea artileria aia”, îşi amintea el mai târziu. „Îi vedeam pe friţi cum dispăreau în norii de fum şi zăpadă, îi auzeam ţipând şi strigând, dar tot veneau în valuri, de parcă nimic nu-i putea opri”.

Germanii au continuat să avanseze încet, în ciuda bombardamentului, şi, nu peste multă vreme, erau la numai 50 m de ascunzătoarea lui Murphy. Când comandamentul batalionului i-a cerut să transmită coordonatele poziţiei inamicului, el a răspuns: „Dacă mai staţi niţel pe fir, vi-l dau la telefon pe unul dintre ticăloşii ăştia”.

Murphy a continuat să-i împroaşte cu gloanţe pe cei care înaintau, doborând cu o singură rafală prelungită în jur de 50 de soldaţi germani. La un moment dat, a zărit cu coada ochiului un grup care se ascundea într-un şanţ din apropiere. „Am apăsat pe trăgaci şi am îndreptat încet arma în direcţia lor – cadavrele s-au prăbuşit claie peste grămadă”. Nu s-a oprit decât atunci când a pierdut legătura cu comandamentul din cauza artileriei inamice.

Deşi grav rănit, Murphy şi-a condus oamenii timp de încă două zile, până ce zona din jurul localităţii Holtzwihr şi al Canalului Colmar a fost curăţată de inamic. A fost o faptă de vitejie cu totul ieşită din comun, mai ales în condiţiile în care el fusese respins de două ori de la recrutare pe motiv că era prea plăpând ca să lupte.

La 2 iunie 1945, Audie Murphy a primit Medalia de Onoare, cea mai înaltă distincţie a Statelor Unite ale Americii. Era apogeul unei cariere militare care, până la final, i-a mai adus 32 de medalii, panglici, citări şi insigne. Ulterior, Murphy a ajuns vedetă la Hollywood, jucând în filmul *To Hell and Back,* inspirat din cele trăite de el pe front. Viaţa i-a fost curmată însă în mod tragic în 1971, când, la numai 46 de ani, a murit într-un accident de avion.

Întrebat ce l-a determinat să lupte de unul singur împotriva unei întregi companii germane de infanterie, el a răspuns: „Îmi omorau prietenii”.

Să vorbim păsăreşte

Seizo Arisue, un spărgător japonez de coduri, avea toate motivele să fie mulţumit de el însuşi. împreună cu echipa lui, reuşise să decodeze transmisiunile secrete ale înaltului Comandament american. Multe dintre mesajele descifrate de ei se refereau la dispunerea trupelor inamice,

înţelegerea lor oferindu-le japonezilor un însemnat avantaj pe câmpul de luptă.

În primăvara lui 1945 însă, Seizo Arisue a fost absolut derutat de noul cod utilizat de armata americană. După multe ore de muncă, tot nu reuşise să-l descifreze. *Ahkehdiglini* era unul dintre cuvinte, *tsahahdzoh* era altul. Cuvintele necunoscute umpleau câteva pagini. Arisue nu putea decât să tragă concluzia că mesajul era scris în păsăreşte.

Mesajele erau, într-adevăr, indescifrabile, aşa cum, de altfel, intenţionaseră americanii. Erau scrise în navaho, o limbă foarte complicată, pe care foarte puţini oameni o vorbeau. Ideea folosirii ei în comunicaţiile de pe câmpul de luptă fusese sugerată de Philip Johnston, fiul unui misionar american şi unul dintre puţinii oameni care nu aparţineau populaţiei navaho, dar vorbeau fluent această limbă.

Johnston ştia că limbile amerindienilor fuseseră utilizate cu succes în timpul Primului Război Mondial. Mai ştia că navaho avea să le pună probleme uriaşe spărgătorilor japonezi de coduri. Sintaxa alambicată şi numeroasele dialecte făceau această limbă imposibil de înţeles de către cei care nu avuseseră contact cu ea timp de mulţi ani.

Armata a pus în practică ingenioasa idee în primăvara lui 1942. Ea s-a dovedit a fi atât de bună, încât au fost recrutaţi mai mulţi vorbitori de navaho, porecliţi *code-talkers* (vorbitori de limbaj codificat), care aveau să joace un rol extrem de important în războiul din Orientul îndepărtat.

Între aceştia s-a aflat şi Samuel Tso, un tânăr de 23 de ani, care s-a ocupat de comunicaţiile Corpului de Infanterie Marină al SUA în timpul bătăliei pentru cucerirea Insulei Iwo Jima. Pe toată durata confruntării, care a durat o lună de zile, el şi echipa lui de şase vorbitori de navaho au transmis sute de comenzi de importanţă strategică.

Aceste comenzi erau transmise sub forma unui şir de cuvinte navaho, care, aparent, nu aveau legătură nici între

ele şi nici cu limbajul folosit pe câmpul de luptă. Şi asta, pentru că, în navaho, nu existau cuvinte precum „mitralieră” şi „cuirasat”. Pentru a rezolva această problemă de vocabular, echipa lui Tso utiliza anumiţi termeni în legătură cu mijloacele tehnice de luptă: „balenă” în loc „cuirasat”, „peşte-de-fier” în loc de „submarin”, „colibri” în loc de „avion de vânătoare”.

Codul era însă mult mai sofisticat. Unul dintre principiile după care fusese alcătuit era acela că literele din alfabet erau reprezentate de anumite cuvinte din navaho. Litera „a”, de pildă, putea fi reprezentată de oricare dintre următoarele cuvinte: *wollachee* (furnică), *belasana* (măr) şi *tsenill* (topor). Ele aveau în comun un element-cheie: traduse în engleză, începeau toate cu litera „a”[31].

Tso şi ai lui trimiteau şi primeau zilnic zeci de mesaje. Când primeau un mesaj cifrat, mai întâi traduceau cuvintele navaho în engleză, apoi, luând prima literă din fiecare cuvânt, alcătuiau textul. Iată de ce codul s-a dovedit a fi imposibil de spart de către japonezi. Ca să poată citi mesajul, eu trebuiau să ştie echivalentul în engleză al fiecărui cuvânt în navaho. Şi cum nu existau dicţionare de limba navaho, spărgătorii japonezi de coduri s-au trezit în faţa unei misiuni imposibile.

Echipa lui Tso transmitea informaţii privitoare la tactici, mişcări de trupe etc. Membrii ei lucrau cu multă pricepere şi acurateţe. În vreme ce puşcaşii marini americani luptau pe plajele bine apărate ale Insulei Iwo Jima, vorbitorii de limbaj codificat îşi demonstrau şi ei cu prisosinţă valoarea. Maiorul Howard Connor, ofiţer de transmisiuni în Divizia 5 Infanterie Marină, era ferm convins că oamenii lui Tso îi conduseseră pe soldaţii americani la victorie: „Dacă nu ar fi fost aceşti navaho, puşcaşii marini nu ar fi cucerit niciodată Iwo Jima”.

Japonezii s-au chinuit zi şi noapte să spargă codul, însă nu au izbutit să descifreze nici măcar un mesaj. Ideea lui Johnson se dovedise inspirată, utilizarea unei limbi

31 *Ant, apple,* respectiv *axe* (n. red.).

indescifrabile salvând viaţa a zeci de mii de oameni.

Capitolul 15

C
M J! – wM
de la „crima

„Era ţinută într-o încăpere şi era o pasăre splendidă, ceva mai mare decât cel mai răsărit curcan şi cu picioare asemănătoare, însă mai zdravănă, mai îndesată şi mai ţanţoşă, colorată dinainte precum pieptul unui fazan tânăr”.

Sir Hamon L’Estrânge, căruia, în 1638, îi este înfăţişat, la Londra, un exemplar viu de pasăre *dodo.* După 25 de ani, aceasta avea să dispară pentru totdeauna.

Povestea corăbiei ***Zong***

Căpitanul Luke Collingwood era obişnuit cu anevoioasele traversări ale Atlanticului, însă călătoria aceasta s-a dovedit a fi mai rea decât cele mai multe de până atunci. Dizenteria, diareea şi variola răpuseseră deja şapte membri ai echipajului de pe *Zong*. În rândurile sclavilor pe care-i transporta, pierderile erau şi mai grele, peste 70 de oameni pierzându-şi viaţa de la părăsirea Africii. Căutând zadarnic coasta Jamaicăi, îngrijorarea căpitanului creştea. Ştia că aceia care asiguraseră corabia nu aveau să suporte pagubele pricinuite încărcăturii omeneşti. Şi, cum un sclav valora cam 30, avea toate şansele să piardă o adevărată avere.

La 29 noiembrie 1781, lui Collingwood i-a venit o idee macabră, dar care putea să-i transforme pierderea în câştig. La o întâlnire cu ofiţerii de pe *Zong,* a propus ca sclavii să fie aruncaţi peste bord. Socoteala lui se întemeia pe o logică sinistră. Dacă sclavii mureau de boală, pierdea asigurarea. Dacă însă erau aruncaţi peste bord spre a nu irosi puţinele resurse de apă (şi, astfel, a se salva viaţa celorlalţi), asigurarea rămânea valabilă în virtutea unui principiu legal denumit „avarie comună”. Acest principiu îi îngăduia căpitanului vasului să-i sacrifice pe unii

„pasageri” spre a-i salva pe ceilalţi.

Secundul James Kelsall a fost şocat de propunerea căpitanului. „Asta ar fi crimă săvârşită cu sânge rece”, a spus el. Collingwood l-a contrazis, arătând că ar fi „o cruzime mai mică să-i aruncăm în mare pe amărâţii aceştia bolnavi decât să le permitem s-o mai ducă câteva zile în suferinţa ce i-a lovit”.

După o îndelungată muncă de convingere, Kelsall s-a răzgândit şi, fără tragere de inimă, le-a dat dreptate căpitanului şi celorlalţi ofiţeri. Cei mai slabi urmau să fie aruncaţi peste bord chiar în ziua aceea.

Collingwood a coborât sub punte să-şi aleagă prima „tranşă” de victime. A hotărât să se concentreze asupra femeilor şi copiilor, probabil fiindcă ştia că aceştia nu aveau să se opună cu foarte multă îndârjire. În total, 54 de femei şi copii au fost azvârliţi de pe navă, fiind văzuţi zbătându-se în valuri înainte să-i lase puterile şi să se ducă la fund.

Peste două zile, la 1 decembrie, căpitanul a ales următoarea „tranşă”, formată de această dată din 42 de bărbaţi. Victimele s-au înecat aşa de repede şi cu atât de puţin efort din partea căpitanului şi a echipajului navei, încât Collingwood a decis să arunce şi mai mulţi sclavi peste bord.

Planul lui era să stoarcă de la cei care asiguraseră vasul o sumă cât mai mare. Aşa încât a dat ordin să fie azvârliţi în apă alţi 36 de sclavi.

Acest al treilea grup însă era compus din inşi mai puternici, care au refuzat să meargă la moarte fără să se împotrivească. Marinarii au fost nevoiţi să le pună cătuşe la picioare, de care au prins bile de fier, astfel încât sclavii să se ducă la fund imediat. „Braţele a douăzeci şi şase de inşi au fost ferecate în fier, iar crudul echipaj a trecut la treabă, aruncându-i în apă, aşa cum făcuseră mai înainte cu tovarăşii lor”, se spune într-o relatare contemporană a masacrului.

Zece dintre aceşti 26 de sclavi au fost atât de îngroziţi de soarta care-i aştepta, încât au sărit peste bord

înainte ca nemilosul Collingwood să apuce să le pună cătuşe.

La trei săptămâni după această ultimă crimă, *Zong* a ajuns în sfârşit în Jamaica, având încă la bord 208 sclavi. Aceştia au fost vânduţi cu un preţ mediu de 36 fiecare, aducându-i lui Collingwood un profit substanţial, înainte chiar de a cere despăgubiri în contul asigurării. Nu a mai apucat să se bucure de bani, murind la trei zile după debarcare.

Moartea căpitanului Collingwood ar fi putut să fie sfârşitul unei poveşti sordide, macabre chiar, dar ea avea să aibă un epilog extraordinar, care a făcut mare vâlvă în Anglia acelor vremuri. Armatorii vasului şi-au exprimat fără rezerve sprijinul faţă de hotărârea luată de răposat şi au solicitat despăgubiri pentru cei 132 de sclavi aruncaţi peste bord. Pentru „marfa" azvârlită în mare, sperau să primească în jur de 4.000.

Astfel a început un proces marcat de cruzime, cinism şi pură lăcomie. Juraţii au fost de acord cu armatorii şi au stabilit ca aceia care asiguraseră „marfa" să plătească pentru sclavii înecaţi. Asigurătorii au făcut însă recurs şi au solicitat rejudecarea procesului. De data aceasta, de către lordul Mansfield, preşedintele curţii supreme.

Cei care au nădăjduit că acesta va fi mai destupat la minte au fost dezamăgiţi. „Cazul sclavilor", a spus lordul Mansfield, „se aseamănă cu cel al unor cai aruncaţi peste bord. Întrebarea este dacă a existat sau nu o necesitate absolută ca ei să fie aruncaţi peste bord pentru a fi salvaţi ceilalţi".

În atenţia curţii a fost adus un fapt până atunci necunoscut: armatorii vasului susţinuseră că sclavii au fost omorâţi fiindcă la bord nu era destulă apă, ceea ce nu era adevărat. Când a ajuns în Jamaica, corabia dispunea încă de aproximativ 2000 1 de apă. Această dezvăluire ar fi trebuit să marcheze un moment de cotitură în desfăşurarea procesului, Collingwood şi echipajul său făcându-se vinovaţi în mod evident de crimă. Noile dovezi au fost declarate însă irelevante, iar armatorii lui *Zong* au

ieşit învingători. Asigurătorii au fost obligaţi să achite contravaloarea „mărfii” aruncate în mare.

Abolţionistul englez Granville Sharp[32] a fost consternat de verdict şi a încercat să intenteze proces pentru crimă. Lordul Mansfield a respins acţiunea: „Ce este cu afirmaţia aceasta că au fost aruncate peste bord fiinţe omeneşti? Acesta este un caz privitor la mărfuri sau bunuri. Negrii sunt bunuri, sunt avut; e o nebunie să-i învinuieşti de crimă pe aceşti bărbaţi onorabili”.

Bănuielile inspectorului Dew în primele ore ale zilei de 1 februarie 1910, locuitorii de pe strada Hilldrop Crescent, din nordul Londrei, au fost treziţi din somn de un ţipăt înăbuşit. După un moment de linişte, s-a auzit un strigăt disperat de ajutor. A urmat un zgomot puternic, ca de împuşcătură.

Zarva se iscase la numărul 39, unde locuiau dr. Hawley Crippen şi soţia lui, Cora. Era limpede pentru toată lumea că în casa doctorului se petreceau lucruri îngrijorătoare. Nu i-a trecut însă nimănui prin minte să se amestece, iar a doua zi dimineaţă, când au plecat la serviciu, vecinii au preferat să nu pomenească nimic despre zgomotele din timpul nopţii.

Doctorul i-a salutat ca de obicei, fiind la rândul lui salutat cu căldură, după care s-a dus la Societatea Artistelor de Varieteu, unde soţia lui, care folosea numele de scenă Belle, era trezorier onorific. Aici, a înmânat o scrisoare, ca şi cum ar fi fost scrisă de Belle, prin care aceasta îşi dădea demisia şi spunea că trebuia să plece neîntârziat în America să vadă o rudă apropiată, care era grav bolnavă.

Vestea a stârnit uimire, însă nicio bănuială. Belle şi soţul ei erau americani de origine şi nu exista niciun motiv să se presupună că vreunul dintre ei minţea.

La câteva săptămâni de la aşa-zisa ei plecare, în casa dr. Crippen s-a mutat o altă femeie. Domnişoara Ethel Le Neve era o secretară sfioasă şi atrăgătoare, în vârstă de 27

32 Granville Sharp (1735-1813), funcţionar de stat şi reformator politic, unul dintre primii englezi care au susţinut abolirea comerţului cu sclavi (n. tr.).

de ani, cu 20 de ani mai tânără decât el.

În aceeaşi lună, Ethel a stârnit mare vâlvă apărând la balul societăţii amintite. Pe lângă faptul că l-a însoţit pe dr. Crippen ca pretinsă parteneră a acestuia, s-a observat că ea purta una dintre broşele lui Belle.

Prietenele lui Belle de la teatru intraseră deja la bănuieli în privinţa sorţii ei. Au mers până acolo încât au făcut cercetări în America, în speranţa că îi vor da de urmă. Zadarnic însă.

Nu exista nicio dovadă că Belle se întorsese în ţara natală. Îngrijorarea le-a făcut să contacteze poliţia şi s-o informeze despre dispariţia ei.

Cazul lui Belle a fost repartizat inspectorului-şef Walter Dew, care, pentru început, s-a dus la cabinetul doctorului Crippen din strada New Oxford.

Crippen s-a dovedit a fi un maestru al stăpânirii de sine. I-a spus inspectorului că Belle fugise cu amantul ei, un boxer pe nume Brice Miller, şi că el se simţise foarte ruşinat când le-a mărturisit adevărul prietenilor săi. Inspectorul Dew a crezut fiecare cuvânt al acestuia.

A cerut voie să percheziţioneze casa din Hilldrop Crescent, însă doar ca o formalitate. Nu a găsit nimic suspect. Din punctul lui de vedere, doctorul era curat.

Crippen era însă profund tulburat de ancheta celor de la Scotland Yard. Se temea că inspectorul Dew va găsi lacune în povestea lui şi va dori să-l interogheze din nou, lucru pe care voia să-l evite cu orice preţ. Astfel, a luat dramatica hotărâre de a părăsi ţara împreună cu Ethel, căreia i-a explicat că, în America, vor fi mai fericiţi, mai în siguranţă. Şi mai departe de Scotland Yard.

Când inspectorul Dew a încercat să ia legătura cu el pentru a lămuri unele discrepanţe minore din declaraţia lui şi a aflat că doctorul şi secretara părăsiseră Anglia, a ordonat o cercetare mai amănunţită a casei. De data aceasta, lucrurile au luat o întorsătură gravă.

La 13 iulie, poliţia a descoperit în pivniţă un cadavru uman în descompunere. Îi lipseau capul şi membrele şi se afla într-o stare avansată de putrefacţie. S-a mai

descoperit că aceste rămăşiţe omeneşti prezentau urme de scopolamină. Ulterior, poliţiştii au aflat că dr. Crippen achiziţionase aşa ceva cu doar câteva zile înainte de aşa-zisa plecare a soţiei lui.

Două zile mai târziu, Scotland Yard emitea mandat de arestare pe numele lui Crippen. Doctorul şi Ethel erau însă deja în drum spre Canada, la bordul vasului SS *Montrose.* Cei doi se îmbarcaseră la Anvers, ca tată şi fiu – Ethel avea o figură de băieţandru – iar dacă ar fi fost mai discreţi, poate că ar fi izbutit să-i păcălească pe toţi cei aflaţi la bord.

La doar câteva ore după ce Montrose a ridicat ancora, căpitanul Henry Kendall i-a observat pe „tată" şi „fiu" într-o ipostază intimă în spatele bărcilor de salvare. Neliniştit de purtarea lor – şi foarte bănuitor – Kendall a verificat descrierea celor daţi în urmărire, care apăruse în ziare. Şi-a dat seama că „tatăl" şi „fiul" erau Crippen şi amanta lui.

Căpitanul a telegrafiat la Scotland Yard, împărtăşindu-le poliţiştilor bănuielile. Aceştia au acţionat imediat. Inspectorul Dew a reuşit să se urce la bordul vasului *SS Laurentic,* care tocmai pleca într-o călătorie dincolo de Atlantic. Astfel a început o cursă disperată contra vasului *Montrose,* căci Dew voia să ajungă înaintea acestuia în Canada.

În ziua de 31 iulie, la ora 9 dimineaţa, pe o ceaţă deasă, inspectorul se urca la bordul lui *Montrose,* pretinzând a fi unul dintre „piloţii" trimişi să ajute la ancorarea vasului în Golful Sfântul Laurenţiu. Zărindu-l pe Crippen, şi-a scos chipiul şi i-a strâns mâna. Doctorul a încremenit. L-a recunoscut imediat pe inspector şi şi-a dat seama că jocul se sfârşise. „Slavă Domnului că s-a terminat", a spus el în timp ce i se puneau cătuşele.

Dr. Crippen şi Ethel Le Neve au fost acuzaţi pe loc de „crimă şi mutilare", fiind trimişi înapoi la Londra pentru a fi judecaţi de Curtea Penală Centrală. Doctorul a susţinut că e nevinovat, dar în zadar. A fost găsit vinovat de crimă cu premeditare, fiind spânzurat în închisoare în noiembrie

1910. Ethel Le Neve a fost achitată şi a fugit în America, chiar în ziua în care Crippen a fost executat. Acesta părea a fi sfârşitul tragicei şi crudei poveşti.

Ea a avut însă un epilog surprinzător, care a făcut ca situaţia să se schimbe complet. Ultimele probe ADN par să indice faptul că dr. Crippen a fost totuşi nevinovat. Pornind de la o mostră de sânge păstrată în arhivele Spitalului Regal din Londra, o echipă de legişti americani a comparat ADN-ul lui Belle cu ADN-ul uneia dintre rudele ei aflate încă în viaţă. Rezultatele sunt de-a dreptul uluitoare şi evidenţiază două aspecte esenţiale: în primul rând, cadavrul găsit în pivniţă nu era al lui Belle; în al doilea rând, acesta nici măcar nu aparţinea unei femei.

Dr. David Foran, şeful catedrei de medicină legală de la Universitatea de Stat din Michigan, afirmă că „acel cadavru nu poate fi al Corei Crippen, de asta suntem siguri”.

Dacă are dreptate, şi nimeni nu se îndoieşte de rezultatele analizelor lui, atunci se prea poate ca dr. Crippen să fie nevinovat. Cu două săptămâni înainte de execuţie, el scria următoarele: „Sunt nevinovat şi, într-o zi, se vor găsi dovezi care să arate asta”. Recentele teste ADN ar putea contribui la reabilitarea lui.

Mort ca pasărea ***dodo***

Nouă zile plutiseră în derivă într-o barcă, bând doar propria urină. Din cauza deshidratării, a foamei şi a nemilosului soare tropical, îşi pierduseră aproape cu totul minţile.

Acum însă, când valurile îi aruncaseră pe o insuliţă îndepărtată, lui Völkert Evertszoon, un bătrân lup de mare olandez, şi marinarilor săi nu le venea să-şi creadă ochilor. Peticul acela de pământ era căminul a zeci şi zeci de păsări care nu erau în stare să zboare.

Mergeau legănându-se pe plajă fără să se sfiască şi nu arătau nicio teamă în faţa celor nou-veniţi. „Erau mai mari decât gâştele, dar nu puteau să zboare. În loc de aripi, aveau nişte cioturi”, scria Evertszoon.

Marinarilor nu le venea să creadă ce noroc dăduse

peste ei. După ce îşi văzuseră vasul avariat, *Arnhem,* pierind în valuri, fuseseră convinşi că-i aşteaptă o moarte lentă în barca cu care se salvaseră.

Aici însă, pe Ile d'umbre, la est de Insula Mauritius, era destulă mâncare ca să rămână în viaţă luni întregi. Evertszoon şi camarazii lui aveau să fie ultimii oameni care au văzut această nefericită specie de pasăre, aflată în pragul dispariţiei. Mai mult, e aproape sigur că în burţile lor goale a dispărut, în primăvara lui 1662, şi ultimul exemplar de pasăre *dodo* care mai exista pe insulă.

Încă din anii 1590, când fuseseră zărite pentru prima oară pe Insula Mauritius, păsările *dodo* fuseseră vânate fără milă pentru carnea lor.

Introducerea porcilor contribuise şi ea la scăderea numărului acestora. De fapt, singurul motiv pentru care ele supravieţuiseră pe Ile d'umbre – şi în niciun alt loc din Mauritius – este că acolo nu existau porci.

Carnea acestora numai apetisantă nu era. De altfel, *dodo* era numită „pasărea scârboasă" tocmai din cauza gustului ei oribil. Era însă foarte uşor de prins, iar marinarii care o vânau erau adesea aşa de înfometaţi, că orice li se părea mai bun în comparaţie cu carnea sărată şi putredă de porc pe care o aveau la bord.

Un comandant de corabie spunea că, pentru a fi mai plăcută la gust, carnea de *dodo* trebuia friptă încet, la foc mic. „Burta şi pieptul au o aromă plăcută şi sunt uşor de mestecat", scria Wyband van Warwijck în 1598.

Când au păşit pe ţărmul micii insule, Völkert Evertszoon şi oamenii lui nici nu se gândeau la asemenea plăceri culinare. Nevoile lor erau simple – le era foame – şi au fost încântaţi să descopere că păsările erau foarte blânde. „Nu se sfiau deloc", scria Evertszoon, „deoarece probabil că nu erau obişnuite să fie fugărite de oameni, iar asta ne convenea de minune, căci nu aveam nici arme, nici muniţie să tragem în ele".

Păsările păreau a fi interesate de marinarii nespălaţi care dăduseră năvală pe domeniul lor. „S-au uitat lung la noi şi au rămas locului, încremenite şi mute. Nu ştiam dacă

aveau aripi să zboare sau picioare să fugă, îngăduindu-ne să ne apropiem de ele cât de mult voiam”.

Măcelul a început la câteva ore după debarcare. Evertszoon şi oamenii lui au mânat o mulţime de păsări într-un loc, „în aşa fel încât puteam să le prindem uşor”. Abia puseseră mâna pe câteva, că altele „au venit cât de repede au putut în ajutorul lor, fiind prinse şi ele”.

O dietă bazată pe carne de *dodo* nu era nici apetisantă, nici echilibrată, dar i-a ţinut pe marinari în viaţă timp de trei luni, până când au fost salvaţi de vasul englezesc *Truro.* Evertszoon nu a consemnat dacă el şi oamenii lui au ucis toate aceste păsări de pe Ile d’Ambre. Cel mai probabil însă, acesta este adevărul, fiindcă, în anii următori, pe insuliţă nu a mai fost zărit niciun exemplar.

Când, în 1688, vânătorul olandez Isaac Lamotius consemna că a văzut păsări *dodo,* el se referea de fapt la o cu totul altă pasăre. Pe vremea când scria acesta, cristeiul roşcat[33], tot o pasăre nezburătoare, primise acelaşi nume olandez, *dodaers.*

În lipsa altor dovezi, se pare că apetitul lui Evertszoon şi al marinarilor lui a fost cauza dispariţiei sărmanei păsări *dodo.*

Bibliografie selectivă

Iubita lui Hitler din Anglia

Litchfield, David R., *Hitler’s Valkyrie: The Uncensoared Biography of Unity Mitford,* History Press, 2013.

Lovell, Mary, *The Sisters: The Saga of the Mitford Family,* Norton, 2003.

Pryce-Jones, David, *Unity Mitford: A Quest,* Weidenfeld 8 c Nicolson, 1995.

Nepotul american al lui Hitler

Brown, Jonathan; Duff, Oliver, „The Black Sheep of the Family? The rise and Fall of Hitler’s Scouse Nephew”,

33 Denumirea ştiinţifică a acestei păsări este *Aphanapteryx bonasia.* Aceasta trăia numai în Arhipelagul Mascarenelor, din care face parte şi Insula Mauritius. Ultima ei menţiune datează din 1693, oamenii de ştiinţă bănuind că a dispărut definitiv în jurul anului 1700, din aceleaşi cauze ca pasărea *dodo* (n. tr.).

Independent, 17 august 2006, http://www.independent.co.uk/news/uk/ this-britain/the-black-sheep-of-the-family-therise-andfall-of-hitlers-scouse-nephew-412206.html.

Gardner, David, *The Last of the Hitlers,* BMM, 2001.

Kilgannon, Corey, „Three Quiet Brothers on Long Island, AII of Them Related to Hitler", *New York Times,* 24 aprilie 2006.

Când Hitler a luat cocaină

Doyle, D., „Hitlers Medical care", Royal College of Physicians of Edinburgh, 2005, http://www.nebi. nim. nih.gov/pubmed/ 15825245.

Heston, Leonard H" *The Medical Casebook of Adolf Hitler: His lllnesses, Doctors and Drugs,* Cooper Square Publishers, New York, 2000.

Irving, David, *Adolf Hitler: The Secret Diaries of Hitler's Doctor,* Scribner, 1983.

Waite, Robert G.L., *The Psychopathic God: Adolf Hitler,* Da Capo Press, New York, 1993.

Un cadavru pe Everest

Anker, Conrad; Roberts, David, *The Lost Explorer: Finding Mallory on Mount Everest,* Simon 8 c Schuster, 1999.

Davis, Wade, *Into the Silence: The Great War, Mallory and the Conquest of Everest,* Vintage, 2012.

Hemmleb, Jochen; Johnson, Larry A.; Simonson, Eric R.; Nothdură, William E., *Ghosts of Everest: The Search formallory & Irvine,* Mountaineers Books, Seattle, 1999.

Hemmleb, Jochen; Simonson, Eric R., *Detectives on Everest: The Story of the 2001 Mallory & Irvine Research Expedition,* Mountaineers Books, Seattle, 1999.

Salvatorul beat

Encyclopedia Titanica: http://www.encyclopedia-titanica.org/ titanic-survivor/ charles-john-joughin.html.

Lord, Walter, A *Night to Remember,* Transworld, 1955.

Titanic Enquiry Project: http://www.titanicinquiry.org/BOT Inq/BOTI –

nqobloughino 1.php.

Îngropat de viu

Bond, Michael, *The Power of Others,* Oneworld Publications, 2014.

Ice Cap Station, http://www.icecapstation.com/august.html.

Scott, Jeremy, *Dancing ori Ice: A Stirring Tale of Adventure, Risk and Reckless Folly,* Old Street Publishing Ltd., 2008.

Lungul război al lui Hiroo Onoda

Kawaguchi, Judith, „Words to Live By", interviu cu Hiroo Onoda în *Japan Times,* ianuarie 2007.

McFadden, Robert D., „Hiroo Onoda, Soldier Who Hid în Jungle for Decades, Dies at 91" *New York Times,* 17 ianuarie 2014.

Onoda, Hiroo, articol şi înregistrare video a interviului cu Onoda, în vârstă de 88 de ani, şi soţia lui, realizat în 2010: http://www.abc.net.auzlateline/content/2010/s3065416.htm .

Terry, Charles S., *No Surrender: My Thirty-Year War,* Kodansha International, 1974.

Supravieţuirea pilotului kamikaze

Alired, Gordon T.; Kuwahara, Yasuo, *Kamikaze: A Japanese Pilots Own Spectacular Story of the Famous Suicide Squadrons,* Ballantine, 1956.

Hamazono, Shigeyoshi, articol în World War II Database:http:// wzb.com/ personbio.php? personid = 310.

McCurry, Justin, „We were ready to die for Japan", *Guardian,* 28 februarie 2006, http://www.theguardian.com/world/ 2006/feb/28/worlddispatch. secondworidwar.

Supravieţuitorul de la Hiroshima şi Nagasaki

McCurry, Justin, „A Little Deaf în One Ear: Meet the Japanese Man who Survived Hiroshima and Nagasaki", *Guardian,* 25 martie 2009, http://www.theguardian.com/world/2009/ mar/25/hiroshima-nagasaki-survivor-japan.

McNeill, David, „How I Survived Hiroshima and then Nagasaki”, *Independent,* 26 martie 2009, http://www.independent.co.uk/news/world/asta/how-i-survived-hiroshimandash-and-then-nagasaki-1654294.html.

Yamaguchi, Tsutomu; Matsuo, Mari; Sakaoka, Naomi; Brown, Anthony, „Double A-Bomb Victim: My Life beneath the Atomic Clouds, 2013”, http://hdl.handle.net/10069/33740.

Marele mister al Agathei Christie

Christie, Agatha, site-ul oficial, http://www.agathachristie.com.

Morgan, Janet P., *Agatha Christie: A Biography,* Collins, 1984.

Norman, *Andrew, Agatha Christie: The Unfinished Portrait,* History Press, 2007.

Thompson, Laura, *Agatha Christie: An English Mystery,* Headline, 1997.

O ŢINUTĂ MORTALĂ

Lawrence, Dorothy, *Sapper Dorothy Lawrence: The Only English Woman Soldier, Late Royal Engineers 51st Division 179th Turmelling Company BEF,* Bodley Head, 1919.

Misiune periculoasă

Documentar realizat de PBS despre Irena Sendler: http://www.pbs.org/program/irena-sendler/.

Halberstam, Vitta, and Leventhal, Judith, *Small Miracles of the Holocaust* (Lyons Press, 2008).

Lukas, Richard, *Forgotten Survivors: Polish Christians Remember the Nazi Occupation,* University Press of Kansas, 2004.

Mieszkowska, Anna, *Irena Sendler, Mother of the Children of the Holocaust,* Praeger, 2010.

Adevăratul cal de luptă

Seeley, Jack, *My Horse Warrior,* Hodder 8 c Stoughton, 1934. *Warrior: The Amazingătory of a Real War Horse,* cu o introducere a nepotului lui Jack Seeley, Racing Post Books, 2013.

Warrior: A Real War Horse:

http://www.warriorwarhorse.com/.

Salvaţi de porumbel

Cothren, Marion, *Cher Ami: The Story of a Carrier Pigeon,* Little, Brown & Co., 1934.

Laplander, Robert J., *Finding the Lost Battalion: Beyond the Rumors, Myths and Legends of America's Famous WWI Epic,* Lulu, 2007.

Site-ul Institutului Smithsonian: http://www.şi.edu/EncyclopediaşI/nmah/cherami.htm.

CÂINELE-SOLDAT

Bausum, Anne; Sharpe, David E., „Sergeant Stubby: How a Stray Dog and His Best Friend Helped Win World War I and Stole the Heart of a Nation", *National Geographic,* mai 2014.

Connecticut Military Departament, *Stubby the Military Dog http://www.et.gov/* mil/cwp/view.asp? a = 13518 cq = 257892.

Site-ul Institutului Smithsonian: http://historywired.şi.edu/ detail. din? ID = 519.

Îngerul morţii

Rose, Lionel, *The Massacre of the Innocents,* Routledge, 1986.

Vale, Allison; Rattle, Alison, *Amelia Dyer: Angel Maker,* André Deutsch, 2007.

Cine l-a ucis pe Rasputin?

Cook, Andrew, *To Kill Rasputin: The Life and Death of Grigori Rasputin,* History Press, 2007.

Milton, Giles, *Russian Roulette,* Sceptre, 2013.

Nelipa, Mărgărită, *The Murder of Grigorii Rasputin: A Conspiracy That Brought Down the Russian Empire,* Gilbert Books, 2010.

Smith, Michael, *Six,* Biteback, 2010.

Yusupov, Felix, *Lost Splendour: The Amazing Memoirs of the Man Who Killed Rasputin,* Jonathan Cape, 1953.

PÂNĂ CÂND MOARTEA NE VA DESPĂRŢI

Walsh, Cecil, *The Agra Double Murder,* Ernest Benn, 1929.

Whittington-Egan, Molly, *Khaki Mischief: The Agra Murder Case,* Souvenir Press, 1990.

Cu BALONUL SPRE POLUL NORD

PRISM (Polar Radar for Ice Sheet Measurements), „The Mystery of Andree", arhivă cuprinzând articole apărute în presa americană între 1896 şi 1899, cu reportaje despre pregătirea expediţiei şi ipoteze despre soarta exploratorilor, http://kuprism.org/polarscientist/andreemystery/andreeindex.html.

Sollinger, Guenther, S.A. *Andree: The Begining of Polar Aviation 1895 – 1897,* Moscova, 2005.

Wilkinson, Alex, *The Ice Balloon: S.A. Andree and the Heroic Age of Arctic Exploration,* Fourth Estate, 2012.

Evadare din Alcatraz

Babyak, Jolene, *Breaking the Rock: The Great Escapefrom Alcatraz,* Ariel Vamp Press, 2001.

Bruce, Campbell J., *Escapefrom Alcatraz,* Hammond, 1964.

Dosarul FBI cu privire la cazul Alcatraz, http://vault.fbi.gov/ Alcatraz%20 Escape.

Singuri în Anzi

Interviuri cu supravieţuitorii din Anzi: http://www.viven.com. uy/571/eng/Entrevistas.asp.

Parrado, Nando (cu Vince Rause), *Miracle in the Andes: 72 Days on the Mountain and My Long Trek Home,* Orion, 2006.

Read, Piers Paul, *Alive: The Story of the Andes Survivors,* Lippincott, Williams 8 c Wilkins, 1974.

Site-ul supravieţuitorilor din Anzi, http://www.alpineexpeditions.net/andes-survivors.html.

Prima răpire a unei celebrităţi

Ahigren, Gregory; Monier, Stephen, *Crime of the Century: The Lindbergh Kidnapping Hoax,* Branden Books, 1993.

Cahill Jr., Richard T" *Hauptmann's Ladder: A Step-by-Step Analysis of the Lindbergh Kidnapping,* Kent State University Press, 2014.

Fisher, Jim, *The Lindbergh Case,* Rutgers University Press, 1994.

Observaţii ale FBI în cazul Lindbergh, http://www.fbi.gov/ about-us/history/famous-cases/the-lindbergh-kidnapping/ the-lindbergh-kidnapping.

Sir Osman de Hyderabad

Bawa, V.K., *The Last Nizam: The Life and Times of Mir Osman Ali Khan,* Viking, 1991.

Jaisi, Sidq, *The Nocturnal Court: The Life of a Prince of Hyderabad,* Oxford University Press, India, 2004.

Revista *Time,* „His Exalted Highness, The Nizam of Hyderabad", 1937.

Strania moarte a lui Alfred Loewenstein

Anonim, „Suicide Hinted în Strânge Death of Europe's Croesus", *Evening Independent,* St Petersburg, Florida, 1928.

Norris, William, *The Man Who Fellfrom the Sky,* Viking, 1987.

Privat, Maurice, *La Vie et la Mort d'Alfred Loewenstein,* La Nouvelle Société d'Edition, 1929.

Când Lenin şi-a pierdut creierul

Gregory, Paul R., *Lenin's Brain and Other Tales from the Secret Soviet Archives,* Hoover Institution Press Publication, 2008.

Kreutzberg, G.W.; Klatzo, I.; Kleihues, P.; Vogt, Oskar; Vogt, Cecile, „Lenins Brain and the Bumble-bees of the Black Forest", *Brain Pathology*, vol. 4, octombrie 1992.

Zbarski, I.B.; Hutchinson, Samuel, *Lenins Embalmers,* Harvill Press, 1998.

În cuşca maimuţelor

Adams, Rachel, *Sideshow USA: Freaks and the American Cultural Imagination,* University of Chicago Press, 2001.

Verner Bradford, Phillips; Blume, Harvey, *Ota Benga: The Pygmy in the Zoo: One Mans Degradation in Turn of the Century America,* Schwartz Publishing, 1993.

O CIUDĂŢENIE UMANĂ

Crais, Clifton; Scully, Pamela, *Sara Baartman and the*

Hottentot Venus: A Ghost Story and a Biography, Princetown University Press, 2010.

Holmes, Rachel, *The Hottentot Venus: The Life and Death of Saartjie Baartman: Born 1789 – Buried 2002,* Bloomsbury, 2008.

Qureshi, Sadiah, „Displaying Sara Baartman, the Hottentot Venus", *History of Science,* nr. 42, 2004.

Valul ucigaş

Dash, Mike, *The Vanishing Lighthousemen of Eilean Mor,* Fortean Studies, 1998.

McCloskey, Keith, *The Lighthouse: The Mystery of the Eilean Mor Lighthouse Keepers,* History Press, 2014.

Northern Lighthouse Board, „The Mystery of Flannan Isle",http://www.nib.org.uk/historical/flannans.htm.

Balonul-bombă japonez

Anonim, „Saw Wife and Five Children Killed by Jap Balloon Bomb", *Seattle Times,* 1 iunie 1945, http://web.archive.org/web/20140417180525/http://www.stelzriede.com/ms/html/sub/mshwfug2.htm.

Mikesh, Robert C., *Japan's World War II Balloon Bomb Attacks on North America,* Smithsonian Institution Scholarly Press, 1990.

Powles, James M., „Silent Destructions: Japanese Balloon Bombs", *World War II*, vol. 17, 2003.

Fereşte-te de călătoriile pe mare

Miskoleze, Robin, *Women and Children First,* University of Nebraska Press, 2008.

Saunders, Ann, *A Narrative of the Shipwreck and Sufferings of Miss Ann Saunders,* 1827.

Rivalul lui Eiffel

Barker, Felix; Hyde, Ralph, *London as it Might Have Been,* John Murray, 1995.

Hodgkins, David, *The Second Railway King. The Life and Times of Siredward Watkin, 1819 – 1901,* Merton Priory Press, 2002.

Lynde, Fred. C., *Descriptive Illustrated Catalogue of the Sixty-Eight Competitive Designs for the Great*

Towerfor London, Tower Company, 1890.

Împăratul Statelor Unite ale Americii

Cowen, Robert Ernest, „Norton I, Emperor of the United States and Protector of México”, San Francisco California Flistorical Society, 1923, http://www.emperornorton.net/ Nortonl-Cowan.html.

Drury, William, *Norton I, Emperor of the United States,* Dodd, Mead, 1986.

Lane, Stanley Allen, *Emperor Norton: Mad Monarch of America,* Cadwell Caxton, 1939.

Omul care şi-a cumpărat nevasta

Brander, Michael, *The Perfect Victorian Hero: The Life and Times of Sir Samuel White Baker,* Mainstream, 1982.

Shipman, Pat, *To the Heart of the Nile: Lady Florence Baker and the Exploration of Central Africa,* HarperCollins, 2004.

Ultimele ore din viaţa lui Hitler

Fest, Joachim, *Inside Hitler's Bunker: The Last Days of the Third Reich,* Farrar, Straus & Giroux, 2004.

Junge, Traudl; Müller, Melissa, *Until the Final Hour: Hitlers Last Secretary,* Weidenfeld & Nicolson, 2003.

Trevor-Roper, Hugh, *Ultimele zile ale lui Hitler,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1995.

Capturarea lui Eichmann

Aharoni, Zvi; Dietl, Wilhelm, *Operation Eichmann: The Truth About the Pursuit, Capture and Trial,* Wiley, 1997.

Harel, Isser, *The House on Garibaldi Street: The First Full Account of the Capture of Adolf Eichmann,* Viking, 1995.

Pearlman, Moshe, *The Capture of Adolf Eichmann,* Weidenfeld & Nicolson, 1961.

Faimosul călău

Klein, Leonora, *A Very English Hangman: The Life and Times of Albert Pierrepoint,* Corvo Books, 2006.

Pierrepoint, Albert, *Executioner: Pierrepoint,* Harrap, 1974.

Prizonier pe aisberg

Grenfell, Wilfred, *Adrift on an Ice-Pan,* Houghton Mifflin, 1909.

Reason, J., *Deep Sea Doctor,* Edinburgh House Press, 1941.

Vulcanul morţii

San Diego State University Departament of Geological Science, „How Volcanoes Work: Mt Pelee Eruption (1902)", http://www.geology.sdsu.edu/howvolcanoesworky Pelee.html.

Scarth, Alwyn, *La Catastrophe: The Eruption of Mount Pelee, the Worst Volcanic Disaster of the 20th Century,* Oxford University Press, 2002.

Zebrowski, Ernest, *The Last Days of St. Pierre: The Volcanic Disaster that Claimed 30.000 Lives,* Rutgers University Press, **2002.**

Doamna Robinson Crusoe

McClanahan, Alexandra, „The Heroine of Wrangel Island",http://www.litsite.org/index. din? section = History %20 and% 20 Culture & page = Life%20 in%20 Alaska & Contenţld = 850 & viewpost = 2.

Niven, Jennifer, *Ada Blackjack: A True Story of Survival in the Arctic,* Hyperion, 2003.

Ultima misiune

Perisco, Joseph, *Eleventh Month, Eleventh Day, Eleventh Hour,* Arrow Books, 2005.

Rodricks, Dan, „The Sad, Senseless End of Henry Günther", *Baltimore Sun,* 11 noiembrie 2008.

PÂNĂ ÎN IAD ŞI ÎNAPOI

Graham, Don, *No Name on the Bullet,* Viking Press, 1989.

Murphy, Audie, *To Hell and Back,* St Martin's Press, 2002.

Site-ul oficial: „Audie L. Murphy Memorial Website", http://www. audiemurphy.com.

SĂ VORBIM PĂSĂREŞTE

McClain, Sally, *Navajo Weapon: The Navajo Code Talkers,* Rio Nuevo Publishers, 2002.

Tso, Samuel, „Code Talker Samuel Tso: Navajo Oral History Project”, Navajo People, Culture and History: http:// navajopeople.org/blog/code-talker-samuel-tso-navajooral-history-project/.

Povestea corăbiei *Zong*

Krikler, Jeremy, „The *Zong* and the Lord Chief Justice”, *History Workshop Journal*, vol. 64, 2007.

Walvin, James, *The Zong: A Massacre, the Law and the End of Slavery,* Yale, 2011.

Weisbord, Robert, „The Case of the Slave-ship *Zong,* 1783”, *History Today*, vol. 19, 1969.

Bănuielile inspectorului Dew

Connell, Nicholas, *Walter Dew: The Man Who Caught Crippen,* History Press, 2012.

Goodman, Jonathan, *The Crippen File,* Allison & Busby, 1985.

Saward, Joe, *The Man Who Caught Crippen,* Morienval Press, 2010**.**

Mort ca pasărea *dodo*

Hume, Julian; Martill, David; Dewdney, Christopher, „Palaeobiology: Dutch Diaries and the Demise of the Dodo”, *Nature*, vol. 429, 2004.

Roberts, David L.; Solow, Andrew R., „Flightless Birds: When did the Dodo become Extinct?”, *Nature*, vol. 426, 2003.

Câţiva membri ai expetliliiâi britanii*: rare, în 1924, a încercat să i: ui»: n: axcă pentru prima oară vârful Fvixust. În timpul ascensiunii, Gexirge Mallory (1886 – 1924) (al tuHlcadin. stânga) şi-a pierdut viaţa împreună cu un alt membru al grupului.

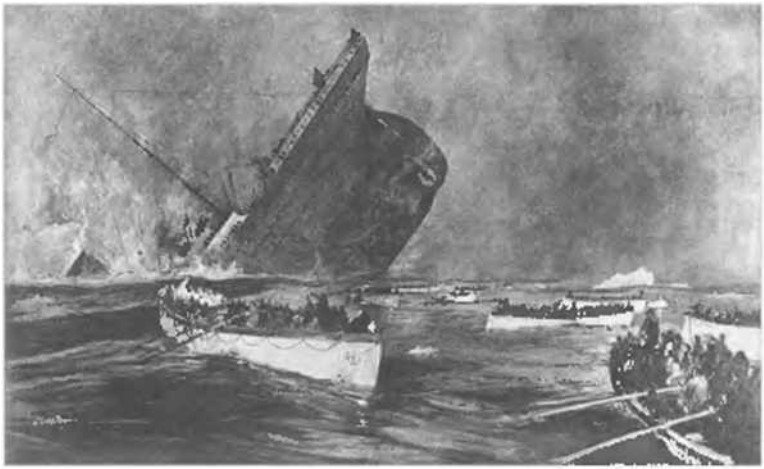

Scufundarea vasului *Tiranic.* Bucătarul Charles Joughin (1878 – 1956) se afla, în acest moment, în punctul cel mai înalt al părţii rămase la suprafaţa apei. Ilustraţie apărută în suplimentul ziarului londonez *The Graphic* din 27 aprilie 1914.

Sudatul japonev. I Tiron Om «la (1922 – 2014) (dreapta) oferimlu-i preşedintelui filipinez Ferdinarul F. Martos (xinnga) propria sabie în /iun predării sale.

J 5 niarlie 1974.

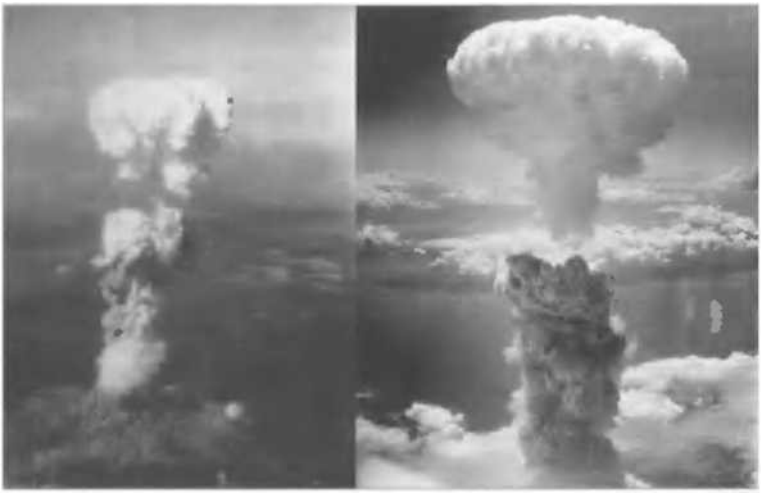

Kxplozia bombelor atomice de la Hiroshima (6 august 1945, stânga) şi Nagasaki (9 august 1945, dreapta). Singurul supravieţuitor al ambelor explozii recunoscut în mod oficial de guvernul japonez a fost TsnLOmu YaOiaguchi (1916 – 2010).

fotografii realizate de (ieorge R. Caron şi Charles Levy.

MRS. CHRISTIE FOUND AT HARRQQATE

Pramatie reunion With Huebând în Farnou* Hydro.

HER MEMORY CONE".

I-IKHIW. IU BfeflM! ar icirclirr ibm». an i-i al* le Hi*On.* Minerul. Ur Intal lAf. l lir Mic.

— T.m «j I! %

„I i.în i4 i J «Bk Hipiril Ihtf lin vile krfe%iHrm

». /... O.I... s. –ntin*» ŞI-.1.*1 m/A*...

rr –,» Iun, ke. Aek<l

How Mumij Novrliat Sp «ni îi ok Wlule cillce and Public E» k-d f. r Hrr

Trupul împăiat al porumbelului voiajor Cher Ami („prieten drag", în francezii), folosit lui Primul Kăzi>oi Mondial de armata americană. Este faimos pentru faptul că.

În timpul ofensivei din zona ivieuse-Argon ne în octombrie 1918» a reuşit să transmită, în ciuda rănilor grave suferite, un mesaj din partea unui batalion încercuit

C rigori Rasputin (1869 – 1916) mort. Unul dintre cele trei gloanţe cu tare a fost ucis în palatul prinţului Feliks lusupov a fost tras în frunte, de la mică distanţă.

Sergentul Stubhy, câinele: cel mai decorai din Primul Război Mondial, îmbrăcat în uniformă militară şi purtând decoraţii. Fole (grafic laculă în jurul anului 1920.

Gură de aerisire lărgită lit peretele uneia dintre celulele închisorii Akatraz. Aceasta dădea în coridorul de serviciu, pe unde, în seara zilei de 11 iunie 1962, au evadat Krank Morr is şi fi am John şi Clarence Angli n, cărora avea să li se piardă urma pentru totdeauna.

Caricatură realizată în 1810 de William Heath, în care apare Sarah Baartman (e. 1770 1815), una dintre femeile sud africane prezentate publicului ca o ciudăţenie în Occident, în secolul al XIX-lea, din cauza feselor proeminente.

Ola Benga (c. 1883 – 1916), în I90 o, la Grădina

Zonlogică din Târonx, unde a fost pus să stea într-o cuţea, împreună cu un papagal un urangutan.

Cuprins

Prefaţă – *Un caleidoscop de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea* de Florian Saiu 5
Capitolul 1 – *Nu ştiam asta despre Hitler* 13
Capitolul 2 – *Măiculiţă, ce frig e aici!* 24
Capitolul 3 – *Iad în Japonia* 35
Capitolul 4 – *Doamne deghizate* 45
Capitolul 5 – *Cel mai bun prieten al omului* 55
Capitolul 6 – *Prezumţia de nevinovăţie* 65
Capitolul 7 – *Marea aventură* 75
Capitolul 8 – *Sunt celebru* 85
Capitolul 9 – *Când Lenin şi-a pierdut creierul* 96
Capitolul 10 – *Curat ghinion* 107
Capitolul 11 – *Nu chiar normali* 119
Capitolul 12 – *Mein Führer* 129
Capitolul 13 – *Scoateţi-mă de aici!* 139
Capitolul 14 – *Vai, ce război încântător!* 150
Capitolul 15 – *„C” de la „crimă”* 160
Bibliografie selectivă 171